

TARTU ÜLIKOOL

Pärnu kolledž

Ettevõtlusosakond

Eleri Cortina

**KUTSE- JA KÕRGHARIDUSE INTEGREERITUD
ÕPPE INSTITUTIONALISEERIMISE
VAJADUSED JA VÕIMALUSED TÜ PÄRNU
KOLLEDŽI TURISMIÕPPE NÄITEL**

Magistritöö

Juhendaja: Anne Roosipõld, PhD

Kaasjuhendaja: Arvi Kuura, PhD

2022

Soovitan suunata kaitsmisele

(allkirjastatud digitaalselt)

Anne Roosipõld

(allkirjastatud digitaalselt)

Arvi Kuura

Kaitsmisele lubatud

TÜ Pärnu kolledži programmijuht

(allkirjastatud digitaalselt)

Gerda Mihhailova

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Eleri Cortina

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise võimalused	8
1.1. Hariduslike institutsioonide kontseptualiseerimine.....	8
1.2. Muutuste mõju institutsioonidele	18
1.3. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe arendamise vajadused ja võimalused	22
2. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise uuring kutse- ja kõrgkooli vahel	29
2.1. Ülevaade kutse- ja kõrghariduse olukorrast ning kutsekvalifikatsioonidest Eestis.....	29
2.2. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise vajaduste ja võimaluste uuringu meetodika	34
2.3. Uuringu tulemused	39
2.4. Uuringu järeldused ja ettepanekud	50
Kokkuvõte	62
Viidatud allikad	67
Lisad	74
Lisa 1. Kaasamisel põhinev institutsionaliseerimise mudel.	74
Lisa 2. Tutvumine dokumentatsiooniga	75
Lisa 3. Intervjuu kava ja selle teoreetiline taust	76
Lisa 4. Kutse- ja kõrghariduse ekspertintervjuu küsimustik.	76
Lisa 5. Haridus- ja Teadusministeeriumi kutse- ja kõrghariduse osakonna esindaja ekspertintervjuu küsimustik.....	78
Lisa 6. Õppejõud/kutseõpetajad intervjuu küsimustik.	79
Lisa 7. Üliõpilaste fookusgrupi intervjuu küsimustik	80
Lisa 8. Kutsekooli õppijate fookusgrupi intervjuu küsimustik.....	81
Lisa 9. Intervjuude läbiviimine.....	82
Summary.....	83

SISSEJUHATUS

Riigi peamiseks rikkuseks on kompetentse tööjõulise elanikkonna võimalikult suur osakaal ühiskonnas. Mida rohkem loob riik erinevaid võimalusi oma elanikkonna professionaalsete teadmiste ja oskuste tõstmiseks, seda paremini toimib majandus ja jätkusuutlikum on ühiskond.

Tänapäeva konkurentsitiheda ühiskonna haridussüsteem on omandanud suhteliselt keerulise struktuuri, mis järgib kindlaid kehtestatud nõudeid õppima asumiseks ja hõlmab endas rohkelt haridusbürokraatiat. Süsteem tagab tööturule sisenemiseks vajalike standardite saavutamise ühes kindlas õppeasutuses, mis on ühtlasi ka eeltingimused õppimise jätkamiseks järgmises haridusasutuses. (Kukemelk, Heidmets, 2015, lk 1) Selline lähenemine loob enamalt jaolt küll sujuva haridustee õppija jaoks, kuid tihti ilmnevad eeskätt just jäikade kehtestatud reeglistike tõttu ka õppimisprotsessi takistavad asjaolud, mis vajavad haridusuuendusi.

Haridusuuendused peaksid olema peaaesjalikult õppijast lähtuvad parendused, mis muudaksid õppija teekonna haridusmaastikul võimalikult kvaliteetseks, efektiivseks ja optimaalseks ning vastaksid tööturu vajadustele. Seda asjaolu kinnitab ka tööandjate üksmeelne seisukoht, et haridussüsteemis ei ole erialade jaotus ja omandatud kvalifikatsioonid kooskõlas majanduse vajaduste ning tööturu ootustega (Aaviksoo, 2021, lk 74). Tegelik tööandjate ootus on viia kutse- ja kõrgharidusõpe vastavusse tööturu vajadustega (Entson, 2021, lk 23). Lisaks kinnitavad mitmed uuringud, et kutseharidus ei ole jätkuvalt noorte seas esmane valik, sest valdava osa noorte jaoks on oluline kõrgharidusse jõudmine ja kutsekooli nad selles osas toetamas ei näe (Haridus- ja Teadusministeerium, 2020, lk 6; SA Innove, 2013, lk 31, 87).

Täiendavalt kutseharidusele on ka kõrghariduse kvaliteet ohus, mis on 2013. aastal jõustunud kõrgharidusreformi tagajärg, sest sellest tulenevalt on kõrghariduse tegevustoetus suhtena SKT-sse vähenenud tähelepanuväärselt, ulatudes hetkel madalamale kui 2009. aastal. Kõrgharidussüsteemi alarahastuse tõttu on kõrghariduse efektiivsemaks toimimiseks tekkinud vajadus leida uusi tasulise õppe võimalusi,

sealhulgas ka Tartu Ülikooli Pärnu Kolledžil. Kõrghariduse vajaduse kasvu kinnitab Eesti haridusvaldkonna arengukava 2021-2035, milles on seatud eesmärgiks tõsta seniselt 43%-lt kõrgharidusega inimeste osakaal 45%-le, et püsida enamike maailma riikidega ühel tasemel. (Sutrop, 2021, lk 7)

Kutse- ja kõrgharidusõpe vajab ühtset haridusstrateegiat hõlmates kogu elukestva õppe spektrit, et populariseerida kutsehariduse mainet ning mitmekesistada kõrgharidusõpet (European Commission, 2021). Sellest johtuvalt on vajadus luua kaasaegseid, isikukeskseid ja kvalitatiivseid õppevorme, mis integreerivad erinevaid haridusastmeid (Bakhodirovna, 2021, lk 48). Seda mõtet toetab ka Eesti Haridusvaldkonna arengukava, kus on haridussüsteemi kvaliteedi parandamise üheks tegevussuunaks aastaks 2035 luua iga õppija maksimaalse potentsiaali rakendamiseks tingimused, mis võimaldavad õppijal liikuda haridussüsteemi sees sujuvalt haridustasemete ja haridusliikide vahel (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021). Ühe haridusuuenduse võimalusena analüüsib autor käesolevas magistritöös kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise võimalusi Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži turismi- ja hotelliettevõtlusõppe näitel. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpet on rakendatud juba ka teistes riikides näiteks Saksamaal, Šveitsis, Austrias, Prantsusmaal ja Austraalias (Ertl, 2020; Graf, 2013; Bandias *et al.*, 2011; Hippach-Schneider *et al.*, 2017; Graf, 2016).

Uurimisprobleem seisneb selles, et Eesti haridussüsteemis ei ole seadustatud integreeritud õppekava loomist kutse- ja kõrghariduse vahel, mis võimaldaks sujuvat ülemineku võimalust kutsehariduselt kõrgharidusse. Sellest tulenevalt on vajadus luua kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise mudel, mis integreerib omavahel erinevad haridussüsteemid ja võimaldab õppijal sujuvalt liikuda haridustasemete ja haridusliikide vahel.

Varasemalt on kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe teemat arutelude tasandil käsitletud Pärnumaa Kutsehariduskeskus ja Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž, kuid uuringuid teostatud ei ole. Pärnumaa Kutsehariduskeskus ja Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž esitasid 2020. aasta alguses Haridus- ja Teadusministeeriumile ettepaneku kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppekava loomiseks. Ministeeriumi seisukoht ettepanekule oli, et puudub ülevaade sihtrühma suurusest ja profiilist ning õppurite tagasisidest integreeritud õppe vajalikkuse kohta. Haridus- ja Teadusministeeriumi

vastuskiri ettepanekule toetab käesoleva magistritöö probleemi edasise uuringu vajadusele.

Magistritöö autori eesmärk on välja selgitada kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe rakendamise vajadused ja võimalused ning teha ettepanekuid integreeritud kutse- ja kõrgharidusõppe mudeli institutsionaliseerimiseks.

Uuringu tulemus on suunatud Haridus- ja Teadusministeeriumile, Tartu Ülikooli Pärnu Kolledžile, Pärnumaa Kutsehariduskeskusele ning teistele kutse- ja kõrgharidusvaldkonna sidusgruppidele. Ettepanekud on rakendatavad ka teistes kutse- ja kõrgkoolides.

Töö käigus püstitatakse järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on õppijate vajadused, võimalused ja valmisolek kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppes osalemiseks?
2. Kuidas disainida kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise mudel, mis on jätkusuutlik ja väärtust pakkuv nii kutse- kui kõrgkoolidele, õppejõududele ja õpetajatele ning õppijatele?

Eesmärgi täitmiseks on autor püstitanud järgmised uurimisülesanded:

- määratleda ja analüüsida teoreetiline raamistik kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise arendamiseks;
- analüüsida integreeritud õppe arendamise protsesse ja meetodeid;
- selgitada välja, kas kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimine on väärtustatud ja vajalik huvigruppide seas ning kuidas õiguslik raamistik toetab integreeritud õppe institutsionaliseerimist;
- analüüsida kutsekoolis gümnaasiumijärgselt õppivate õppijate ning Tartu Ülikooli Pärnu kolledži turismi- ja hotelliettevõtlusõppe üliõpilaste valmisolekut integreeritud õppel osalemiseks, et selgitada välja osapoolte seisukohad haridussüsteemi muudatuste rakendamise vajalikkuse kohta;
- analüüsida ekspertide ja õppejõudude ning õpetajate valmisolekut kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe rakendamiseks;
- olemasolevale teooriale ning uuringu tulemustele tuginedes teha järeldusi ja ettepanekuid kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe disainimiseks.

Magistritöö koosneb kahest peatükist. Esimeses, teoreetilises osas käsitletakse esmalt teaduslikele allikatele ja erialasele kirjandusele tuginedes kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise võimalusi. Seda toetab ühelt poolt Scotti (2010, lk 6) institutsiooniteooria, mis lähtub institutsioonidevahelises koostöös regulatiivsetest, normatiivsetest ja kultuurilis-kognitiivsetest elementidest ning rõhutab kolme erineva elemendi ja vastastikuse mõjutuse olulisust. Teiselt poolt täiendab institutsionaliseerimise võimalust Akkerman & Bakker (2001, lk 132-133) piiride ületamise teooriaga sõnades, et hariduse väljakutse on luua koostöövõimalusi nii institutsioonide siseselt kui ka institutsioonide vaheliselt. Lisaks institutsiooniteooriale ja piiride ületamise teooriale täiendab kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise võimalust motivatsiooniteooria, mis keskendub huvigruppide sisemistele ja välistele motivatsioonidele muutuste protsessides (Blomquist *et al.*, 2017).

Teises, empiirilises osas viiakse läbi uuring kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe rakendamise vajaduste ning võimaluste kohta. Uuringu raames käsitletakse esmalt kutse- ja kõrghariduse olukorda Eestis laiemalt ning seejärel antakse ülevaade teostatud uuringu metoodikast ja uuringu tulemustest. Töös lähtutakse kvalitatiivse uurimuse metoodikast ning andmekogumismeetodina kasutatakse poolstruktureeritud intervjuusid. Uuritakse haridusinstituutide ekspertide ja õppejõudude ning õpetajate valmisolekut kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsioonidevaheliseks koostööks ja õppijate vajadusi, valmisolekut ning motivatsiooni kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppevormis osalemise kohta. Uuringu tulemustele ja teoreetilistele käsitlustele tuginedes formuleeritakse järeldused ning ettepanekud kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe disainimiseks.

Autor tänab kõiki, kes aitasid kaasa magistritöö valmimisele, intervjueeritavaid ja juhendajaid Anne Roosipõldu ning Arvi Kuurat toetavate ja motiveerivate arutelude ning väärtusliku tagasiside eest töö erinevatel etappidel. Lisaks tänab autor ka retsensenti Kulno Türki väärtuslike kommentaaride eest.

1. KUTSE- JA KÕRGHARIDUSE INTEGREERITUD ÕPPE INSTITUTSIONALISEERIMISE VÕIMALUSED

1.1. Hariduslike institutsioonide kontseptualiseerimine

Käesolevas alapeatükis avatakse esmalt institutsiooni ja institutionaliseerimise sisu ning sünteesitakse teoreetiline alus hariduslike institutsioonide käsitlemisele institutsiooniteooria, piiride ületuse teooria ja motivatsiooniteooria põhjal.

Institutsioonide uurimine on olnud läbi aegade sotsiaalteadlaste üheks olulisemaks valdkonnaks nii ühiskondlikus, poliitilises kui ka majanduslikus võtmes (Scott, 2010, lk 5). Arusaam institutsioonidest on sageli ebamäärane ja see on kui katusetermin, mis võib tähendada kõike ja samas ka mitte midagi (Alvesson & Jonsson, 2021, lk 3). Seetõttu võib tõlgendada institutsiooni mõistet mitmeti. Institutsiooni ulatus võib olla regulatsioonidest kuni uskumuste ja praktikateni, hõlmates tõekspidamisi sellest, kuidas institutsiooni omadused määravad konkurentsivõime ning panevad aluse teadmiste ja oskuste kasvule (Glückler *et al.*, 2018, lk 3). Oma olemuselt on institutsioonid ühiste tähenduste ja mõtestatud tegevuste sotsiaalsed struktuurid, mis koosnevad kultuurilis-kognitiivsest, normatiivsetest ja regulatiivsetest elementidest andes seeläbi ühiskonnaelule stabiilsuse ja tähenduse (Alvesson & Jonsson, 2021, lk 2; Scott, 2010, lk 5). Sepp (1997, lk 15) on kokkuvõtlikult sõnastanud: „Institutsioonid ... on mängureeglid ilma mängijateta, kord ilma kasutajateta.“ Seega järeldeb autor, et institutsioonid on reglementeeritud normide kogumikud, mis on ühiskonnas olulised väärtuste edasikandjad ja konkurentsivõime loojad. Nende funktsioonide elementide täpsem tundmine on olulise tähtsusega institutsionaalsetes muudatustes, sealhulgas institutsioonidevahelises koostöös.

Institutsioonid avalduvad piirkonniti erinevalt ja nende tase on varieeruv, sestap on tarvilik kasutada iga juhtumi puhul isemoodi lähenemist institutsionaalsete muutuste rakendamiseks. Institutsioonid on oluliseks alustingimuseks riiklike ja piirkondlike koostöövõimaluste ja innovatsioonisüsteemide loomiseks (Glückler *et al.*, 2018, lk 4), mis on tõhusate institutsioonide toimimise edu võtmeks (Diaconescu & Pitt, 2014, lk

19). Clark (1968, lk 1) on defineerinud institutsionaliseerimist kui protsessi, mille käigus erineva institutsiooni osapooled võtavad omaks teineteise kultuuri, et koos uuendusi ellu viia. Koskela-Huotari & Vargo (2019, lk 54) on lisanud, et institutsionaliseerimise käigus tegeletakse ühiselt ja pidevalt probleemide lahendamisega, mis on väärtuste koosloomise oluline komponent. Scotti (2008, lk 222, 431) sõnul on institutsionaliseerimine osapoolte poliitiliste jõupingutuste tulemus oma eesmärkide saavutamiseks ning institutsionaliseerimise edu ja sellest kujunev institutsioonide vorm oleneb seda toetavate, vastu seisvate või muul moel mõjutada püüdvate osapoolte panusest. Institutsioonidevahelise koostöö edu sõltub sarnase probleemiga silmitsi seisvate osapoolte arusaamadest ja nende fookusest kollektiivselt probleemile lahenduse leidmisest. Tuginedes eelnevalt väljatoodud koostöö tähtsusele institutsionaliseerimisprotsessis, järeldab autor, et integreeritud õppe rakendamiseks on vajadus uurida nii kutse- kui ka kõrgkoolide valmisolekut omavaheliseks koostööks.

Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise võimalust toetab ühelt poolt Scotti (2010, lk 6) institutsiooniteooria (*institutional theory*) ja teiselt poolt Akkerman & Bakker (2001, lk 132-133) piiride ületamise teooria (*boundary crossing theory*). Institutsiooniteooria lähtub regulatiivsetest (*regulative*), normatiivsetest (*normative*) ja kultuurilis-kognitiivsetest (*cultural-cognitive*) elementidest. Teooria rõhutab kolme eelnevalt nimetatud elemendi olemasolu ja vastastikust sõltuvust, pakkudes seeläbi ühiskonnakorraldusele erinevaid aluseid. Piiride ületamise teooria kohaselt on hariduse väljakutse luua koostöövõimalusi nii institutsioonide siseselt kui ka institutsioonide vaheliselt. Lisaks täiendab kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise võimalust Blomquisti *et al* (2017) motivatsiooniteooria, mis keskendub huvigruppide sisemistele (*intrinsic*) ja välistele (*extrinsic*) motivatsioonidele muutuste protsessides.

Scotti (2008, lk 222-227) raamistikust lähtuvalt peavad institutsionaalsed elemendid mõjutama sotsiaalset käitumist, mis kajastuvad tegevustes, suhetes ja ressurssides tuginedes kolmele sambale:

1. regulatiivne;
2. normatiivne;
3. kultuurilis-kognitiivne.

Regulatiivne sammas iseloomustab kõiki seaduse poolt kehtestatud tegevusi. Tegevused on formaliseeritud ja selged ning rõhutavad seaduste kehtestamist, järelevalvet ja sanktsioonide määramist. Tähelepanu on ratsionaalsetel valikutel, normidel ja kultuurilistel tõekspidamistel. Üldjuhul on selles sambas tegevused püsivad, muutused toimuvad siis kui ühiskonnas on midagi suurt ja revolutsioonilist toimumas.

Normatiivne sammas tõstab esile inimestevahelisi kohustusi ja on aluseks paljudele uuematele juhtimisviisidele. Tegevused toetuvad pehmematele reeglitele (standardid, juhised) ning rõhutavad poliitiliste ja majanduslike tunnuste sotsiaalsele seotusele. Sambas keskendutakse kindlatele väljatöötatud põhimõtetele ja normidele, mis on juhiseks ühiskonnas sotsiaalsetele tegevustele ning hõlmab nii üksikisiku, rühma, organisatsiooni kui ka riiklikku tasandit. Normatiivne sammas toob sotsiaalsesse ellu ettekirjutava, hindava ja kohustusliku mõõtme, rõhutades sobivat käitumist ja propageerides põhimõtteid ning on aluseks moraalse või kohustusliku mõõtme kehtestamisel.

Kultuurilis-kognitiivne sammas toonitab sümboolsete süsteemide kesksust, ühiste skeemide, raamistike ja muude käitumist juhtivate tegurite kasutamist. Keskkel kohal on muutuste kontseptuaalsed tõekspidamised ja ideede elluviimine tõhusa ja tulemusliku tegevuse kaudu (Palthe, 2014, lk 61; Palmer & Biggart, 2017, lk 259). Tegevused on konstruktivistlikud, sest ideid valitakse, kombineeritakse, täiustatakse, taastatakse ja korrastatakse. Peamine fookus on probleemide ühisel käsitlel ja kliendi soovidest lähtuvate lahenduste leidmisel.

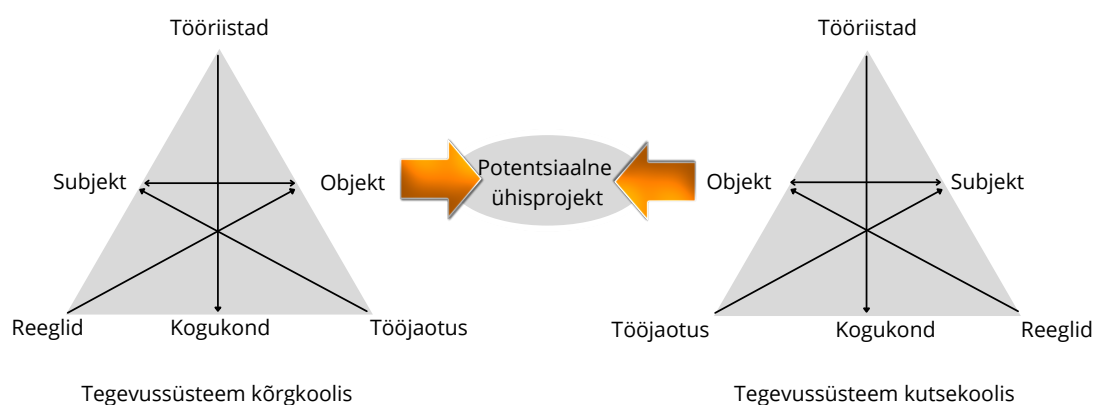
Tuginedes institutsiooniteooriale järeltab autor, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe elluviimise institutsioonidevahelist koostöövalmidust on võimalik uurida läbi regulatiivse, normatiivse ja kultuurilis-kognitiivse samba. Iga samba element on oluline ja avaldab iseseisvat mõju organisatsiooni struktuurile ja suhetele, tulemuslikkusele ja ühiskondade majanduskasvule, kuid enamasti ilmnevad need kolme samba elemendid kõige sagedamini kokku kombineerituna avades uusi võimalusi muudatuste elluviimiseks (Scott, 2010, lk 7). Regulatiivsest sambast lähtuvalt saab uurida, kas kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpet on võimalik seadusandlikust poolest ellu viia. Normatiivne sammas aitab uurida, millistele tõekspidamistele osapooled tuginevad ja kuivõrd on nad valmis muutusteks.

Kultuurilis-kognitiivne lähenemine annab ettekujutuse sellest, kuivõrd süsteemset haridussüsteemi osapooled ootavad ja milline on parim kasutajast lähtuv viis selleks.

Institutsioonide vaheline (kutse- ja kõrgharidusasutuse) ja institutsioonide sisene (õppijad ja õpetajad) piiride ületamise teooria peegeldab uut horisonti haridusteoorias, sõnastades õppimist kui piiride ületamise protsessi, millesse on kaasatud erinevad vaatenurgad ja osapooled. Piire loetakse pigem õppimiskohtadeks kui takistusteks. Teooriast lähtuvalt nõuab igasugune õppimine piiride ületamist. Piiride ületamine viitab üleminekule või interaktsioonile, milles kesksel kohal on neli potentsiaalset piiril õppimise mehhanismi: identifitseerimine (*identification*), koordineerimine (*coordination*), refleksioon (*reflection*) ja ümberkujundamine (*transformation*). Selle teooria kohaselt peaksid osapooled suhestama erinevate väärtuste ja normidega. (Akkerman & Bakker, 2011, lk 132-138) Autor järeldeb, et piirid esinevad nii kutse- ja kõrgkooli sees kui ka nende vahel. Piiride vaheline lähenemine võimaldab uurida erinevate osapoolte liikumist nendes valdkondades ja annab informatsiooni selle kohta, kuidas osapooled kogevad või tajuvad kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe rakendamise protsessivahelisi piire.

Piiride ületus ühendab omavahel erinevate arusaamadega kaks osapoolt, juurutades ühe osapoole elemente teise osapoolde. Kahe tegevussüsteemi keskel olev horisontaalne piir tähistab nii kultuurilist erinevust ning nende süsteemide tegevuse ja interaktsiooni võimalikku raskust kui ka suhete ja koostöö loomise potentsiaalset väärtust, keskendudes ühisprojektis osalemisele, hoolimata koostöö erinevustest (Akkerman & Bakker, 2011, lk 139-140; Akkerman & Eijck, 2013, lk 62). Ühisprojekti all peetakse silmas institutsionaalset projekti, mille eesmärk on muuta mikrotasandi tegevuste kaudu reegleid, regulatsioone, uskumusi ja praktikaid piiratud institutsionaalses raamistikus ning tuues seeläbi esile regulatiivseid institutsionaalseid muudatusi (Tukiainen & Granqvist, 2016, lk 1882; 1834). Projektid muudavad institutsionaalset korda ja kutsuvad esile läbi mehhaanilise, orgaanilise või adaptiivse projektijuhtimise protsessi institutsionaalseid muudatusi projektis osalevate osapoolte kaudu. (Rosenschöld, 2019, lk 333; 340) Läbi institutsioonidevahelise koostöö arendamise on võimalik ellu viia uuendusi, mis viib riigi tasandil institutsionaalsete muudatusteni.

Joonisel 1 on visualiseeritud tegevussüsteemide integratsioon (*integrating activity systems*), millele on autori täiendustega lisatud kutse- ja kõrgkool. See annab arusaama kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe rakendamisest kui ühisest projektist, mis käsitleb piiride olemust ja keskendub sarnasustele ning sellele, kuidas mõlemad osapooled piire tunnetavad. Joonis näitlikustab, kuidas nii kutse- kui ka kõrgkoolil on potentsiaalselt sarnane huvi integreeritud õppe vastu, hoolimata erinevast kultuurist.

Joonis 1. Kutse- ja kõrgkooli tegevussüsteemide integratsioon

Allikas: Akkerman & Bakker, 2011, lk 139, autori koostatud

Selleks, et kutse- ja kõrgkooli vaheline ühisprojekt realiseeruks, tuleb piiride ületusel lähtuda neljast piiride õppimise mehhanismist (vt tabel 2). Neli õppimise mehhanismi on teineteisega seotud ja igal mehhanismil on oma roll. Näiteks iseloomustab identifitseerimine piiride loomist ja rekonstrueerimist ning peegeldab tähendusele orienteeritud õppimisprotsesse. Selle protsessi käigus kujuneb arusaamine sellest, mida erinevad praktikad igas valdkonnas endast kujutavad. Koordineerimismehhanism peegeldab sujuvat, järjepidevat koostööd ja on rohkem suunatud praktilisele tegevusele, milles osapooled liiguvad praktikate vahel edasi-tagasi. Refleksioon hõlmab perspektiivide loomist ja väljaselgitamist ning on ümberkujundamise eeltingimuseks. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe puhul on pedagoogiline refleksioon õpetajate ja õppejõudude osas oluline, sest õppimine ja õpetamine on enesehindamise lahutamatu osa. Piiriületuste teooria aitab reflekteerida, kuidas areneb õppimine kahes kultuuriliselt erinevas õppeasutuses (kutse- ja kõrgkoolis) õppijate ja üliõpilaste vahel ning kutseõpetajate ja õppejõudude vahel. Piiriületuse kontseptsioon võimaldab luua kahe õppeasutuse vahel interaktsioone, mis

soodustavad erinevustest hoolimata uut õppimist. (Hickling-Hudson & Hepple, 2020, lk 4) Ümberkujundamine on praktikapõhine õppemehhanism, mis seisneb koostööl ja uute praktikate väljatöötamisel. Mehhanism rõhub tegevusele ja hõlmab endas vastandamist ning pidevat ühistööd. Selle protsessi käigus kogevad õpetajad ja õppejõud uusi õpetamis- ja lähenemisviise ning õppijad ja üliõpilased uusi õppimistehnikaid läbi piiriületuse mehhanismide.

Tabel 2. Ülevaade piiriületuse erinevatest õppimise mehhanismidest

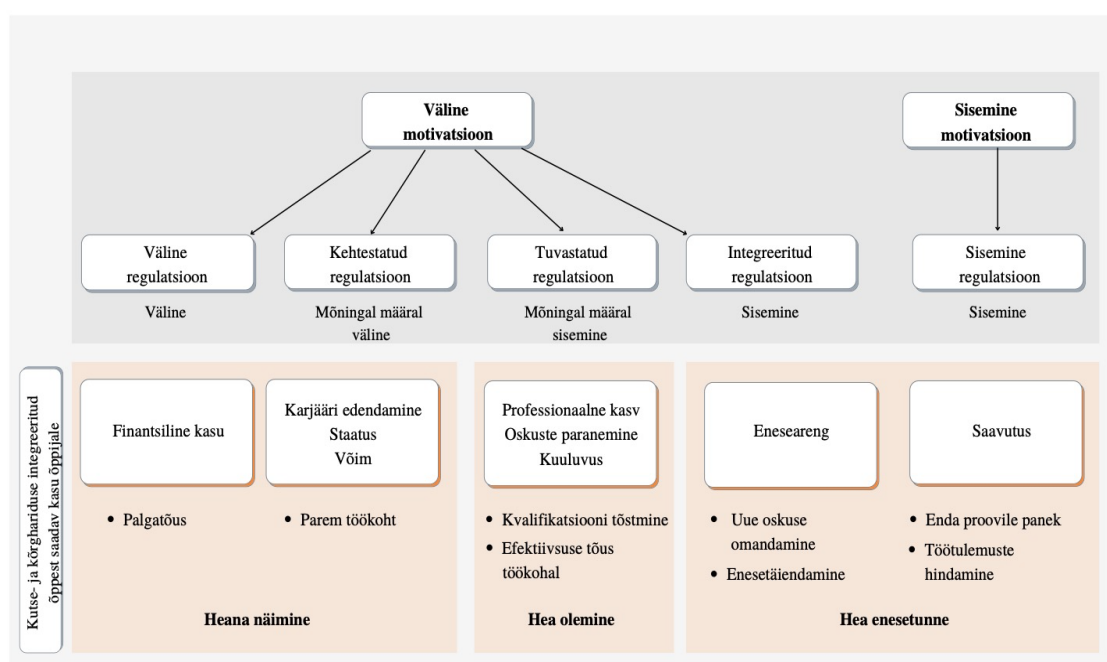
DIALOOGILISED ÕPPIMISMEHHANISMID	PROTSESSIDE TUNNUSED
IDENTIFITSEERIMINE	Muutusteks valmistumine
	Koostöö
KOORDINEERIMINE	Operatiivne kommunikatsioon
	Vastastikune arusaam
	Piiride avamine
	Järjepidevaks muutmine
REFLEKTSIOON	Perspektiivi loomine
	Perspektiivi võtmine
ÜMBERKUJUNDAMINE	Ühise probleemi äratundmine ja olemasolevale olukorrale vastandumine
	Hübriidseks ja läbipaistvaks muutmine
	Koostöö jätkamine ühisprojekti raames.

Allikas: Akkerman & Bakker, 2011, lk 151; Kim & Bramwell, 2019, lk 87, autori koostatud

Piiriületuse õppimise mehhanismidest lähtuvalt seab autor eesmärgiks uurida kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe rakendamise võimalusi ja vajadusi tuginedes identifitseerimise, koordineerimise, refleksiooni ja ümberkujundamise õppimismehhanismidele. Identifitseerimise etapil defineeritakse ühe osapoole praktikat teise valguses ja võrreldakse nende erinevusi omavahel ning uuritakse, kuidas need praktikad üksteist mõjutavad. Koordineerimise protsessis vahetatakse koostööl põhinevaid praktikaid. Refleksiooni etapis seatakse ja täidetakse erinevate

osapoolte eesmärgid ning ümberkujundamise mehhanismis tuginetakse koostööle, selle vajadusele ning edasiarendusele.

Piiriületus toob endaga kaasa muutused, mille elluviimine nõuab osapoolte valmisolekut ning motivatsiooni. Blomquisti *et al* (2017, lk 1-2) motivatsiooniteooria, mille kaudu on võimalik uurida, kas kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpe tõstab õppijate enesehinnangut ja eneseteostuse tunnet lähtuvalt institutsionaalsetest elementidest ja piiride ületuse õppimise mehhanismi protsessidest. Motivatsiooniteooria baseerub välisel ja sisemisel motivatsioonil (vt joonis 3).

Joonis 3. Sisemine ja välimine motivatsioon kvalifikatsiooni tõstmisel

Allikas: Blomquist *et al.*, 2017, lk 4, autori koostatud

Sisemine motivatsioon viitab isiklike vajaduste rahuldamisele, mis on motiveeritud nii tegevuse keerukusest kui välistest hüvedest (Bai *et al.*, 2021, lk 2). Väline motivatsioon osutab käitumisele, mis on tingitud nii erinevatest välistest teguritest kui ka rahulolu saavutamisest (Ryan & Deci, 2020, lk 2). Joonis 3 illustreerib seda, kuidas kvalifikatsiooni tõstmise käigus väline ja sisemine motivatsioon moodustavad kokku terviku. Autor on kohandusena tabelisse juurde lisanud kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppest saadava kasu õppijale. See annab ülevaate, mis motiveerib õppijat otsustama kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe kasuks.

Sisemine motivatsioon peegeldab esmast soovi osaleda huvi pakkuvates tegevustes ning seeläbi õppida, areneda ja oma võimeid laiendada (Sansone & Harackiewicz, 2000, lk 16). Jooniselt 3 tulenevalt peitub sisemine motivatsioon käitumises ja väljendub kahel viisil. Esiteks sisemine regulatsioon, mis viitab nauditavate, rahuldust pakkuvate ja väljakutseid esitavate tegevuste tegemisele. Teiseks integreeritud regulatsioon, mis põhineb sisemisel motivatsioonil ja on suunatud hea enesetunde saavutamisele. Väline motivatsioon on tingitud välistest juhistest, mida mõjutavad keskkonnategurid sotsiaalsete ja materiaalsete hüvede kaudu. Väliselt reguleeritud motivatsioon tuleneb tegevusest. Kehtestatud regulatsioon viitab enesekontrollitud tegevusele nagu enesehinnang, ego, kaasamine, aga ka staatuse ja tunnustuse vajadusele ning oluline on heakskiitmine versus tagasilükkamine. Kolmas rühm, tuvastatud regulatsioon jääb välimise ja sisemise motivatsiooni vahele ning hõlmab eesmärgipärase tegevuse alateadlikku väärtustamist ning selles suunas liikumist. Välised motivaatorid selles kontekstis hõlmavad karjääris edusamme, kõrgemat tunnustust ja mõju ning ka rahalist kasu. Sisemist motivatsiooni tähistab hea enesetunne, sest see on seotud inimese rõõmu ja rahuloluga (Blomquist *et al.*, 2017, lk 3-4). Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpe, mille eesmärk on ka õppijate kvalifikatsiooni tõsta, on keskendunud sellele, mis on seotud enesearengu, karjääri ja saavutusega.

Eneseteostuse ja enesehinnangu tõstmise tundele aitavad kaasa professionaalsed oskused, mis on tänapäeva kiiresti arenevas ühiskonnas tööandjate seisukohalt aina enam väärtust kandev näitaja. Muutuv keskkond sunnib pidevalt tõstma oma teadmisi ja omandama uusi oskusi, et konkurentsivõimelisena tööturul püsida. Motivatsiooniteooriast tulenevalt tunneb inimene end hästi, kui ta tõstab oma kvalifikatsiooni, sest see annab talle võimaluse end proovile panna ja eneseteostust ning väärtustunnet pakkuda. Hea enesetunne ja kvalifikatsioon on aga peamised motivaatorid muutusteks. Kvalifikatsioon omakorda tõendab tööandjale töötaja professionaalsust ja pädevust, mis on hüve nii töötajatele kui ka organisatsioonidele (Ali & Anwar, 2021, lk 22). Motivatsioon muutusteks on omakorda tingitud kõrgema sissetuleku potentsiaalist.

Kvalifikatsioon, sealhulgas intellektuaalne potentsiaal ja kutseoskused on ühiskonna majandusliku ja sotsiaalse arengu oluliseks teguriks. Konkurentsivõimeliste

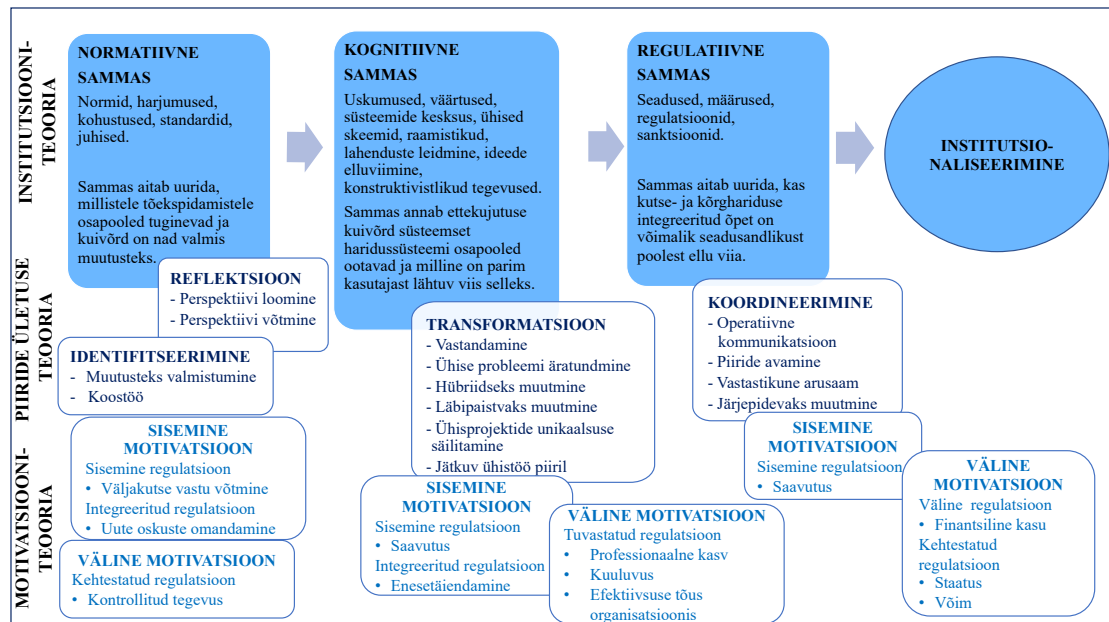
spetsialistide ettevalmistamine tööturule on muutunud arenenud riikide põhifookuseks. (Bakhodirovna, 2021, lk 47) Motivatsiooniteooriast tulenevalt on kvalifikatsiooni omandamisel kaks peamist eesmärki. Esimene on saada teadmisi ja oskusi, et olla konkurentsivõimeline omas valdkonnas ning teine on heana näimine. Omal alal kvalifitseerunud olemine tähendab hästi välja töötatud haridussüsteemis osalemist, mis annab professionaalse ettevalmistuse tööturule sisenemiseks ja tagab tööandja jaoks kvalifitseeritud tööjõu olemasolu, mis omakorda tagavad paremaid töötulemusi. See loob välise motivatsiooni kaudu kõrgema töötasu võimaluse, prestiiži ja paremad karjäärivõimalused. (Blomquist *et al.*, 2017, lk 2) Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe puhul on käesolevas töös asjakohane peatuda osapoolte uurimisel, et saada ülevaade, millist haridustaset õppijad enam väärtustavad. Teisisõnu, kas nende jaoks on pigem oluline saada kutsekoolist praktilised oskused ja neid oskusi tõendav kutsetunnistus või väärtustavad nad sellele lisaks akadeemilisi teadmisi ja kõrghariduse läbimist samal erialal. Oluline on uurida kõiki osapooli, et teada saada kas selline õppemeetod on vajalik ja tõhus ning kas osapooltel on olemas motivatsioon koostööks.

Autor peab oluliseks peatuda institutsionaalsete muudatuste tasuvuse ja teostatavuse teemal. Esterman & Kupriyanova (2019, lk 9) toovad välja, et tasuvuse hindamine ainult majanduslikust seisukohast lähtudes jääb haridussüsteemi missiooni jaoks liiga kitsaks. Küll aga on Wirtz & Zeithaml (2018, lk 59) toonitanud, et tasuvust ja teostatavust on võimalik saavutada kui lähtuda kolmest strategiapunktist:

1. institutsionaliseerimise tulemusena on võimalik vähendada väljaminekuid ja pakkuda kvaliteetsemat teenust madalamate kuludega;
2. süsteemse õppemudeli tulemusena liigub õppija haridussüsteemis sees ja saab kvalifikatsiooni tõstmiseks laiaulatusliku ettevalmistuse;
3. kindlale sihtrühmale fokusseerimine aitab kaasa kuluefektiivsema teenuse pakkumisele.

Tuginedes kolmele strategiapunktile järeldeb autor, et haridusuuenduse elluviimisel on võimalik rakendada teatud määral tasuvuse hindamist. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpe muudab õppeprotsessi õppija jaoks optimaalsemaks, kuna õppeperiood lüheneb ja õppe sisu omakorda muutub mitmekülgsemaks, seega vähenevad ka kulud ja tõuseb efektiivsus.

Institutsionaliseerimise teoreetiliste lähtekohtade alapeatüki võib kokku võtta kolme erineva teoreetilise lähtekoha sünteesiga (vt joonis 4). See on magistritöö uurimuse aluseks, millest täpsema ülevaate annab töö empiiriline osa.

Joonis 4. Institutsionaliseerimise teoreetilised lähtekohad

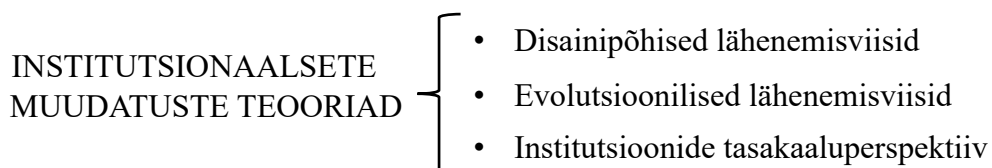
Allikas: Autori koostatud Scott, 2008, lk 222; Akkerman & Bakker, 2011, lk 151; Blomquist *et al.*, 2017 lk 4 põhjal

Kutse- ja kõrghariduse institutsionaliseerimise aluseks on institutsiooniteooria, piiride ületuse teooria ja motivatsiooniteooria. Normatiivne sammas ühendab nii refleksiooni kui ka identifitseerimise kaasates sisemise ja välise motivatsiooni muutusteks. See plokk annab ülevaate osapoolte valmisolekust ja motivatsioonist muutusteks ning koostööks. Kognitiivne sammas hõlmab ümberkujundamist läbi sisemise ja välise motivatsiooni. Selle ploki kaudu on võimalik teada saada, kuivõrd süsteemset haridussüsteemi osapooled ootavad. Samuti ka osapoolte eesmärgipärase enesetäiendamise vajadust ja organisatsiooni efektiivsuse suurendamist läbi unikaalsete ühisprojektide. Regulatiivne sammas seob koordineerimise ja sisemise ning välise motivatsiooni. Selle ploki abil on võimalik teada saada, kas kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpet on võimalik seadusandlikust pooldest ellu viia. Muutused toimuvad läbi järjepideva operatiivse kommunikatsiooni, luues finantsilist kasu mõlema osapoolle jaoks.

1.2. Muutuste mõju institutsioonidele

Käesolevas alapeatükis käsitletakse institutsionaalseid muudatusi, sh nende rolli organisatsiooni ja laiemalt kogu ühiskonna tasandil, institutsionaliseerimise protsessi ning institutsionaalsete muudatuste seoseid innovatsiooniga.

Institutsionaalsete muudatuste peamiseks tõukeallikaks on nii eksogeensete kui ka endogeensete parameetrite nihked ühiskonnas. Eksogeensed nihked on näiteks tehnoloogilised muutused, endogeensed aga ressursi ammendumine aja jooksul. (Kingston & Caballero, 2009, lk 155) Institutsionaalsete muudatuste elluviimisel on toeks institutsionaalsete muudatuste teooria, mis hõlmab endas nii individuaalse kui ka organisatsioonilise tegevuse määratlust. Selle teooria peamine uurimisvaldkond on institutsionaalsete muudatuste kulgemise analüüs (Coccia, 2018, lk 2). Joonisel 5 on toodud erinevad institutsioonide määratlused ja lähenemisviisid, mille abil on võimalik institutsionaalseid muudatusi rakendada.

Joonis 5. Institutsionaalsete muudatuste teooriad

Allikas. Coccia, 2018, lk 3

Disainipõhiste institutsionaalsete muudatuste teooria (*designed-based theories of institutional change*) kohaselt on muudatused tsentraliseeritud kollektiivne valiku protsess, mille käigus reeglid määrab kogukond või riik ning üksikisikud ja organisatsioonid osalevad kollektiivsetes tegevustes, konfliktides ja läbirääkimistes. Reeglite muutmine on juhitud kõrgema taseme poliitikast koos osalejate tegevuste ja arusaamadega, mille kaudu on võimalik juhtida madalama taseme reeglite institutsionaalsete muudatuste suunda. Institutsionaalsete muudatuste evolutsiooniteooria (*evolutionary theories of institutional change*) alusel analüüsitakse institutsionaalseid muudatusi kui inimtegevusest juhitud evolutsioonilisi protsesse. Evolutsiooniteooria määrab ära, millised reeglid tekivad muudatuste käigus sotsiaalmajanduslikus keskkonnas. Uued reeglid või

käitumisviisid tulenevad piiratud valikutest, mille tulemusena edukad institutsioonid kohanevad ja kasvavad ning ebaõnnestunud institutsioonid hääbuvad. Eksogeenseid parameetrimuutuseid peetakse selles teoorias peamisteks muudatuste teguriteks. Tasakaaluperspektiiv (*equilibrium perspective*) käsitleb formaalseid ja mitteformaalseid reegleid ühtses raamistikus, seades fookuse käitumist reguleerivatelt reeglilt käitumisele endale. Selline lähenemine loob institutsioonis üldise endogeense käitumismustrite kogumi, mis on aluseks institutsionaalseteks muudatusteks. (Coccia, 2018, lk 3-8) Institutsionaalsete muudatuste teooriale tuginedes on võimalik hariduslikke uuendusi ellu viia.

Institutsionaalsed muudatused kujundavad sotsiaalsete süsteemide institutsionaalset keskkonda ja keskenduvad institutsionaalse stabiilsuse loomise aspektidele (Kleinaltenkamp, 2019, lk 267). Kutse- ja kõrghariduse institutsionaalsed muudatused on keerukad protsessid, mis võivad endaga kaasa tuua vastakaid seisukohti, selmet institutsionaalsete muudatuste puhul võib tekkida huvide konflikte ja vastuolusid. Konflikte käsitletakse muudatuste institutsionaliseerimise puhul kasuliku sisendina, sest need vallandavad loomingulisi jõude, mis sunnivad osapooli välja töötama uusi lähenemisi probleemide lahendamiseks ja kujundavad seeläbi ümber institutsionaalse struktuuri. (Kleinaltenkamp *et al.*, 2021, lk 71) Struktuurilised muudatused on oluliseks sisendiks muudatuste institutsionaliseerimiseks.

Institutsionaliseerimise protsessis (vt lisa 1) on oluline tähelepanu pöörata sotsiaalselt konstrueeritud nähtusele ehk turule, mis kujuneb vastastikuse koostöö tulemusena ja sellega mõjutatakse institutsionaalset keskkonda ning võrgustikku laiemalt. Koostöö puhul on oluline rakendada ühtseid kollektiivseid kaasamise meetodeid ja käitumisviise, mis muutuvad aja jooksul ühtsemaks ja stabiilsemaks, hõlmates endas nii andmist kui ka võtmist muudatuste ja stabiilsuse vahel (Kleinaltenkamp *et al.*, 2021, lk 74; Nariswari, 2019, lk 188). Koostöö võib kulmineeruda reguleeriva tasandi institutsionaalsete muudatusteni.

Kaasamisel põhinev institutsionaliseerimise mudel (*model of engagement-driven institutionalization*) (vt lisa 1) on protsessimudel, mis koosneb kolmest etapist. Esimeses etapis toimub kollektiivsete hoiakute ja käitumisviiside sünkroniseerimine. Teine etapp hõlmab nende käitumiste ajalise stabiilsuse arendamist ennast tugevdavate mehhanismide ning emotsionaalse ja sotsiaalse mõjutuse kaudu.

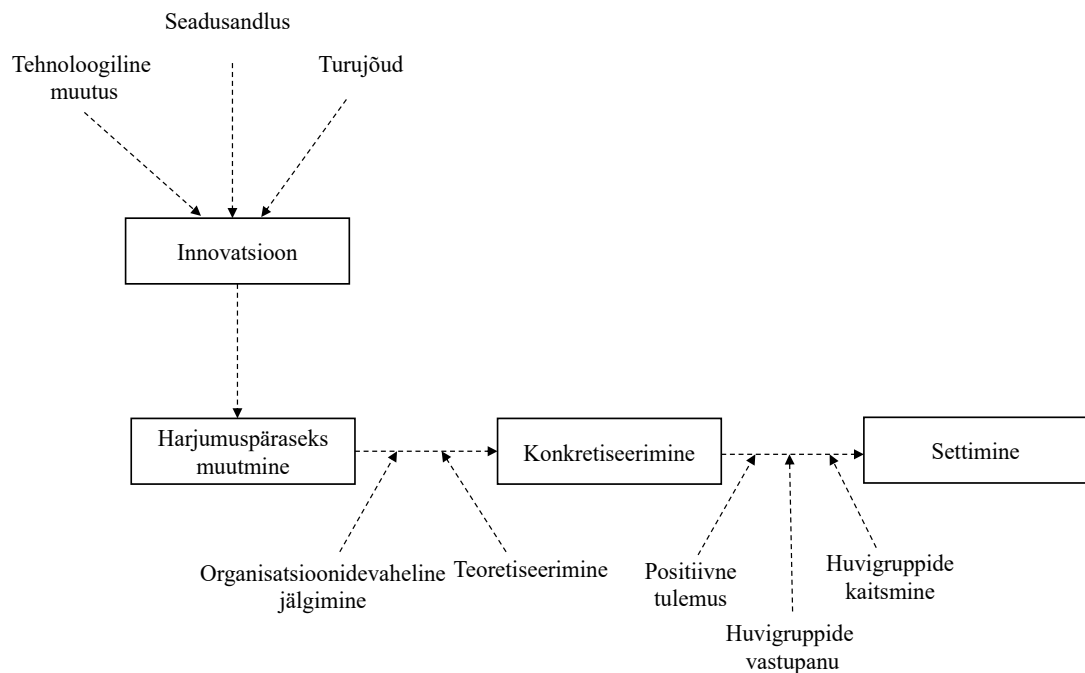
Kolmandas etapis toimub institutsionaalne muutus, mida mõjutab ka turg vastastikuse koostöö tulemusena. Mudelil on kujutatud faaside vahelisi korduva olemuse tagasisideahelaid. Seega, institutsionaalsed muutused saavad sündida kõikide võrgustikuliikmete ühise koostöö tulemusena, mida võib nimetada ka koreograafiaks, mis toob kaasa koordineeritud tegevuse kõigi liikmete vahel, luues seeläbi innovatsiooni (Ferraro & Iovanella, 2015, lk 5). Innovatsioon on väga oluline, sest selle kaudu tõstetakse organisatsiooni energiataset ning tagatakse jätkusuutlikkus ja efektiivsus (Maital & Seshadri, 2012, lk 10, 17).

Organisatsioonide esindajad on jätkusuutlikkuse tagajad ja institutsionaalsete muutuste esindajad ning suunajad. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaalne raamistik toetab ühiskonna arengut, sest selle kaudu tõstetakse inimkapitali sisendi tootlikkust, mis omakorda aitab kaasa majanduse kasvule. (North, 1990, lk 78) Seega, institutsionaalsed muutused rikastavad ühiskonda ja suurendavad kvalifitseeritud erialase ettevalmistusega tööjõu osakaalu, täites seeläbi töömaailmas vajaka olevad ametikohad.

Kuna kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimisel on tegemist dünaamilise, väärtust loova ja vastastikuse teenuste osutamise süsteemiga, siis kasutatakse sellise süsteemi puhul ka terminit „teenuste ökosüsteem“. See on institutsioonidevaheline mehhanism, mida saab defineerida kui süsteemi, mis koosneb ressursse integreerivatest osapooltest ja on ühendatud ühise institutsionaalse korralduse ja vastastikuse väärtuse loomise kaudu. (Lusch & Vargo, 2019, lk 16) Ressursse integreerivad ja osapoolte suhtlemist ning käitumist kujundavad tegevused on koordineeritud kognitiivsete, regulatiivsete ja normatiivsete institutsionaalsete elementide kaudu (Karpen & Kleinaltenkamp, 2019, lk 285). Autor järeldab, et samu piiride ületuse teooria elemente kasutades on võimalik uurida kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaalsete muudatuste elluviimise võimalust.

Institutsionaalsete muutuste elluviimisel on oluline lähtuda teenuste ökosüsteemidest, mis käsitleb organisatsioonide vahelist ühise väärtuse loomist. Seega on kõik osapooled ressursside integreerijad muudatuste institutsionaliseerimises ja nende motiivid ning võimekus arenevad läbi koostöö, mille kaudu õpitakse tundma uusi reegleid, norme ja eeldusi. (Siltaloppi & Wieland, 2019, lk 304) Selle tulemusel luuakse uuendusi ja tekib innovatsioon turujõudude, seadusandluse ja tehnoloogia

vahel (vt joonis 6). Uuendustega on vaja harjuda ja need harjumuspäraseks muuta läbi pideva organisatsioonidevahelise jälgimise ning teoretiseerimise. Muutused konkretiseeritakse, millele võib järgneda huvigruppide vastupanu, huvigruppide kaitsmine või positiivne tulemus. Seejärel lastakse muudatusel n-ö sisse elada ja settida.

Joonis 6. Institutsionaliseerimise protsessi komponendid

Allikas: Scott, 2014, lk 149, autori koostatud

Institutsionaliseerimise protsessimudeli põhjal saab autor paralleelse tõmmata kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe rakendamise. Innovatsioon haridussüsteemis võimaldab institutsionaliseerida integreeritud kutse- ja kõrgharidusõpet, mis esmalt ei pruugi erinevatele osapooltele vastuvõetav olla, kuid ajapikku kujuneb see uuendus harjumuspäraseks. Kutse- ja kõrgkool leiavad ühisosa ning piire ületades muudatused konkretiseeritakse ja osapoolte kaasamisel lastakse sellel uuendusel settida ja sisse elada.

1.3. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe arendamise vajadused ja võimalused

Käesolevas peatükis käsitletakse kutse- ja kõrghariduse haridussüsteemi osa ja juhitakse tähelepanu kitsaskohtadele ning võetakse vaatluse alla kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe arendamise võimalused.

Haridust üldisemalt defineeritakse kui eesmärgipärast protsessi, mis hõlmab endas nii vaimsete, füüsiliste, kõlbeliste, esteetiliste, sotsiaalsete kui ka emotsionaalsete eelduste arendamist ning mille omandamine toimub sünkroonis nii ümbritseva keskkonna kui kultuuriga (Autio *et al.*, 2013, lk 69). Haridus on riigi sotsiaalmajandusliku elu valdkond, mille eesmärk on koguda teadmisi ja oskusi ning tagada inimese intellektuaalne areng (Berezovska *et al.*, 2020, lk 107). Kvaliteetse hariduse kättesaadavus on igale ühiskonnaliikmele olulise tähtsusega, sest see paneb aluse teadmiste ja oskuste omandamisele, et konkureerivas ühiskonnas toime tulla. Hästi toimiva majandusega riigi peamiseks rikkuseks on omada kompetentse tööjõulise elanikkonna võimalikult suurt osakaalu. Tööjõulist elanikkonda valmistab professionaalselt ette haridussüsteem, luues selleks erinevad võimalused ühiskonnaliikmete jaoks.

Tänapäeva konkurentsitiheda ühiskonna haridussüsteem on suhteliselt jäik ja reguleeritud ning järgib kindlaid kehtestatud nõudeid õppima asumiseks, samuti hõlmab endas rohkelt haridusbürokraatiat. Kuura & Lundin (2019, lk 26) uurimusest on võimalik paralleelina seoseid luua haridussüsteemiga laiemalt väites, et haridussüsteemis aset leidnud killustusmehhanismid on muutnud hariduse kvaliteedi kaootiliseks. Tähelepanu on nihkunud hariduse laiemalt eesmärgilt selle kitsamale alamvaldkonnale, kus õppija omandab konkreetse eriala talle meelepärases haridusasutuses, võtmata arvesse reaalse maailma tööandja tegelikke vajadusi. Tööandjate ootus on viia kutse- ja kõrgharidusõpe vastavusse tööturu vajadustega, sest tänane kutse- ja kõrghariduse ettevalmistus tööellu ei toeta piisavalt õppijate üld- ja tulevikupädevuste arengut (Entson, 2021, lk 23; Haridus- ja Teadusministeerium, 2021, lk 7). Seega järeldab autor, et hariduse ja töömaailma vajadused liiguvad eri suundadel, mistõttu on muudatuste puhul oluline arvestada nii õppija kui ka tööandja vajadustega ja leida optimaalne, mõlemale osapoolale väärtustpakkuv lahendus.

Haridussüsteemi paindumatust kinnitab ka asjaolu, et haridusasutused on organisatsioonikesksed ja piiravad õppijast (ja ka õpetajast) lähtuvaid valikuvõimalusi, mis kitsendab tähenduse loomist tervikuna (Alvesson & Jonsson, 2021, lk 5). Süsteem tagab tööturule sisenemiseks vajalike standardite saavutamise ühes kindlas õppeasutuses, mis loob eeltingimused õppimise jätkamiseks järgmises haridusasutuses. Selline lähenemine tagab küll sujuva haridustee õppija jaoks, kuid tihti ilmnevad jäikade kehtestatud reeglistike tõttu ka õppimisprotsessi takistavad asjaolud, mis vajavad haridusuuendusi. (Kukemelk & Heidmets, 2015, lk 1) Haridusuuendused peaksid olema õppijast lähtuvad parendused, mis muudaksid õppija teekonna haridusmaastikul võimalikult kvaliteetseks, efektiivseks, optimaalseks ja barjääride vabaks.

Uute lahenduste leidmise vajadust kinnitab asjaolu, et kõrgharidus seisab silmitsi ühiskonna ja tööturu kiiretest muutustest põhjustatud väljakutsetega. Lisaks on muutuv majandus tekitanud olukorra, kus kõrgharidust nõudvate ametite ja oskuste järsk kasv on kulmineerunud (Tomlinson *et al.*, 2021, lk 1). Mitmete uuringute kohaselt on kõrgkoolide lõpetajad töömaailmas kogenud, et omandatud haridus ei ole andnud neile tööks piisavaid oskusi ja pädevusi. Selle probleemi leevenduseks on paljudes riikides hariduspoliitika peamisteks arengueesmärkideks toetada hariduse ja töö vahelise seose loomist ning õppija üldiste pädevuste omandamist. Teema on aktuaalne ja seda on kajastatud ka riiklikes arengukavades, vajadusega suurendada kõrgkoolide ja ettevõtete ning omavalitsuste vahelist koostööd. Integratsiooni eesmärk on viia õppekavad vastavusse ühiskonnas pidevalt muutuvate kompetentsinõuetega, mis toetaksid õppijaid õpingute järgselt töölesuundumisel. Uuringud rõhutavad, et kiiresti muutuv maailmas on võimatu täpselt teada, millist pädevust tulevikus vaja läheb. Seetõttu tuleb konkreetsetele pädevustele keskendumise asemel pöörata tähelepanu elukestvaks õppeks soodsate tingimuste ja sobivate õpikeskkondade loomisele, mis läbi osapooltevahelise koostöö loob eeldused innovatsiooniks haridusmaastikul. (Jääskelä *et al.*, 2018, lk 131-135) Tulenevalt muutuvast majandusest ja kompetentsinõuetest, võimaldab elukestev õpe tõsta ja täiendada pädevusi kogu elukaare vältel.

Sarnaselt kõrgharidusele seisab ühiskonna ja tööturu kiiretest muutustest põhjustatud väljakutsetega vastamisi ka kutseharidus. Kutsehariduses on tulenevalt muutustest

tööturgudel kasvanud oskuste täiendamise vajadus. Töölase konkurentsivõime tõstmise vajadus on tingitud majanduslikest ja tööturu muutumisest ning oskuste nappusest, lisaks ka globaliseerunud turgude kasvavast konkurentsist. Pädeva tööjõu vajadus on tingitud ka teenuste laialdasest kasvust. Kompetentsipõhine haridus kutsehariduses võimaldab kutseharidussüsteemis õppijal omandada mitut kutsetaset, kuid raskused tekivad seoses üleminekuga kutsehariduselt kõrgharidusele (Spöttl, 2013. lk 461). Kutsehariduse eesmärk on oma oskusi pidevalt arendada konkurentsivõime aspektidest lähtuvalt, hõlmates ühtset kvalifikatsiooniraamistikku ja varasemate õpingute ülekandmise süsteemi. (Powell *et al.*, 2012, lk 241, 245) Oskuste arendamisel on oluline tööandjate kaasatus õppe arendamise protsessi, tagamaks õppekavade kooskõla tööturuvajadustega. (Caves *et al.*, 2021, lk 96) Selline lähenemine annab õppijatele erialase ja tööjõuvajadustele vastava ettevalmistuse.

Kuna riiklikud oskuste kujundamise süsteemid on muutumissurve all, peab kutse- ja kõrgharidus toetama õppija hariduse ja töö vahelise vastavuse loomist ning üldiste pädevuste toetamist. Muutusi saab täpsemalt mõista, kui arvestada kutse- ja kõrghariduse vaheliste seostega, sest haridussüsteemis puudub vastav raamistik. Ühe stsenaariumina on välja toodud, et kutseharidus võib muutuda sarnaseks akadeemilise haridusega. Põhjuseks on see, et kutseharidus kaotab õppeliikide vaheliste erinevuste vähenemise tõttu oma iseseisvuse ja identiteedi. Selle tulemusel areneb uus vahesektor, mis pakub duaalseid kvalifikatsioone. (Powell & Solga, 2010, lk 715) Uus vahesektor võimaldab õppijal omandada pädevus esmalt kutsehariduses ning seejärel täiendada erialaselt kõrghariduses. Kutse- ja kõrghariduse kooskõlla viimisest on hakatud aina enam huvi tundma. Selline lähenemine võimaldab õppijal liikuda haridustasemete vahel ja loob võimaluse omandada mitmekülgne kvalifikatsioon (Hodge & Knight, 2021, lk 3). Haridustasemete vahel sujuv edasiliikumine annab õppijale efektiivse ja optimaalse ettevalmistuse tööturule sisenemiseks. Integreeritud õpe võimaldab õppijal saada laiapõhjaline praktiline ettevalmistus kutsehariduse poolelt, mida täiendab kõrgharidus teoreetilise osaga, moodustades kokku kompaktse terviku.

Euroopa mudelit oskuste kujundamisel võib nimetada nelja riikliku (Saksamaa, Prantsusmaa, Suurbritannia ja Ameerika Ühendriigid) mõjuka mudeli loominguks. See on määratletud kognitiivse, normatiivse ja regulatiivse dimensioonidega, mille

alusel moodustuvad ideaalid, eesmärgid ja normid. Mudeli tuumaks on individuaalse pädevuse või võimekuse mõiste. Mudel ühendab nii kutse- kui ka kõrghariduse ideaalid ja eesmärgid Bologna ja Kopenhaageni protsesside kaudu ühtseks tervikuks ning tugineb kõrgharidus- ja kutseharidussüsteemidele, kandes endas mõlema valdkonna elemente. Kõrgharidust ja kutseharidust koos vaadeldes leitakse nii kattuvusi kui ka erisusi. Bologna ja Kopenhaageni protsesside võrdlusest nähtub, et oskuste kujundamisel on kahe paralleelse protsessi vahel rohkem vastavusi kui lahknevusi ja nende mõlema protsessi ühisosa on töölase konkurentsivõime tugevdamine läbi elukestva õppe tagamise. Euroopa mudel on eeskujuks oskuste kujundamise süsteemide loomiseks, reformimiseks või järk-järguliseks kohandamiseks. (Powell *et al.*, 2012, lk 256) Järkjärgulist oskuste kujundamist, teisisõnu individuaalsete pädevuste ja võimekuste arengut toetab kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpe erialapõhiselt, milles on võimalik kvalifikatsioonitasemete järgi haridussüsteemis liikuda.

Vastupidiselt Eesti kutsehariduse madalale mainele, on kutseharidus paljudes riikides oma populaarsust märkimisväärselt kasvatanud. Mitmed riigid, näiteks Austria, Taani, Saksamaa, Šveits ja Prantsusmaa on integreerinud kutse- ja kõrgharidusõppe ning hakanud pakkuma atraktiivseid töökohapõhise õppe võimalusi, tagades seeläbi ka kõrge tööhõive noorte seas. Selle õppe raames toimub praktiline õpe töökohal ja õppija saab õppimise ajal tööandjalt töötasu. Töökohapõhine õppevorm peab võimaldama süsteemset õpet kõigil kvalifikatsioonitasemetel. (Powell *et al.*, 2012, lk 241, 245, 247). Töökohapõhine õppevorm on üks tasemeõppevormi võimalusi kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe arendamiseks, mis annab õppijale laiapõhjalised praktilised ja teoreetilised kompetentsid tööelus konkureerimiseks.

Saksamaa, Austria ja Šveits kasutavad ühtset kutse- ja kõrgharidussüsteemi tüpoloogiat, millest tulenevalt on ettevõtted kaasatud haridussüsteemi ja nende roll on algõppest alates väga olulisel kohal. Nendes riikides on kasutusel haridussüsteem, mille kohaselt selekteeritakse õppijad vastavalt võimekusele ja tasemele varases eas kindlasse õppe astmesse. See määrab hilisema üleminekuvõimaluse kas kutse- või kõrgharidusõppesse. Valdav enamus noori eelistab õppida kutsekoolis. Tegelik põhjus võib peituda selles, et kutsekoolis õppijal on paremad üleminekuvõimalused kõrgkooli astumiseks. (Graf, 2013, lk 19, 22) Näiteks on Austrias laialt levinud

kutseõppe kolledžid, kus õppijal on võimalus omandada topeltkvalifikatsioon. Õppe läbides on võimalik omistada kutse- ja kõrgkooli diplom. Sakamaal on levinud töökohapõhine õppevorm, kus oluline roll on ettevõttel. Kool vormistab õppija ja ettevõttega kolmepoolse lepingu, milles määratakse osapoolte õigused ja kohustused. Õppekavad sisaldavad nii kutse- kui kõrgharidusõppe mooduleid ja õpet pakuvad valdavalt rakenduskõrgkoolid. Õppesse on kaasatud praktikud töömaailmast, õppejõud ülikoolist ja kutseõpetajad kutsekoolist. Õpe kõrgkooli diplomi saamiseni kestab 3-4 aastat. Õppija saab lisaks kõrgkooli diplomile ka kutsetunnistuse. Šveitsis on kasutusel kutse- ja rakenduskõrgkoolide hübriidne organisatsioonimudel, mis seob kutse- ja kõrgharidusõppe ühtseks tervikuks. Õppeprotsessi on koondatud nii kutse- kui ka kõrgharidusõppe moodulid. Õpe toimub nii töökohapõhise kui ka traditsioonilise õppena. Keskkel kohal on sujuv ülemineku võimalus haridussüsteemis. (Graf, 2016, lk 5-10) Prantsusmaa haridussüsteemis käsitletakse gümnaasiumijärgset kutseharidust kõrgharidusõppe osana. Kõrgkoolis on laialt kasutusel töökohapõhine õppevorm, millesse on lõimitud kutseõpe. (Hippach-Schneider *et al.*, 2017, lk 32; Powell *et al.*, 2012, lk 407) Eeltoodud riikide näitel saab järeldada, et väärtustatud on õppijakeskne lähenemine, mis võimaldab sujuvat liikumist haridussüsteemis, tagades samal ajal nii praktilised kui ka akadeemilised oskused.

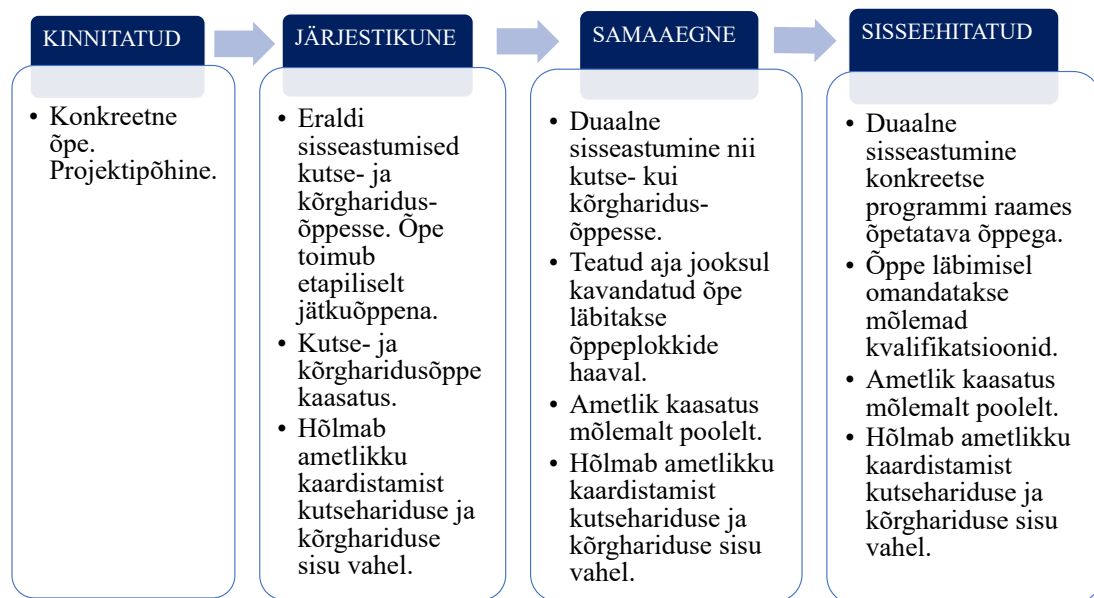
Ühiskonna pidev areng ja muutused on endaga kaasa toonud suurenenud nõudluse kõrgharidusega kompetentse tööjõu järele. Kõrghariduse lõpetanute arvu suurendamine on olnud prioriteet Euroopa hariduspoliitikas juba mõnda aega. Saksamaal, Austrias ja Prantsusmaal on kõrghariduse populariseerimiseks kasutusel erinevad akadeemilised programmid, mis ühendavad akadeemilise õppe ja kutseõppe. Nendes riikides on kõrgharidus jõudnud faasi, mida iseloomustab tugevam kutseorientatsioon ja suurema mahuga praktiline õpe. Programmid ühendavad kutseõppe ja akadeemilise õppe mooduleid ning on kõrgharidussektori lahutamatu osa. (Hippach-Schneider *et al.*, 2017, lk 28, 34) Kutse- ja kõrgharidust käsitletakse nendes programmides teineteist täiendavatena, milles kutseharidusel on oluline roll pinnase ettevalmistamisel noorte tööturule sisenemiseks. Digitaliseerimine on kaasa toonud vajaduse kõrgema kvalifikatsiooniga kõrgharitud tööjõu järele. Teisisõnu, kutseharidus on paljude noorte jaoks hüppelauaks kõrghariduse poole. (Ertl, 2020, lk

81) Seega kutseharidus annab praktilised baasoskused, mida kõrgharidus akadeemilise poolega täiendab.

Nii kutse- kui kõrghariduses toonitatakse elukestva õppe olulisust. Õpitulemustel põhinevad kvalifikatsioonid tuleb tagada kvalifikatsiooniraamistiku põhimõtete rakendamisega kõigil haridustasemetel nii kutse- kui kõrgharidusõppes. Määratlemata on aga täpsustav asjaolu, millistes organisatsioonilistes vormides täpselt need oskused tuleb omandada. Ühtne kvalifikatsiooniraamistik toetab õppija teekonda nii kutse- kui ka kõrghariduses. Sujuva ülemineku võimalus haridustasemete vahel Euroopa mudelist tulenevalt loob õppija oskuste kujundamisel ühtse terviku (Powell *et al.*, 2012, lk 245).

Üheks võimaluseks kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe elluviimisel on lähtuda näiteks Austraalia teadlaste poolt väljatöötatud integreeritud kvalifikatsioonide mudelist (vt joonis 7). Hodge & Knighti (2021, lk 11) mudeli kohaselt saab kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpet teostada peamiselt neljale mudelile tuginedes, mis pakub selgeid seoseid ja teid kutse- ja kõrghariduse kvalifikatsioonide vahel ning võimaldab õppijal olla kaasatud paremini mõlemasse haridusvormi. Esimene, kinnitatud (*endorsed*) mudel viitab ühele konkreetsele projektile või õppele ja ei ole integreeritud õppe puhul valdavalt rakendatav. Ülejäänud kolmes mudelis: järjestikune (*consecutive*), samaaegne (*concurrent*) ja sisseehitatud (*embedded*) on kutse- ja kõrghariduse kvalifikatsioonide vahel loodud õppija jaoks selged seosed ja eesmärgid. Järjestikust mudelit iseloomustab kutse- ja kõrghariduse kvalifikatsioonide vaheline ametlik seos, milles on läbi osapoolte vahelise koostöö kaardistatud kvalifikatsioonide protsessid. Samaaegses mudelis on kutse- ja kõrghariduse komponendid seotud kindlaksmääratud integreeritud õppe elluviimise raamistikuks. Selle mudeli järgi on võimalik õppijal alustada õpinguid kutsehariduses, liikuda kutse- ja kõrgharidusõppe lõimitud õppesse ja lõpetada kõrgharidusõppega. Sisseehitatud mudeli järgi toimub õpe konkreetse programmi raames, mille läbides

omandab õppija programmi lõpus mõlemad kvalifikatsioonid. Olulisel kohal on kutse- ja kõrgkooli ning ettevõtete vaheline koostöö.

Joonis 7. Integreeritud kvalifikatsioonide mudelid

Allikas: Hodge & Knight, 2021, lk 11, autori koostatud

Eelnevale tuginedes järeldab autor, et kutse- ja kõrgkoolide integreeritud õppe koostööst tulenevalt on võimalik tõsta õppijate kompetentse läbi sujuva haridussüsteemi. Sujuv üleminek haridustasemeti tagab õppija jaoks laiapõhjalised teadmised ja kogemused, hõlmates suuremahulist praktilist kogemust reaalsest töömaailmast, mis on toetatud erialase teoreetilise haridusega. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe puhul väheneb õppesisu kordamise võimalus ja ka õppe kulud, kuna õppeaeg kokkuvõttes lüheneb.

2. KUTSE- JA KÕRGHARIDUSE INTEGRERITUD ÕPPE INSTITUTSIONALISEERIMISE UURING KUTSE- JA KÕRGKOO LI VAHEL

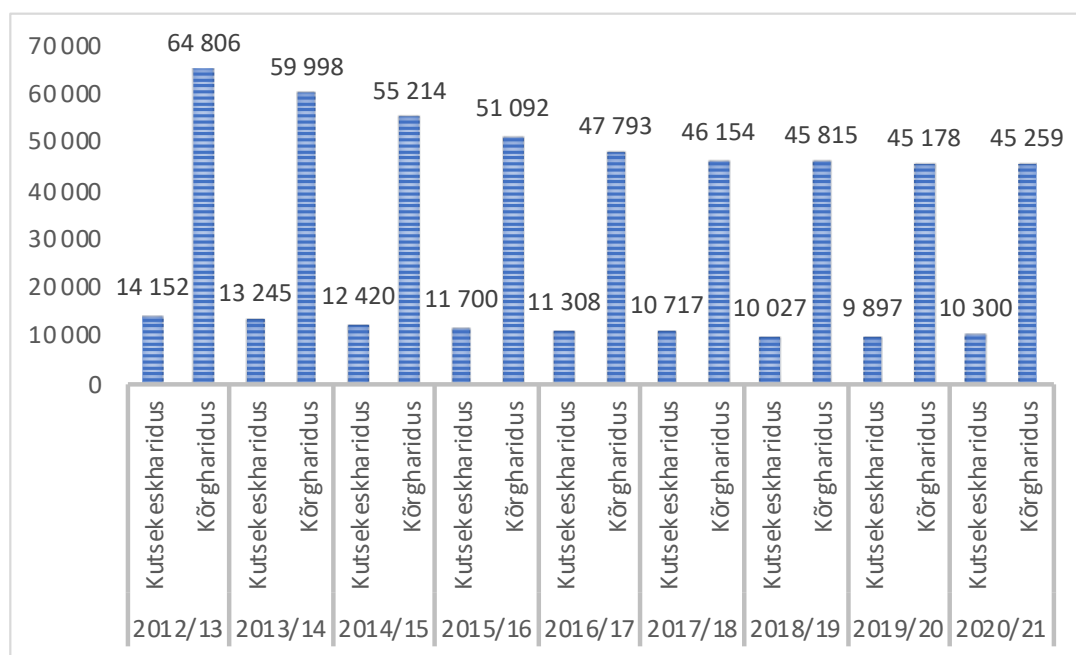
2.1. Ülevaade kutse- ja kõrghariduse olukorrast ning kutsekvalifikatsioonidest Eestis

Kutse- ja kõrghariduse olukord Eestis on jõudnud keerulisse sõlmpunkti, mis vajab muutust haridusvaldkonnas laiemalt. Kutsehariduse maineküsimus on jätkuvalt pigem madal kui kõrge ja kutsekoolide pidajad nii riigi kui ka kooli tasandil püüavad leida lahendusi, kuidas õppekohti efektiivsemalt täita. Suur ühiskondlik murekoht on ka kutsehariduse ebapopulaarsus noorte silmis, mis vajab kutsehariduse populariseerimist ja mainekujundust (Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus, 2017, lk 47). Haridusvaldkonna eksperdid on soovitanud täitmata jäänud õppekohad asendada täiendusõppega, kuid laiemas perspektiivis ei ole see jätkusuutlik. Teisalt on kõrgharidus jõudnud kriisi, mis on päädinud Rektorite Nõukogu streigiga, jättes 2022. aasta halduslepingud allkirjastamata. Kriis saavutas kulminatsiooni 2021. aastal, kui selgus, et peale 2013. aasta kõrgharidusreformi on riigipoolne ülikoolide rahastus jätkuvalt sama ja kõrgkoolide võlg on jõudnud suurusjärgule sada miljonit eurot aastas (Rektorite Nõukogu..., 2022). Ülikoolid on jõudnud punkti, kus on hakatud rakendama säästvaid meetmeid. Ülikoolidesse võetakse vastu tunduvalt vähem üliõpilasi, järkjärgult on hakatud vähendama õppekohti ja õppesuundasid (Stepanov-McBride, 2021; Oja, 2022). Selline tegevus on vastuolus tegeliku Eesti vajadusega, sest Eesti on hariduslik rahvas ja vajab kõrgharitud spetsialiste. Hariduspoliitikud on sellest teravast probleemist teadlikud ja tunnistavad, et tasuta kõrgharidus senise mudeli järgi ei ole jätkusuutlik, mistõttu on vajadus leida uusi lahendusi, sealhulgas ka tasulise õppe võimalusi. Kutse- ja kõrghariduse institutsionaliseerimine oleks üheks võimaluseks.

Kutsehariduse maine tõstmisega tegeleb nii riik kui kutsekoolid, leides uusi võimalusi kutsekooli populariseerimiseks. Kutsemeistrivõistlus Noor Meister on suureks

motivaatoriks noorte seas, lisaks on hakatud mainekujundamise nimel kutsekooli mõistet ümber disainima, nimetades kutsekooli ümber sarnaselt endisele Tartu Kutsehariduskeskusele rakenduslikuks kolledžiks. Need on märgid, mis viitavad sellele, et kutsekool on rakendusõpe ja õppe teekond peaks olema õppija jaoks sujuv ja väärtust loov kõigis kvalifikatsioonitasemetes kuni rakenduskõrghariduseni välja.

Peale 2013.aasta kõrgharidusreformi on kõrghariduse õppijate arv vähenenud 30% ja kutsekeskhariduse õppijate arv 27% (vt joonis 8). Samas on Eesti haridusvaldkonna arengukavast johtuvalt seatud OECD maade võrdlusest tulenevalt eesmärgiks suurendada kõrgharidusega inimeste osakaalu seniselt 43%-lt 45%-le (Sutrop, 2021, lk 7). Viimastel aastatel on õppijate arv püsinud valdavalt samal tasemel, kuid selline kutse- ja kõrghariduse õppijate langustendents viimasel kümnendil viitab haridusuuenduste vajadusele.

Joonis 8. Kutsekeskhariduse ja kõrghariduse õppurite arv Eestis 2012-2020

Allikas: Haridus- ja Teadusministeeriumi haridusstatistika portaali Haridussilm andmete põhjal autori koostatud

Eesti Haridusvaldkonna arengukavas on haridussüsteemi kvaliteedi parandamise üheks strateegilise eesmärgi tegevussuunaks aastaks 2035 luua iga õppija maksimaalse potentsiaali rakendamiseks tingimused, mis võimaldavad õppijal liikuda sujuvalt haridustasemete ja haridusliikide vahel ehk liikuda haridussüsteemi sees. Ühtlasi toodi ka probleemkohana välja, et on hädavajalik rakendada aktiivselt

koostööalgatusi haridustasemete ja -liikide vahel, mis senini on olnud pigem madal või puudulik. (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021, lk 7, 11) Alljärgnev tabel 9 annab ülevaate 2021/2022 õppeaasta turismi õppevaldkonna õppeasutustest ja õppijate arvust Eestis. Tabelist nähtub, et turismivaldkonna õppijate arv moodustab kutseõppeasutustes ligi kolm korda rohkem võrreldes kõrgharidusasutustega. Seega saab antud andmete põhjal järeldada, et õppijad pigem ei jätka erialaseid õpinguid kõrgkoolis. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimine loob võimaluse sujuvaks üleminekuks kõrgharidusse.

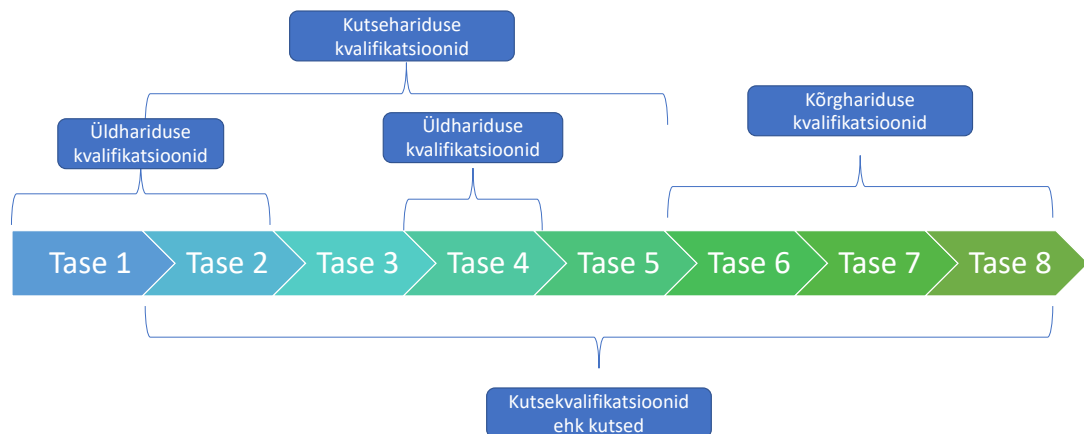
Tabel 9. 2021/2022 õa turismi õppevaldkonna õppeasutused ja õppijate arv Eestis

Kutseõppeasutus	Õppijate arv
Haapsalu Kutsehariduskeskus	32
Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus	23
Kuressaare Ametikool	40
Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool	17
Pärnumaa Kutsehariduskeskus	75
Rakvere Ametikool	66
Tallinna Teeninduskool	135
Tartu Kutsehariduskeskus	152
Võrumaa Kutsehariduskeskus	27
	567
Kõrgharidusasutus	
Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor	36
Tallinna Tehnikaülikool	6
Tartu Ülikool	179
	221

Allikas: Haridus- ja Teadusministeeriumi haridusstatistika portaali Haridussilm andmete põhjal autori koostatud

Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe rakendamine on üheks võimaluseks suurendada koostööd haridustasemete ja -liikide vahel, tagades seeläbi õppija jaoks sujuva liikumise haridussüsteemis. Seda mudelit on rakendatud mitmetes teistes riikides nagu Šveitsis, Austrias, Saksamaal, Prantsusmaal ja Austraalias, aga tänane seadusandlus ei võimalda Eesti haridussüsteemis kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpet rakendada. Kutsekoolidel on kutseõppeasutuse seadusest tulenevalt võimalik kutseõppeasutuste ja rakenduskõrgkoolide vahelist koostööd rakendada ühisõppekava loomise näol ja kõrgkoolidel kõrgharidusseadusest tulenevalt ainult kõrgkoolide

vaheliselt, aga kutse- ja kõrgkoolide vahelist integreeritud õpet seadusandlus täna ei võimalda. See on seaduse lünk, mis vajab poliitikakujundajate tähelepanu. Kutsekooli lõpetanud õppijal, kes omab üldhariduse kvalifikatsiooni, on küll võimalik oma haridusteed jätkata kõrgkoolis, kandideerides meelepärasele erialale ja vajaduse korral ka rakendada varasemate õpingute ja töökogemuse ülekandmise (VÕTA) võimalust, kuid see on õppijale tasu eest ja aeganõudev protsess nii õppijale kui koolile.

Joonis 10. Eesti Kvalifikatsiooniraamistik

Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium, 2020, Eesti Kvalifikatsiooni-raamistik, autori koostatud

Joonis 10 illustreerib Eesti haridussüsteemi haridustasemeid, mis on liigitatud kõikehõlmava kaheksa-tasemelise Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) järgi. Eesti kvalifikatsiooniraamistik on sätestatud kutseadusega 2008. aastal ja hõlmab nii formaalhariduslikke kui ka kutsequalifikatsioone ja koosneb neljast alaraamistikust: üldhariduse, kutsehariduse, kõrghariduse ja kutsequalifikatsioonide ehk kutsete tasemetest. Kvalifikatsiooniraamistiku tasemete kategooriad määravad kutsetasemete üldnõuded. (Haridus- ja Teadusministeerium, 2020) Käesoleva magistritöö empiirilises osas keskendub autor kutsekoolis gümnaasiumijärgselt õppivatele 4. ja 5. taseme õppijatele ning kõrgkooli 6. taseme õppijatele, et saada ülevaade nende valmisolekust integreeritud õppes osalemise kohta.

Kutsehariduse roll ühiskonnas on valdavalt majanduslik, sest lähtuvalt tööturu vajadustest valmistab kutseharidus ette pädevat oskustööjõudu ja keskastme spetsialiste. Kutseharidust määratletakse Eesti Kvalifikatsiooniraamistiku järgi 2-5 taseme hariduseks (vt joonis 10), mis annab kindlal elukutsel töötamiseks vajalikud

teadmised, oskused, hoiakud ja pädevused. Kutsehariduse all peetakse silmas tööturule orienteeritud tasemeharidust ning sellele lisandub ka kutse- ja erialase õppe kõrghariduse aste. (Loogma, 2013, lk 162) Kutseharidus ei ole oma madala atraktiivsuse poolest paljude noorte seas esmane edasiõppimise valik ja sageli jõutakse sinna alles hilisemates etappides. Mitmete prognooside kohaselt on tulevikus tööturul puudus kutsekvalifikatsiooniga inimestest, seega oluline on panustada kutsehariduse maine tõstmisele, näiteks muuta õppimisvõimalused paindlikumaks, mis võimaldavad õppijal edasi liikuda kõrgemasse kutse- või kõrgharidusõppesse. (Bachmann & Holdsworth, 2016) Kutsehariduse ebapopulaarsust on probleemkohana välja toodud ka Eesti Haridusvaldkonna arengukavas: „kutsehariduse kaudu avanevad karjääriteed pole ühiskonnas väärtustatud“ (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021, lk 8). Eeltoodule tuginedes tuuakse esile, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppekava rakendamine loob õppija jaoks paindlikumad õppimisvõimalused, mis aitab kaasa kutsehariduse maine suurendamisele ja toetab ennastjuhtiva õppija arengut. Haridussüsteemisisene vajaduspõhiselt sujuv liikumine loob õppija jaoks toetava keskkonna ja võimaldab omandada laiapõhjalised teadmised ning oskused õppeprotsessi vältel.

Kõrghariduse esimeseks tasemeks loetakse Eesti Kvalifikatsiooniraamistiku järgi 6. taseme haridust. Sellele järgneb 7. taseme magistriõppe ja 8. taseme doktoriõppe haridustase. Kuuenda taseme haridust on võimalik omandada peale keskhariduse omandamist. Kõrghariduse roll on valmistada ette konkreetse eriala või tegevusvaldkonna spetsialiste andes seeläbi väärtust nii isiku kui ühiskonna jaoks laiemalt. Riigi arengutaseme üheks kõige olulisemaks indikaatoriks peetakse kõrgharidusega inimeste suurt osakaalu elanikkonnas. Kõrgharidus loob paremad tööhõive ja sissetuleku võimalused ning on riigi konkurentsivõime peamine tagaja. (Heidmets & Mikser, 2013, lk 171) Olenemata eelistest, mis kõrghariduse olemasolu tööturul loob ja tasuta kõrghariduse kättesaadavusest, on erialase hariduseta inimeste osakaal Eesti ühiskonnas suur ja vajab tähelepanu pööramist. Teisalt kinnitavad mitmed uuringud, et kõrgkoolis õpitud eriala ei rakendata töökohal. Kõrgkooli lõpetajad töötavad teistes valdkondades ja suur osa väljaõppest toimub töökohal. Siinkohal tasub hariduspoliitikutel haridussüsteem laiemalt ümber vaadata ja luua paremad võimalused hariduse omandamiseks, ühildades omavahel nii töö kui õpingud. Uuringud näitavad, et valdav enamus õppijatest töötab, mis on ühelt poolt

vajalik enese majandamiseks, kuid teiselt poolt loob hea enesetäiendamise ja õpitu kinnistamise võimaluse. (Leppik, 2017, lk 7) Õpingute ja töö sidusam ühildamine haridusmaastikul loob õppija jaoks paremad võimalused eneseteostamiseks ja riigi jaoks haritud inimeste suurema osakaalu. See omakorda aitab kaasa majanduskasvu jätkusuutlikkusele.

Kutse- ja kõrgharidus mõjutavad teineteist üsnagi suurel määral ja nende ühendatud eesmärgi kannab endas Euroopa mudel oskuste kujundamisel, mis seob nii kutse- kui ka kõrghariduse ideaalid ning eesmärgid Bologna ja Kopenhaageni protsessides, hõlmates mõlema organisatsioonilise valdkonna elemente. Kopenhaageni protsess sisaldab ühtset kvalifikatsioonide ja kompetentside raamistikku, kutsehariduse ainepunktide ülekandmise süsteemi, ühiseid kvaliteedikriteeriume ja on loodud kutsehariduse koostöö tõhustamiseks Euroopa riikide vahel. (Powell *et al.*, 2012, lk 242; Graf, 2013, lk 24) Nii Kopenhaageni kui ka Bologna protsessid viljelevad vastastikku kvalifitseeritud spetsialistide ettevalmistust ühiskonda.

Sarnaselt Euroopa mudelile oskuste kujundamisel on Eesti haridussüsteemil võimalik ühildada kutse- ja kõrghariduse õppe elemente. Vajadus sellise õppe järele on tingitud kvalifitseeritud tööjõu puudusest Eesti ühiskonnas. Kuna kõrghariduses on erialase hariduseta inimeste osakaal suur ja kutsehariduse roll on ette valmistada pädevat oskustööjõudu ning keskastme spetsialiste töömaailma jaoks, siis nende kahe haridustaseme integreerimine aitaks kaasa erialase keskastme juhtide kasvule Eesti ühiskonnas.

2.2. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise vajaduste ja võimaluste uuringu metoodika

Käesoleva magistritöö eesmärgi täitmiseks teostati kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise uuring, mille etappideks on hetkeolukorra kaardistus ja vajaduste ning võimaluste väljaselgitamine. Uuringu aluseks on võetud teoreetilises osas käsitletud institutsiooniteooria, piiride ületuse teooria ja motivatsiooniteooria. Selleks teostati kvalitatiivne uurimus, kasutades andmekogumismeetodina poolstruktureeritud intervjuusid.

Intervjuud viidi läbi ajavahemikus jaanuar - märts 2022 (vt lisa 9). Intervjuud salvestati ja saadud andmete põhjal teostati kvalitatiivne sisuanalüüs. Intervjuu meetodi valik tulenes sellest, et see peegeldab intervjuueeritavate tundeid, mõtteid, tegelikkust, arvamusi ning ettepanekuid sügavamalt ja tähendusrikkamalt kui kvantitatiivne meetod (Õunapuu, 2014, lk 57). Kokku osales uuringus 19 intervjuueeritavat (üheksa individuaalset poolstruktureeritud intervjuud ja kaks fookusgrupi intervjuud, milles osales kokku 10 intervjuueeritavat). Valimi moodustasid kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimisega seotud kaks gruppi: haridusinstituutide eksperdid ja erinevad huvigrupid.

Haridusinstituutide eksperdid, keda intervjueriti, olid Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrg- ja kutsehariduspoliitika esindaja, Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži hotelli- ja turismiettevõtluse osakonna ekspert, Pärnumaa Kutsehariduskeskuse teenindusõppeosakonna esindaja, Eesti Tööandjate Keskliidu haridusnõunik ja Pärnu aselinnapea.

Intervjueritud huvigrupid olid Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži hotelli- ja turismiettevõtluse erialal kutseõppejärgselt õppivad üliõpilased, Pärnumaa Kutsehariduskeskuse gümnaasiumijärgselt turismikorraldust õppivad kutseõppijad, Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži õppejõud ja Pärnumaa Kutsehariduskeskuse õpetajad.

Uuriti kutse- ja kõrghariduse institutsionaliseerimise võimalusi ja vajadusi ning osapoolte valmisolekut ja motivatsiooni kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppevormis osalemise kohta. Intervjuud toimusid valdavalt virtuaalselt veebikeskkonnas Zoom, kuid mõnedel juhtudel ka füüsiliselt intervjuueeritava töökabinetis. Intervjuu kestis keskmiselt üks tund (kõige lühem 45 minutit ja pikim 92 minutit). Peale iga intervjuud salvestused transkribeeriti ja kategoriseeriti vastavalt intervjuu küsimustikust tulenevalt kolme plokki.

Andmeanalüüsi protsessis andmed dokumenteeriti ja keskenduti andmestikus sisalduvale peidetud informatsioonile ning püüti leida paralleele andmete kogumise ja analüüsi vahel. Seejärel andmed kodeeriti ning redutseeriti kompaktsemale kujule ning grupeeriti kategooriatesse, pöörati tähelepanu sarnaste tunnuste esinemissagedusele. Andmeid kogudes ning analüüsides otsiti vastuseid püstitatud

uurimisküsimustele. Uuriti ühe või teise tunnuse varieeruvust uuritavas kontekstis. Andmeanalüüsis lähtuti läbipaistvusest. (Õunapuu, 2014, lk 183)

Alljärgnev tabel 11 annab ülevaate kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe rakendamise vajaduste ja võimaluste uuringu metoodikast.

Tabel 11. Uuringu metoodika

Andmekogumis-meetod	Valim	Aeg	Analüüsimeetod ja uuringu eesmärk
Poolstruktureeritud ekspertintervjuu. (vt lisa 5)	Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrg- ja kutsehariduspoliitika ekspert.	märts 2022	Kvalitatiivne sisuanalüüs. Mõista, kuidas valdkonna esindaja tajub probleemi aktuaalsust ning milline on integreeritud õppe institutsionaliseerimisel riigi poolne tugi.
Poolstruktureeritud ekspertintervjuud (vt lisa 4)	Kutsekooli ekspert. Kõrgkooli ekspert. Kohaliku omavalitsuse ekspert. Tööandjate esindaja.	jaan-märts 2022	Kvalitatiivne sisuanalüüs. Uurida kutse- ja kõrghariduse ekspertide vajadust ja valmisolekut integreeritud õppe institutsionaliseerimiseks ja koostöövalmiduseks.
Poolstruktureeritud intervjuud (vt lisa 6)	TÜ Pärnu Kolledžist 2 õppejõudu. Pärnumaa Kutsehariduskeskusest 2 kutseõpetajat.	märts 2022	Kvalitatiivne sisuanalüüs. Uurida kutseõpetajate ja kõrgkooli lektorite valmisolekut kutse- ja kõrgkooli vaheliseks koostööks.
Üliõpilaste poolstruktureeritud fookusgrupi intervjuud (vt lisa 7)	TÜ Pärnu Kolledžis turismi- ja hotelliettevõtlust õppivad õppijad, kes on õppima tulnud kutsekoolist. 7 õppijat	veebr 2022	Kvalitatiivne sisuanalüüs. Välja selgitada, mil määral üliõpilased toetavad integreeritud õppevormi vajadust ning milline on nende motivatsioon ja valmisolek osaleda antud õppes kui see lühendaks nende õppeaega (3 aastat 5 aasta asemel) ja 3. õppeaasta on tasuline.
Kutsekooli õppijate poolstruktureeritud fookusgrupi intervjuud (vt lisa 8)	Pärnumaa Kutsehariduskeskuse 4.tasemel turismikorraldust õppivad õppijad. 3 õppijat	veebr 2022	Kvalitatiivne sisuanalüüs. Välja selgitada, mil määral õppijad toetavad integreeritud õppevormi ning milline on motivatsioon osaleda antud õppes.

Et mõista kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise vajadust, analüüsiti enne uurimusliku osa läbiviimist Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt avaldatud dokumentatsiooni (vt lisa 2). Selleks tutvuti Haridus- ja Teadusministeeriumi vastuskirjaga, milles viidati sihtrühma uurimise vajadusele.

Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035 rõhutab haridusuuenduste vajadusele ning kutse- ja kõrghariduse koostöö suurendamisele, mida täiendab ettepanekute seletuskiri. Haridusuuenduse vajadust on käsitletud ka 09.12.2021 Riigikogu istungil, mille raames on väljastatud Riigikogu kõrghariduse toetusrühma raport, kus on kajastatud Eesti kõrgharidusmaastiku valdkonna ekspertide poolt kohest tähelepanu ja haridussüsteemi muudatust nõudvad kitsaskohad. Peamiseks murekohaks on ekspertide hinnangul kõrghariduse rahastuse ebapiisav tase, kõrghariduse ja töömaailma mittevastavus ning tasulise kõrghariduse võimaluse puudumine. Täiendavalt osales autor kutse- ja kõrghariduse ning ettevõtjate ümarlaul, et saada kogutud dokumentatsiooni põhjal kinnitust osapoolte vajaduste kohta.

Poolstruktureeritud intervjuu teostati Haridus- ja Teadusministeeriumi kutse- ja kõrghariduspoliitika ekspertidega. Intervjuu eesmärk oli välja selgitada, mil määral haridusvaldkonna esindaja toetab probleemi aktuaalsust ning milline on kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise riigipoolne seisukoht. Sama teema käsitlesega viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud teiste haridusinstituutide ekspertidega. Nende intervjuude eesmärk oli uurida kutse- ja kõrghariduse ekspertide huvi, vajadusi, ootusi ja valmisolekut kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimisest ning sellega kaasnevast koostöövalmidusest.

Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži õppejõudude ja Pärnumaa Kutsehariduskeskuse kutseõpetajate poolstruktureeritud intervjuud teostati eesmärgiga teada saada kõrgkooli õppejõudude ja kutsekooli kutseõpetajate valmisolekut kutse- ja kõrgkooli vaheliseks koostööks. Seejärel viidi läbi poolstruktureeritud fookusgrupi intervjuu Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži turismi- ja hotelliettevõtluse eriala üliõpilaste seas, kes on ülikooli õppima tulnud kutsekoolist. Selle intervjuu eesmärk oli teada saada, mil määral on üliõpilaste arvates Eesti haridussüsteemis vajadus kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppevormi rakendamiseks ning milline on üliõpilaste motivatsioon, tahe ja valmisolek osaleda antud õppes. Fookusgrupi intervjuu viidi läbi ka Pärnumaa Kutsehariduskeskuse gümnaasiumijärgselt 4. tasemel turismikorraldust õppivate õppijate seas, et mõista õppijate vajadust ja toetust uue õppevormi institutsionaliseerimiseks ning õppijate motivatsiooni ja valmidust osaleda kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppes. Uuringus osalejatele tutvustati autori poolt

koostatud kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe mudeli ideed. Lisaks uuriti intervjuude käigus ka õppijate valmisolekut maksta oma õpingute eest 6. taseme õppes.

Intervjuu kava ja teoreetiline taust on leitav lisa 3. Intervjuuküsimused (vt lisa 4-8) on koostatud tuginedes töö teoreetilises osas toodud institutsiooniteooriale, piiride ületuse teooriale ja motivatsiooniteooriale. Küsimustike koostamisel on lähtutud kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimisega seonduvatest osapooltest (eksperdid, Haridus- ja Teadusministeeriumi esindaja, õppejõud ja kutseõpetajad, üliõpilased ja kutsekooli õpilased) eesmärgiga saada ülevaade erinevate osapoolte nägemusest ning valmisolekust. Küsimused on koostatud sihtrühmapõhiselt, sest see võimaldab saada detailsem ülevaade erinevate osapoolte nägemustest ning vajadustest kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise kohta. Küsimustiku ühisosa on selgitada välja kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe vajadus osapoolte seas.

Intervjuu küsimustikud jaotati teooriast tulenevalt kolme ploki:

1. regulatiivsel tasandil koordineerimise piiriületus;
2. kultuurilis-kognitiivsel tasandil reflektiivne piiriületus;
3. normatiivsel tasandil ümberkujundav piiriületus. (Scott, 2008; Akkerman & Bakker, 2011; Blomquist *et al.*, 2017)

Regulatiivsel tasandil koordineerimise piiriületuse ploki põhifookus oli saada ülevaade, kas ja kuidas on kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpet võimalik seadusandlikust poolest ellu viia. Uuriti, kuidas õpe on seadustega reguleeritud ja millised takistused tuleb ületada kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimisel. Lisaks analüüsiti uue õppevormi rahastuse võimalusi. Kuna üheks õppe läbiviimise võimaluseks on töökohapõhise õppe rakendamine, siis küsiti küsimusi ka töökohapõhise õppe regulatsioonide kohta.

Kultuurilis-kognitiivse tasandi reflektiivne piiriületus keskendus esmalt kutse- ja kõrgharidusõppe analüüsile, nende tugevustele ja nõrkustele ning ühiste näitajate leidmisele. Uuriti erinevate huvipoolte kultuurilisi lähenemisi ja kuivõrd süsteemset haridussüsteemi osapooled ootavad ning püüti leida parim kasutajast lähtuv viis selleks. Seejärel keskenduti kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe avamise

vajaduse väljaselgitamisele osapoolte hulgas. Täiendavalt uuriti kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe mõju ja maineküsimust nii kutse- kui ka kõrgkoolile.

Normatiivsel tasandil ümberkujundava piiriületuse teemaplokis vaadeldi üldlevinud norme nii kutse- kui kõrgkoolis ja püüti leida võimalusi, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe puhul neid norme omavahel lõimida ja ühtlustada. Integreeritud õppe institutsionaliseerimise puhul tuleb leida lahendus paljudele tavapärastele kujunenud normidele, mis kutse- ja kõrgkoolis kasutusel on. Näiteks praktika korralduse ühtlustamine, õpiväljundite integreerimine, õppeinfosüsteemi ühise platvormi kasutuselevõtt (kutsekoolis Tahvel, kõrgkoolis Moodle), ainepunktide ühtlustamine (kutsekoolis EKAP ja kõrgkoolis EAP), eristav ja mitteeristav hindamine jne.

Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise vajaduste ja võimaluste uuringu metoodika etappidena kaardistati kutse- ja kõrghariduse hetkeolukord ning selgitati välja uuringus osalejate vajadused ja võimalused. Uuringu läbiviimisel tugineti teoreetilises osas käsitletud institutsiooniteooria, piiride ületuse teooria ja motivatsiooniteooriale. Teostatud kvalitatiivse uurimuse tulemused on kajastatud järgmises alapeatükis.

2.3. Uuringu tulemused

Käesolevas peatükis annab autor ülevaate kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise vajaduste ja võimaluste uuringu tulemustest.

Regulatiivse tasandi koordineerimise piiriületuse ploki peamine takistus tänases haridussüsteemis kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimiseks on ekspertide arvates koostööd toetava seadusandluse puudumine. (vt joonis 12) Ekspertidid tõid välja, et kutseõppeasutuse seaduse (KutÕS) § 33 järgi on lubatud ühisõppekava loomist kutseõppeasutuse ja rakenduskõrgkooli koostöös, kõrgharidusseaduse (KHaS) § 11 lubab ühisõppekava loomist ainult kõrgkoolidega koostöös. Seega kõrg- ja kutsekooli vahelise koostöö võimaluse kohta seadus puudub. Täiendusena juhiti tähelepanu, et ühisõppekava ja integreeritud õpe on eraldiseisvad õppevormid. Integreeritud õppe võimalus ei ole kummaski seadustes formuleeritud.

Varasema õpi ja töökogemuse (VÕTA) kasutamise võimaluse kohta oli valdavalt kõigil uuringus osalenud huvigruppidel ühene seisukoht, et VÕTA kasutamine on väga jäik ja keerukas protsess. Miinuseks mainiti ka seda, et hoolimata tasuta õppest, tuleb VÕTA kasutamise eest kõrgkooli õppijal selle eest ise kõrgkoolile juurde maksta.

Joonis 12. Kutse- ja kõrgharidust iseloomustav sõnapilv. Autori koostatud uuringus osalenud osapoolte vastuste põhjal

Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrg- ja kutsehariduspoliitika ekspertintervjuust peegeldus valmidust ja avatust koostööle. Intervjueeritav, kes on ühtlasi ka OSKA koordinatsiooninõukogu liige, juhtis tähelepanu asjaolule, et OSKA raames tehakse aastas viis suurt uuringut tööjõuvajaduste kohta. Uuringutest on selgunud, et kõikides sektorites on puudus kvalifitseeritud tööjõust. Seega igasugused haridusuuendused, mis töömaailma rohkem pädevaid spetsialiste juurde toovad, on oodatud ja vajalikud. Lisaks on ministeerium vastu võtnud põhimõttelise otsuse, et kutseõppeasutuse seadus vajab revisjoni ja selleks on moodustatud töörühm uue kutseseaduse väljatöötamiskavatsuse teostamiseks (VTK).

Intervjuust selgus, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimiseks on riigi tasandil võimalused muutusteks olemas, sest Haridus- ja Teadusministeerium on algust teinud kutsehariduse seadusloome protsessi revisjoniga. Ministeeriumipoolse eksperdi seisukoht on, et käesoleva uurimuse teema

on tegelik päriseluline probleem. Ekspert tegi ettepaneku see probleem koheselt Haridus- ja Teadusministeeriumile adresseerida, et töörühm saaks selle väljatöötamiskavatsuse raames päevakorda võtta.

Uuringu küsimustiku ühisosa moodustas analüüsist tulenevalt see, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimine on uuringus osalejate arvates haridussüsteemis vajalik haridusuuendus. Alljärgnev tabel 13 on süntees kolme grupi seisukohtadest kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe kohta.

Tabel 13. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe vajaduste ning võimaluste analüüs kolme grupi põhjal

Tudengid/Õpilased	Tudengite vaatest lähtuvalt on vajadus olemas, sest kutse- ja kõrgharidus täiendavad teineteist, andes õppijale praktilised teadmised ja oskused kutsekoolist ning akadeemilised teadmised ja oskused kõrgkoolist. Selliste oskustega spetsialistidest on töömaailmas puudus. Integreeritud õpe julgustaks kutseõppijaid jätkama haridusteed kõrgkoolis. Õppijate arvates populariseeriks kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpe kutseharidust, edastades tugeva sõnumi noortele, et kutseharidus ei ole tupiktee, vaid hüppelauaks kõrgharidusse. Nii tudengitel kui õpilastel on valmisolek osaleda integreeritud õppes.
Õppejõud/Kutseõpetajad	Õppejõudude arvates on vajadus olemas, sest see hoiab kokku nii õppija aega kui riigi ressursse. Kutseõpetajate vaatest lähtuvalt toetab ühest õppevormist teise sujuv üleminek õppija arengut ja karjääri. Võimalused on olemas, sest on olemas kaks konkreetset õppeasutust, kes on valmis koostööd tegema.
Ekspertid	Vajadus on olemas, sest töömaailm vajab lisaks praktilistele oskustele ka juhtimisoskustega spetsialiste. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpe on paindlik õppevorm, mis hoiab kokku nii aega kui raha. Võimalus on seadustada kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppevorm.

Allikas: Autori koostatud

Toodi välja, et kutse ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimisele on

otsene vajadus, kuna integratsioon haridusastmete vahel seob praktilised teadmised ja oskused algtasemest alates kuni akadeemiliste teadmiste ja oskusteni välja ühtseks kompaktselt tervikuks, andes õppijale seeläbi keskastme juhi kvalifikatsiooni, millest on käesoleval hetkel eriti just turismisektoris suur puudus. Toonitati, et igasugune õpinguid ühildav koostöö kutse- ja kõrghariduse vahel on vajalik, sest see hoiab kokku inimeste aega ja ka riigi raha.

„Integreeritud õppe avamise vajadus on puhtalt haridusökonoomika, institutsiooni ökonoomiline vaatekoht.“ (V5)

Miks ma tööandjana sellest puudust tunnen, et tegelikult kõige suurema töö hotellis teevad ära keskastme juhid. Ja nendest on just puudu. Praegu tulevad kutsekoolist peamiselt eesliini töötajad ja kõrgkoolist tippjuhid. Sellist vahepealset ei tule hetkel kuskilt. Praktilistele oskustele on vaja ka juhtimise oskust ja see on hea kombo töömaailma jaoks. (V6)

Kui me arvestame, et meil on Eestis kõige rohkem mikroettevõtteid, siis see õpe on täielikult vajalik, sest sa pead olema ühes rollis oma ettevõttes ja aeg-ajalt kõiki töid oskama, nii küpsetada pannkooke hommikusöögiks kui juhtida majutusüksust või puhkemaja või teha meelelahutust oma ettevõttes. (V14)

Turismi- ja hotelliettevõtluse eriala näitel oli üliõpilaste ettepanek siduda kutse- ja kõrgharidust teineteisega paremini läbi koostöö suurendamise kutsekooliga. Nende ettepanek oli viia kolledži õppijatele läbi praktilisi tunde kutsekoolis või korraldada õppe raames õppekäike, et kogeda praktilist poolt paralleelselt õppeprotsessi ajal, mitte alles siis, kui praktikale suundutakse. Kõrgkooli üliõpilased võiksid kutsekoolis käia praktilisi kaasuseid lahendamas, näiteks toitlustusteema raames kutsekooli õppekõõgis, sest kolledžil puudub selline võimalus. Kutsekoolid võiksid saada osaleda kõrgkooli loengutes, kus õpetatakse akadeemilist teemat, aga lihtsamal tasemel. Kutsehariduses õpitule võiks kõrghariduses olla loogiline jätk laiemalt ja sügavamalt sama teemaga jätkata. Kutseõppijate arvates tuleks integreeritud õppevormi kaasata praktikuid töömaailmast ja külastada õppe jooksul võimalikult palju ettevõtteid, et õpitut paremini seostada ja kinnistada. Eeltoodust tulenevalt saame järeldada, et sisuliselt vajavad nii kutse- kui kõrgkooli õppijad rohkem praktilist õpet õppeprotsessi ajal. Seega piiride ületuse teooriast tulenevalt on osalejad

valmis piire ületama erinevate haridustasemete vahel ja ka haridustaseme sees. Lisaks eeltoodule kinnitasid koostöövalmidust nii kutse- kui kõrgkooli õpetajad ja õppejõud. Piirid ei olnud nende jaoks takistuseks, vaid pigem professionaalseks õppimiskohaks ja arenguks. Üks uuringus osalenu tõi välja metafoori kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe funktsionaalsuse kohta.

„Muusikat õpetatakse nii kutse- kui ka kõrghariduse tasemel. Kutsehariduse tasemel õpetatakse mängima muusikat, mida keegi teine on kirjutanud. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppekava võiks õpetada improviseerima ja kõrgharidus komponeerima. See on metafoorne analoogia.“ (V5)

Töökohapõhise õppe rakendamise järele on tööandjate hulgas suur vajadus, ent kitsaskohtadena on uuringus välja toodud ettevõttepoolse praktikajuhendaja ettevalmistuse kulude katmise ning praktikajuhendaja tasustamise küsimus. Täiendavalt oli Pärnumaa Kutsehariduskeskuse esindaja seisukoht, et töökohapõhise õppe rakendamise üheks väljakutseks on õppijatele töökoha leidmine. Siinkohal tõlgendab autor, et töökohapõhine õpe on sobiv pigem juba antud erialal töötavale inimesele. Probleemkohana juhiti tähelepanu, et töökohapõhine õpe kõrghariduses ei ole nii hästi käivitunud võrreldes kutseharidusega. Kitsaskohana juhiti tähelepanu ka sellele, et kõrgharidusele suunatud töökohapõhise õppe puhul ei ole ettevõttepoolse praktikajuhendaja tasu ette nähtud. Samas juhendaja roll on selle õppe puhul esmatähtis, sest õpe juhendaja käe all peab moodustuma vähemalt 50% õppemahust. Seega on oluline leida lisarahastus töökohapõhise õppe ettevõttepoolsete praktikajuhendajate koolitamiseks ja tasustamiseks. Näitena tõi üks intervjuueeritav välja, et töökohapõhine õpe töötab hästi sarnaselt Prisma Peremarketi mudelile. Nad koolitavad uusi töötajaid nii, et kõik ettevõttepoolsed praktikajuhendajad on ise töökohapõhise õppe varasemalt läbinud. Ettevõttepoolsed juhendajad teavad seeläbi seda valdkonda sügavalt ja täpselt. Lisaks toonitasid eksperdid, et töökohapõhine õpe peab olema kättesaadav ka eelneva erialase töökogemuseta noortele, sest Haridus- ja Noorteamet on hetkel disainimas uusi töökohapõhise õppe mudeleid ning kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpe võiks olla rakendatav ka töökohapõhise õppena.

Kultuurilis-kognitiivse tasandi reflektiivne piiriületus kontsentreerus esmalt kutse- ja kõrghariduse õppele, analüüsides mõlema haridusastme tugevusi ning nõrkusi (vt tabel 14). Seejärel uuriti osapoolte vajadusi kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe

institutsionaliseerimiseks. Täiendavalt käsitleti kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe mõju haridussüsteemile ja maineküsimust laiemalt.

Kutsehariduse nõrkustena mainiti madalat mainet, heade kutseõpetajate puudust ja madalat akadeemilise õppe taset. Kõrghariduse puuduseks toodi praktilise õppe vähesust ja praktikabaaside puudust ning õppijate liialt kergekäelist õppe katkestamise määra.

„Kui on vaja midagi praktiliselt ära teha, siis kriitilise mõtlemise ja süsteemsuse oskustest ei pruugi selleks piisata, puudu on praktilistest oskustest.“ (V8)

Tabel 14. Kutse- ja kõrghariduse tugevuste ning nõrkuste võrdlus

KÕRGHARIDUS		KUTSEHARIDUS	
Tugevus	Nõrkus	Tugevus	Nõrkus
Väga hea maine.	Praktilise õppe maht väike. Praktikabaaside puudus.	Tööandjate tugev toetus. Õppesse kaasatud töömaailma praktikud.	Maine halb. Paljud seisukohal, et tase on sama, mis 20 a tagasi või rohkem.
Laiapõhjaline akadeemiline õpe, mis avardab maailmavaadet ning annab teoreetilise vundamendi ja juhtimisoskused.	Katkestajate arv liiga suur. Õppijal puudub kohustus õppes püsida.	Väga head ja kaasaegsed praktikabaasid ning koostööpartnerid. Praktika algab algtasemelt ja aste astmelt kasvab kõrgemale. Praktilise õppe maht suur.	Õpetavad erialad, praktika korraldus ja õppevormide paindumatus ei vasta tööandjate ootustele ning vajadustele.
On trump! Tagab paremad karjäärivõimalused.	Töökohapõhise õppe rakendamine algusfaasis.	Väga hea platvorm rakenduskõrghariduse jätkamiseks.	Madal akadeemiline tase. Õppekavade liigne bürokraatia.
Paindlik õpe (päevane, sessioon, e-õpe). VÕTA kasutamise võimalus.	Erialased praktilised algteadmised ja -oskused vähesed või puudulikud.	Rebränding – Tartu Kutsehariduskeskuse näol ümber nimetatud Tartu Rakenduslik Kolledž.	Sõna kutseharidus on ebapopulaarne. Paljud ei lähe õppima seetõttu, kuna tundub liiga madala tasemeline.
Teooria oskuslik põmumine praktikasse.	Liialt ülikoolikesksed õppejõud. Oht, et töömaailm liigub eest ära.	Õpe on suunatud reaalses tööelus vajalike teadmiste ja oskuste omandamisele.	Heade kutseõpetajate puudus (tööturul töötasu suurem).

Allikas: Autori koostatud uuringus osalenud osapoolte arvamuste põhjal

Analüüsides haridusastmete tugevusi ja nõrkusi võib väita, et kutsekool annab tugeva praktiliste oskuste baasi ja töömaailma kogemuse ning kõrgkool täiendab teooria

oskusliku põimumisega, andes avara maailmavaate, analüütilised oskused ja vajalikud tööriistad. Kõrgkooliõpingud aitavad mõtestada tööelu sisulisemaid aspekte, näiteks lepingutest, projektidest, taustaprotsessidest ja teoreetilistest mudelitest paremini arusaamist. Seega kutse- ja kõrghariduse nõrkused taanduvad integreeritud õppe institutsionaliseerimise puhul.

Uuringus osalejate ühtne arvamus on, et kutsehariduse kõige suurem tugevus on kaasaegsete praktikabaaside olemasolu, mis on varustatud kõigi eriala omandamiseks professionaalsete tarvikute, masinate ja vahenditega. Mõnel juhul ilmnes olukordi, kus kutseõppeasutuse praktikabaase peeti uusemaks ja professionaalsemaks kui reaalses ettevõttes. Haridusvaldkonna eksperdid rõhutasid, et kutseharidus on suunatud reaalses tööelus vajalike oskuste omandamisele, kuid tööandjate esindaja intervjuust koorus vastandlik seisukoht. Tööandjate arvates õpetatavad erialad ei vasta nende ootustele ja õppekavad ei ole tööandjate vajadustega tasakaalus. Ekspertide ühtne seisukoht oli, et haridussüsteem vajab uuendust ja õppekavad ning õppevormid ülevaatamist. Lisaks juhiti tähelepanu jäigale tunniplaanile õppetöö läbiviimisel. Tasuks kaaluda tunniplaani paindlikumaks muutmist. Ettepanekutena toodi välja, et õpet võiks läbi viia näiteks õhtustel aegadel või nädalavahetustel, sessioonõppena, hübriidõppena ja ka e-õppena. Toonitati, et õpiharjumused noorte seas on muutunud ja noor eelistab õppida endale sobival ajal. E-õppematerjalid toetavad sellist õppemeetodit.

„Tegelikult on õppekavad liiga palju vahtu ikka täis. Miks me venitame? Tähtis ei ole õppe pikkus vaid tulemus. Mida lühemalt me suudame inimesi rakendada ja haridust hinnata, seda rohkem õppija seda hindab. Hariduses ei saa ainult taga ajada neid standardeid.“ (V1)

Kutse- ja kõrghariduse (Pärnumaa Kutsehariduskeskus, TÜ Pärnu Kolledž) ning ettevõtjate (Pärnu majutuse- ja toitlustusettevõtete juhid) ümarlaua arutelu, milles autor käesoleva uuringu raames osales, kinnitasid tööandjad veelgi haridusuuenduste vajadust. Tööandjate arvates on hotelli- ja turismivaldkonna õppijate praktikaajad ja õppekavad liialt jäigad. Näiteks on praktika raames ette nähtud enne tööandja juurde restorani praktikale minekut kohustus läbida 400 tundi suurköögi praktikat kooli sööklas. Tööandjate murekoht on, et see võib olla üheks põhjuseks miks paljud noored kooli katkestavad ja töömaailma praktikale ei jõuagi, sest suurköögi kogemus

kustutab kire ja seejärel huvi eriala vastu taandub. Muuhulgas on praktika sooritamise aeg tööandjate arvates liialt raamides, sest kõrgendatud hooajal kui on töömaailmas vajadus lisakäte järele, on õppijatel suvepuhkus. Kool tõi siinkohal välja, et praktika on reguleeritud kutse andja poolt, sest kutseeksam peab olema õppijal sooritatud enne suvepuhkust, seega enne kutseeksamit peab olema läbitud praktiline õpe ja kõik õpiväljundid peavad olema saavutatud. Töömaailma esindajate arvates peaks kooli roll olema võimalikult efektiivselt ette valmistada eriala spetsialiste, keda tööandjatel vaja on. Tööandja soov ja vajadus on võimalikult kiiresti ettevalmistatud heade oskustega inimesi tööle saada.

Uuring kinnitab, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe vajadus on uuringus osalenud huvigruppide seas olemas, sest tööturg vajab eriti turismi- ja hotelliettevõtluses kvalifitseeritud spetsialiste, kellel on analüüsivõime, meeskonnajuhtimise oskused ja laialdased teadmised enesejuhtimisest. Ühelt poolt on õppel ka majanduslik vaatekoht, sest see on kokkuhoid nii õppijale kui haridussüsteemile. Teisalt aitab integreeritud õpe kaasa kutsehariduse mainekujundamisele ja tõstab noortes teadlikkust, et kutsekooliga ei lõpe haridustee nende jaoks ära, vaid ka kutsekoolist on võimalus minna kõrgkooli edasi õppima. Mainekujunduse osas oli uuringus osalejate seas kahetisi seisukohti. Kutsekooli poolt vaadatuna olid kõik uuringus osalejad üksmeelel, et integreeritud õpe tõstab kutsekooli mainet positiivses suunas. Kõrgkooli vaatest vaadatuna arvas valdav osa intervjueeritavatest, et integreeritud õpe kindlasti kõrgkooli mainet ei alanda, kuid siiski mitmed uuringus osalenud arvasid ka teisiti. Toodi välja, et integreeritud õppel võib kõrgkooli jaoks olla negatiivne mõju ja mainet alandada, sest kõrghariduses töötavad inimesed ei pruugi sellele koostööle väga hästi vaadata. Samas, kutse- ja kõrgkooli koostööd silmas pidades, olid uuringus osalenud osapooled kõik valmis koostööks ja takistusi selles osas ei mainitud. Seega võib maine kahjustamise küsimus uuringus osalejate arvates olla pigem spekulatsioon kui seisukoht. Maine kujundamise osas toodi täiendavalt välja kutsekooli ümbernimetamist rakenduslikuks kolledžiks ja lüüa kõrgkoolid lahku akadeemiliseks ning rakenduslikuks kõrghariduseks.

Õppijad täheldasid, et väga suureks motivatsiooniks õppimise juures on kõrgkooli diplom, sest see avab ukse parematele võimalustele töömaailmas ja aitab tõsta õppijate enesehinnangut ning eneseteostuse tunnet. Mitme uuringus osalenud õppija

kogemuse jagamisel esines reaalseid olukordi, kus meelepärasele ametikohale kandideerides ei osutunud kandidaat kõrghariduse puudumise tõttu valituks. Selgus ka uus laialdaselt kasutusel olev trend, mis viitab sellele, et kutsekooli jõuavad paljud just peale kõrgkooli, eesmärgiga praktilisi teadmisi ja oskusi omandada. Sellest saab järeldada, et noored hindavad nii kõrgkooli diplomit ehk 6. taseme olemasolu kui ka praktilisi oskuseid. Seega kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe mudeli institutsionaliseerimisel on otsene positiivne mõju haridussüsteemile, sest see võimaldab õppijal sujuvalt haridussüsteemi sees liikuda, alustades praktilisest õppest ja lõpetades akadeemilise õppega.

Uuringust tulenevalt on nii üliõpilased kui kutseõppijad valmis õpingute eest tasuma, kui see on taskukohane. Teisalt nentisid üliõpilased, et rahaline aspekt tuleks sisse tuua viisil, et kui õppija töötab sellel erialal, siis on õpingud tasuta ja kui ei tööta, siis tuleb ise maksta. Täiendavalt lisati, et töökohapõhises õppes tuleks õppetasu osas kaasata tööandjaid protsessi ja leida õppija jaoks õppetasu kohta teistsugune lähenemine ning serveering. Üheks ettepanekuks oli võimaldada küll õpe õppijale tasuta, kuid töökohapõhise õppe eest saadavast töötasust kannab tööandja õppemaksu otse koolile õppija õpingute eest tasumiseks. Õppijale jätab selline lähenemine tunde, et ta õpib tasuta ning et tööandja väärtustab ja hindab teda. Toonitati ka seda, et sobiva kandidaadi leidmisel on tööandja enamasti nõus investeerima oma töötajasse, sest ta on kohustatud oma töötajaid koolitama, kuid need summad võivad paljuski erineda õppemaksust. Tööandjate esindaja tõi välja, et keskmiselt tasub tööandja oma töötaja koolitamise eest 400€ aastas. Mõtteainet tekitas tasulise õppe idee veelgi, et kui 3. õppeaasta on õppijale kõrgkoolis raha eest, siis tuleks mõelda VÕTA paindlikuma kasutuselevõtu peale, et õppija saaks oma varasemat töökogemust üle kanda, mis vähendaks õppemaksu teatud suuruse võrra.

„Kui 3. õppeaasta on kõrgkoolis raha eest, siis ehk oleks võimalik kanda töökogemust üle VÕTAga, mis vähendaks õppemaksu mingi protsendi võrra. Eesmärk on ju siiski saada rohkem õppijaid, kes vastava kvalifikatsiooni saavad. VÕTA kasutamine 6. tasemel muudaks rahastust paindlikumaks.“ (V8)

Seega VÕTA kasutamine 6. tasemel muudaks rahastust paindlikumaks. Ohukohana juhiti tähelepanu ka asjaolule, et kui kutsekvalifikatsiooni 4. ja 5. taseme õpe on õppijale kusekoolis tasuta ja 6. tase kõrgkoolis tasu eest, siis võib tekkida olukord, kus

õppija väljub õppest peale 4. ja 5. taseme omandamist, sest need on talle tasuta ja 6. taseme omandamine tasu eest ei pruugi kõigi õppijate jaoks ühtmoodi motiveeriv olla, sest valdavalt on õppija eesmärk meie haridussüsteemis saada haridus pigem tasuta.

Normatiivse tasandi ümberkujundava piiriületuse plokis vaadeldi üldlevinud norme kutse- ja kõrgkoolis ning keskenduti normide omavahelise lõimimise ja ühtlustamise võimaluste leidmisele. Vaadeldi, mil määral on kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise puhul võimalik leida lahendus kujunenud normidele, nagu näiteks praktika korralduse ühtlustamine, õpiväljundite integreerimine, õppejõudude ja kutseõpetajate õpetamine paralleelselt nii kutse- kui kõrgkoolis jne.

„Ma just tahtsin praktika osas öelda, et vahet ei ole, et kas see on kutsekooli teeninduspraktika või kõrgkooli teeninduspraktika, et põhimõtteliselt on sama sisu, juhised ja aeg.„ (V12)

Kutse- ja kõrghariduse erisuste ning sarnasuste puhul juhiti korduvalt tähelepanu õppe dubleerimisele. Seda tõid välja üliõpilased fookusgrupi intervjuus, sest nad omavad turismiõppe kogemust nii kutse- kui kõrgkoolist. Toonitati, et nii erialased teemad kui ka praktiline õpe korduvad. Õppe korraldusliku poole osas leiti aga ka erisusi. Näiteks kutsekoolis on rõhutat rohkem individuaalsusele ja kõrgkoolis rühmatöödele. Õppijate arvates lahendatakse kõrgkoolis reaalseid päriselu kaasuseid, mida saab tööelus koheselt rakendada. Kutsekoolis pigem mängitakse kujutletud tegevusi läbi, mis ei anna reaalist tunnet. Õppejõud ja kutseõpetajad tõid välja, et õpetades paralleelselt nii kutse- kui kõrgkoolis võib õppijate erinev hariduslik taust väljakutseks osutuda, sest kindlat teemat õpetades ei pruugi õppejõudude järeleandmised kutsekoolis olla nii suured kui peaksid.

„Takistuseks on õppijate erinev tase. Kutsekoolis pean õppematerjale igal aastal lihtsamaks tegema, et õppijad saaksid aru. Minu jaoks on hästi keeruline ära tabada see keerukuse ja lihtsuse tasakaal, millega jõuda kutseõppuriteni.“ (V7)

„Probleem võib tekkida selles, et ma võin kalduda õpetama kutsekoolis täie rauaga. Paralleelselt erinevas õppeasutuses õpetavad lektorid enamalt jaolt sama tasemega, ehk siis see tase võib kutsekoolis pigem kõrge olla. „(V3)

Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise puhul nähakse mitmeid muutusi, mida on vaja rakendada. Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž ja Pärnumaa Kutsehariduskeskus kasutavad erinevaid õppeinfosüsteeme (kõrgkoolis ÖIS, Moodle ja kutsekoolis Tahvel), lisaks on kasutusel erinevad ainepunktide süsteemid (kõrgkoolis EAP ja kutsekoolis EKAP), eristav ja mitteeristav hindamine jne. Sellest hoolimata kinnitasid uuringus osalejad valmisolekut institutsioonide vaheliseks koostööks, et integreerida praktilisi õppeid ja kutse- ning kõrgkooli mooduleid omavahel. Toodi välja, et tuleks luua uus õppekava ja mõelda kõrgkooli sisenemine läbi kutsekooli põhjalikult läbi ning osapooltega koostöös teha täiendusi. Õppevormi osas esines mitmeid seisukohti. Arvati, et integreeritud õpe peaks olema institutsionaliseeritud töökohapõhise õppena ning toodi välja ka sessiooniõppe võimaluse vajadust. Seega tõlgendusena üldistades on oluline integreeritud õppe puhul lähtuda paindlikkusest.

„Kuna see õpipoisiõpe ei ole kogu Eestis korralikult käima läinud, siis ma olen selle töökohapõhise õppe osas natuke skeptik. Millegipärast kaldun arvama, et see võiks pigem olla sessioonõppena.“ (V6)

Uuringu tulemuste põhjal saab järeldada, et Haridus- ja Teadusministeeriumi ekspert oli kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise poolt. Ta rõhutas, et võimaluste aken on loodud ning on loodud olukord, kus on olemas poliitiline tahe ja selge arusaam sellest, et muutusi on vaja ning selle valguses näeb ministeerium tulevikku optimistlikult. Seega järeldab autor, et integreeritud õppe institutsionaliseerimine on väärtustatud HTMi poolt ja on antud selge signaal luua õiguslik raamistik, mis toetab integreeritud õppe institutsionaliseerimist.

Uuringus osalejate seisukoht on, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimiseks on selged vajadused olemas – luua efektiivne ja paindlik õppemudel, mis toob tööturule pädevaid praktikuid kiiremini ja võimalused selleks on juba tekitatud läbi institutsioonide vahelise koostöö. Nimelt on Pärnu Kutsehariduskeskus ja Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž institutsionaliseerinud turismikorraldaja 5. taseme ühisõppekava. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe seadustamise korral oleks see kahe institutsiooni vahelise koostöö loomulik jätk.

2.4. Uuringu järeldused ja ettepanekud

Käesoleva uurimuse raames uuriti kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise vajadusi ja võimalusi, et leida vastus töös püstitatud eesmärgile, milleks oli välja selgitada kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe rakendamise vajadusi ja võimalusi ning teha järeldusi ja ettepanekuid integreeritud kutse- ja kõrgharidusõppe mudeli institutsionaliseerimiseks, mis on jätkusuutlik ja väärtust pakkuv osapooltele. Kutse- ja kõrgharidust on ühendatud mitmetes riikides nagu näiteks Šveitsis, Austrias, Saksamaal, Prantsusmaal ja Austraalias (Ertl, 2020; Graf, 2013; Bandias *et al.*, 2011; Hippach-Schneider *et al.*, 2017; Graf, 2016; Powell *et al.*, 2012). Eestis seni sellist õppemudelit kasutusele võetud ei ole.

Teoreetilise ja empiirilise osa analüüsi tulemusena (vt tabel 15) saab järeldada, et ühiskond on pidevas muutumises ja sellest tingituna ka töömaailm ning vajadused. Töömaailm vajab kiiresti uuendustega kaasas liikuvaid kvalifitseeritud spetsialiste, keda haridussüsteem paindlikult ja kasutajakeskselt koolitab kogu elukaare vältel. Uuringu intervjuude põhjal saab järeldada, et kutsekool ei ole tupiktee, vaid pigem hüppelauaks kõrghariduses õppe jätkamiseks. Kutsekool annab praktilised baasteadmised ja -oskused, millest töömaailmas on kõrgharitud spetsialistide hulgas suur puudus. Kõrgharidus tagab seevastu tugeva akadeemilise põhja. See paralleel viitab sellele, et kutse- ja kõrgharidus täiendavad teineteist ning panevad aluse teadmiste ja oskuste kasvule. Seega nende kahe haridusastme omavaheline lõimimine võimaldab õppija jaoks kompaktse õppe, mis sisaldab endas nii praktilisi baasoskusi kui ka juhile omaseid kompetentse.

Teostatud uuringust saab järeldada, et kutseharidus on ühiskonnas vähem populaarne ning kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimine aitab kutsehariduse mainekujunduse populariseerimisele positiivselt kaasa. Kõrghariduse maine sellega väga ei muutu, küll aga annab võimaluse kõrgkoolile laiendada teenuste portfelli kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise näol ja võimaluse tulu teenida. Seda kinnitab ka teoreetilises osas viidatud tasuvuse ja teostatavuse strateegiapunkt, mis toonitab, et institutsionaliseerimise tulemusena on võimalik kulusid kokku hoida ja pakkuda kvaliteetsemat ning kuluefektiivsemat teenust (Wirtz & Zeithaml, 2018).

Tabel 15. Teoreetilise ja empiirilise analüüsi võrdlus

Empiirilise osa vastavus teooriale.	Teoreetilises osas ilmnenu probleemkohad.
Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpe ühendab kutse- ja kõrghariduse ning töömaailma ühtseks paindlikuks õppeks.	Kutse- ja kõrghariduse kooskõlla viimine võimaldab õppijal liikuda haridustasemetel vahel ja omandada mitmekülgne kvalifikatsioon. (Hodge & Knight, 2021)
Uus mudel toob paindlikkuse haridussüsteemi, võimaldades õppijal haridustasemetel haridussüsteemi sees sujuvat ülemineku võimalust. Samuti avardab kutse- ja kõrghariduse koostööd.	Haridusasutused on organisatsioonikesksed ja piiravad õppijast lähtuvaid valikuvõimalusi. (Alvesson & Jonsson, 2021)
Töandajatel on otsene vajadus keskastme juhtide järele. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpe tagab vajalikud kompetentsid ja haridustaseme.	Muutuv majandus on tekitanud kõrgharidusega ametite ja oskuste järsu kasvu. (Tomlinson <i>et al</i> , 2021)
Õppijate intervjuudest lähtuvalt on kõrgkooli õpingute praktilise õppe osakaal madal. Kõrgkooli õpingud on liialt akadeemilised ja töömaailma mitte lähendavad.	Uuringute kohaselt kogevad kõrgkoolide lõpetajad, et omandatud haridus ei ole andnud neile tööks piisavalt oskusi ja pädevusi (Jääskelä <i>et al</i> , 2018) ning õpitud eriala ei rakendata valdavalt töökohal. (Leppik, 2017)
Haridus- ja Teadusministeeriumi seisukoht, et haridussüsteem vajab revisjoni ja muudatusi. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise ettepanekukiri on HTMile edastatud TÜ Pärnu Kolledži ja Pärnu Kutsehariduskeskuse poolt.	Kõrgharidus seisab silmitsi ühiskonna ja tööturu kiiretest muutustest põhjustatud väljakutsetega. (Tomlinson <i>et al</i> , 2021)
Õppija üldiseid pädevusi toetab kasutajakeskne õpe, millesse on kaasatud töömaailma praktikud. Õppe olulise osa moodustab paindlik ettevõttepraktika.	Hariduspoliitika peamisteks arengueesmärkideks on toetada hariduse ja töö vahelise seose loomist ning tagada õppija üldiste pädevuste toetamist. (Jääskelä <i>et al</i> , 2018)
Töandajate arvates on õppekavad liialt pikad ja ei vasta töömaailma vajadustele. Õppekavade arendusse on oluline kaasata eriala spetsialiste ettevõtetest, et luua üheskoos optimaalne ja efektiivne õppeprogramm.	Viia õppekavad vastavusse ühiskonnas pidevalt muutuvate kompetentsinõuetega, mis toetab õppijat tööle suundumise osas. (Jääskelä <i>et al</i> , 2018) Hariduse ja töömaailma vajadused liiguvad eri suundadel. (Entson, 2021)
Integreeritud õppe mudel aitab kaasa pädeva tööjõu efektiivsema ettevalmistusega.	Tööturu muutumisest on kutsehariduses kasvanud oskuste täiendamise vajadus. (Spöttl, 2013)
Töökäte puudus on valdavalt igas valdkonnas. Turismivaldkonnas on vajadus spetsialisti järgi, kes on vajadusel nii vastuvõtt, toitlustuses kui ka oskab ettevõtet juhtida.	Teenuste laialdane kasv (nt.digitalseerimine) on hoogustanud tööjõu vajaduse. (Spöttl, 2013)
Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe mudeli institutsionaliseerimine loob sujuva liikumise haridussüsteemis, vähendab õppe aega ja õppe dubleerimist.	Kompetentsipõhine haridus võimaldab kutseõppes läbida mitut taset, raskused tekivad üleminekuga kutsehariduselt kõrgharidusele. (Spöttl, 2013)
Kutsekool ei ole noorte seas populaarne, esmane eesmärk on saada kõrgharidus. Uus trend - minnakse kutsekooli peale kõrghariduse omandamist.	Kutseharidus ei ole madala atraktiivsuse poolest paljude noorte seas esmane edasiõppimise valik ja sageli jõutakse sinna hilisemates etappides. (Bachmann, Holdsworth, 2016)
Mitmed uuringus osalenud õppijad/üliõpilased teatasid, et ei saanud tööle kõrghariduse puudumise tõttu.	Kõrgharidus loob paremad tööhõive ja sissetuleku võimalused. (Heidmets, Mikser, 2013)

Allikas: Autori koostatud

Seega aitab integreeritud õpe kokku hoida nii rahalist ressurssi riigi seisukohast lähtuvalt kui ka ajalist ressurssi õppija vaatenurgast tulenevalt. Täiendusena saab kõrgharidus kaasa aidata pädevate spetsialistide koolitamisega, sest antud õppevorm võimaldab töölähedast õpet laiapõhjalise praktilise õppega, millest uuringus osalenud õppijad haridussüsteemis seni puudust on tundnud.

Teisalt on integreeritud õppevormi rakendamisel eeldus korrastada haridussüsteemi ja suunata õppijad sujuvalt kutsehariduselt kõrgharidusele tänase trendi kõrghariduselt kutseharidusse asemel. Teoreetilises osas viidati asjaolule, et kõrgkoolis õpitut ei rakendata valdavalt töökohal, sest õppijatel puuduvad nende arvates piisavad oskused ja pädevused (Leppik, 2017). Ka läbiviidud uuringu põhjal saab järeldada, et uuringus osalenud õppijad olid eelnevalt omandanud kõrghariduse teisel erialal ning erialasel ametikohal ei oldud end teostatud. Kuna uuringus osalenud õppijad olid eelnevalt läbinud ka kutseõppe samal erialal, siis oli osalejatel hea senistest puudustest paralleele tuua. Üksmeelselt toodi praktilise õppe vajadust välja ja nimetati, et see oli peamine põhjus, miks õppijad haridusteedes esmalt kutseharidusest alustasid kõrghariduse asemel. Üks valimis osaleja läks kõrgharidusest kutseharidusse üle, selgitades, et kõrgkool jäi tema jaoks liiga akadeemiliseks ja kaugeks.

Seega pakub kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe mudel mõtteainet, et õpe on jätkusuutlik ja väärtust pakkuv osapooltele, sest selles mudelis on olemas elemendid, millest uuringus osalejad senini haridussüsteemis puudust on tundnud. Seda kinnitab teoreetilises osas käsitletud Euroopa mudel oskuste kujundamisel, mis toetab kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpet, kuna läbi selle õppe on võimalik tõsta õppija pädevusi Bologna ja Kopenhaageni ühendatud protsesside kaudu ühtseks tervikuks. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe mudel kannab sarnaselt Euroopa mudelile kõrgharidus- ja kutseharidussüsteemide elemente (Powell *et al.*, 2012; Graf, 2013). Seetõttu vajab haridussüsteem värskendust ja kutse- ning kõrgkooli vahelise koostöö seadustamist haridussüsteemis.

Teoreetilise ja empiirilise analüüsi võrdluse põhjal on määratletud kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe vajadused ja võimalused. Alljärgneva tabeli 16 põhjal saab järeldada, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimisele on otsene vajadus, sest töömaailmas on suur puudus kvalifitseeritud keskastme juhtidest. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe mudeli institutsionaliseerimine

paneb aluse paindliku ja kasutajakeskse õppe arendamisele haridussüsteemis, mis hoiab kokku õppija aega ja riigi ressursi. Lisaks motiveerib paindlik mudel õppijaid kutsekoolijärgselt jätkama õpinguid järgmistes kutseastmetes.

Tabel 16. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe vajadused ja võimalused

Vajadused	Võimalused
Otsene tööturu vajadus on saada kiiremini ja tõhusamalt akadeemilise taustaga kvalifitseeritud tööjõudu, kellest töömaailmas puudus on.	Pakkuda paindlikku ja kompaktset integreeritud õpet, milleks on institutsioonidevahelise valmisolek loodud.
Seadustada kutse- ja kõrghariduse vaheline koostöö.	Rakendada kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe mudelit teistes haridusinstituutides sh TÜ Pärnu Kolledžis.
Vähendada haridussüsteemi jäikust ja võimaldada sujuvat liikumist haridussüsteemi siseselt.	Muuta kutseõppeasutuse seadust ja kõrgharidusseadust.
Arendada paindlikku ja kasutajakeskset õpet.	Hoida kokku nii riigi ressursi (sh materiaaltehnilist baasi) kui õppija aega, võimaldades paindlikku ja efektiivset õpet (töökohapõhine, sessioon, õhtune, e-õpe).
Hoida kokku õppija aega.	Vähendada kattuvusi kutse- ja kõrghariduse turismiõppe õppekavades ja lühendada õppeaega.
Vähendada turismivaldkonnas keskastme juhtide suurt tööjõupuudust.	Rakendada kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpe töökohapõhise õppena.
Arendada kutsekoolist tulevate praktikute juhtimise oskust.	Arendada juhtimise oskust integreeritud õppe mudeli 5. tasemest alates.
Õpetatavad erialad kohandada tööandjate ootustele ja vajadustele.	Õppekavade arendusse ja praktika korraldusse kaasata töömaailma praktikuid.
Planeerida õppekorraldust paindlikult.	Korraldada sessioon-, töökohapõhist-, hübriid- ja e-õpet, õhtust ja nädalavahetuse õpet.
Motiveerida kutsekoolijärgselt 4. tasemelt edasi 5. ja 6. tasemel õppimist.	Omandada kõrgharidus õppijale sobiva ajaraami vältel.
Kujundada kutsehariduse mainet.	Populariseerida kutse- ja kõrgharidust üheaegselt.
Rakendada kõrgkoolis tasulist õpet.	Viia sisse tasuline õpe 6. tasemel, mis võimaldab kõrgkoolil tulu teenida.

Allikas: Autori koostatud

Uuringu tulemustele tuginedes on kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpe osapoolte seas eelistatud seetõttu, kuna see välistab senised õppes esinenud kattuvused ja võimaldab laiapõhjalist praktilist õpet koos lõimitud akadeemilise õppega. Haridussüsteemi ülesanne on ette valmistada spetsialiste töömaailma jaoks. Ühiskonnas on kasvav trend kõrgharitud spetsialistide vajaduse kasvu järele, seda eriti

turismivaldkonnas. Seega haridussüsteemi tõhusam ja optimaalsem ettevalmistus töömaailma eeldab tööandjate ning ekspertide suuremat kaasatust õppe arendamise protsessi. Senini on tööandjate arvates nende kaasatus õppeprotsessi olnud pigem vähene ja vajaks koostöö tihendamist. Siinkohal saab järeldada, et õppekavade arendamisse on oluline kaasata suuremal määral eriala spetsialiste ja eksperte töömaailmast. Selline lähenemine loob võimaluse ühtlustada hariduse ja töömaailma vajadusi ning ootusi.

Uurimistulemusest saab järeldada, et kutsehariduse maine on küll viimastel aastatel tõusnud, kuid noorte seas ei ole see jätkuvalt esmane valik, sest valdava osa noorte jaoks on oluline kõrgharidusse jõudmine ja kutsekooli nad selles osas toetamas ei näe. Teisalt on uueks trendiks liikuda kutseharidusse peale kõrghariduse omandamist. Alternatiivina võimaldab integreeritud õppevorm liikuda aste astmelt alates kutseharidusest kuni kõrghariduseni välja andes nii praktilised kui teoreetilised oskused ja ka kõrghariduse diplomi. See hoiab kokku ühelt poolt riigi raha, sest praeguses haridussüsteemis õpib õppija gümnaasiumijärgselt kutsehariduses 1-2 aastat ja seejärel suundub kõrgharidusse, mille kestvus on 3 aastat ehk õppija võib õppida kuni esimese kõrghariduse tasemeni kokku 5 aastat. Uuringust selgus ka asjaolu, et turismivaldkonnas on moodulite osas kutse- ja kõrghariduse astmel palju kattuvusi. Sellest saab järeldada, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppevorm lühendab õpet õppija jaoks, viib professionaalsed spetsialistid kiiremini töömaailma ning hoiab kokku riigi raha. Seda kinnitab teoreetilises osas viidatud seisukoht, et kutse- ja kõrgharidusõpe vajab ühtset haridusstrateegiat hõlmates kogu elukestva õppe spektrit, et populariseerida kutsehariduse mainet ning mitmekesistada kõrgharidusõpet (European Commission, 2021). Ka Eesti haridusvaldkonna arengukava 2035 on haridussüsteemi tegevussuuna eesmärgiks seadnud õppijale võimaluse liikuda sujuvalt haridustasemetest ja haridusliikide vahel ehk liikumise haridussüsteemi sees.

Täiendavalt juhiti teoreetilises osas tähelepanu sellele, et piirid kutse- ja kõrgkooli vahel hägustuvad ning seda toetab ka käesoleva töö raames teostatud uuring. Haridusvaldkonna eksperdid kinnitasid eeltoodud tõika piiride hägustumise kohta ja nentisid, et haridussüsteem vajab muutust. Üheks muutuseks on kutsehariduse mainekujundus, millega on algust teinud juba Tartu Kutsehariduskeskus nimetades

kutsekooli ümber Tartu Rakenduslikuks Kolledžiks. Sellist mainekujunduse muutust toetas ka Haridus- ja Teadusministeeriumi ekspert ning nimetas seda piiride hägustumise paratamatuseks. See on osa muutuvast maailmast, kus inimene kaugeneb traditsioonilisest Kontinentaal-Euroopa mudelist, mille järgi omandatakse kõrge kvalifikatsioon ja hakatakse siis seda rakendama, vaid liigutakse pigem selles suunas, kus omandatakse mingi õpikogemus või oskus ja siis ehitatakse järjest sellele vundamendile kogu elukaare vältel. Piiride hägustumise valguses saab järeldada, et kutsehariduse termini ümber nimetamise korral võib tulevikus kutseharidus liikuda rakenduskõrgharidusõppe osaks.

Teoreetilises osas viidati, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimist on võimalik rakendada lähtudes institutsiooniteooria regulatiivsetest, normatiivsetest ja kultuurilis-kognitiivsetest elementidest (Scott, 2008) ning piiride ületamise teooriast (Akkerman & Bakker, 2001) ja motivatsiooniteooriast (Blomquist *et al.*, 2017). Empiirilises osas läbiviidud uuring kinnitab seda, et institutsiooniteooria kohaselt on osapooltes valmisolek muutusteks ja kõik valimis osalejad näitasid kõikidest elementidest lähtuvalt üles koostöövalmidust ning tahtet. Tuginedes identifitseerimise, koordineerimise, refleksiooni ja ümberkujundamise piiride ületuse teooria õppimismehhanismidele, on osapooled valmis piire ületama haridusuuenduste rakendamisega. Motivatsiooniteooriast tulenevalt on õppijates olemas nii sisemine kui ka väline motivatsioon, et õppida, areneda ja oma oskusi täiendada tõstes seeläbi karjäärialaseid pädevusi ning professionaalsete oskuste pagasit.

Institutsionaliseerimise teoreetilistele lähtekohtadele tuginedes on võimalik rakendada muutuseid haridussüsteemis ja algatada koostööd erinevate institutsioonide vahel läbi normatiivse samba, mis ühendab endas piiride ületuse teooriast tulenevalt nii refleksiooni ja identifitseerimist kui ka motivatsiooniteooriast lähtuvalt sisemist ja välist motivatsiooni. Sellest plokist järeldab autor, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpet on võimalik ellu viia, sest osapoolte seas on olemas vajadus, motivatsioon ning tahe koostööks ja muutusteks.

Kognitiivne samm koos ümberkujundamise ja sisemise ning välise motivatsiooniga annavad kinnitust, et osapooled ootavad paindlikku ja süsteemset haridussüsteemi. Õppijad vajavad agiilset ja sujuvat liikumist haridussüsteemi siseselt üleminekuga

ühel õppevormist teise, mis hõlmab õpet praktilistest baasoskustest alates kuni akadeemiliste juhtimisoskusteni välja. Õppijale annab uus integreeritud mudel haridusastmeliselt ülespoole liikuvat enesetäiendamise võimalust, mis viib professionaalse kasvuni ja efektiivsuse tõusuni, sestap ettevõtetes on suur vajadus keskastme juhtide järgi. Õppijate arengut toetab piiriületuse teooria, mis reflekteerib õppimise arengut kahes kultuuriliselt erinevas õppeasutuses, kutse- ja kõrgkoolis. Piiriületuse kontseptsioon võimaldab luua kutse- ja kõrgkooli vahel interaktsioone, mis soodustavad erinevustest hoolimata uut õppimist ja arengut (Hickling-Hudson & Hepple, 2020).

Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpet on võimalik seadusandlikust poolest ellu viia tuginedes regulatiivsele sambale, mis seob koordineerimise ja sisemise ning välise motivatsiooni. Muutused ei toimu koheselt, vaid see on pidev osapoolte vaheline operatiivne kommunikatsiooni tulem, mis loob finantsilist kasu mõlemale osapooltele. Siinkohal saab järeldada, et institutsionaliseerimise osas on Pärnumaa Kutsehariduskeskuse ja Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži poolt initsiatiiv võetud ja vastav pöördumine Haridus- ja Teadusministeeriumile ametlikult edastatud. Kuna Haridus- ja Teadusministeeriumi seisukoht antud muudatuse elluviimise osas oli positiivne, järeldab autor, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppevormi on võimalik seadustada ja institutsionaliseerida. Sellele on otsene vajadus nii õppijate kui ka tööandjate poolt.

Uuringus osalejatest peegeldus läbivalt vajadus praktilise õppe järele. Seega tõlgendab autor, et osalejate jaoks on igas haridusastmes õppides kõige olulisem osa õppest praktiline õpe. Õppijatel ja üliõpilastel on vajadus saada tunnetus töömaailmas toimuvast ning viia haridussüsteemis omandatu koheselt kokku reaalse töökeskkonnaga. Sujuvama praktilise õppe korraldamisele aitab kaasa piiride ületuse teooria koordineerimismehhanism. Praktilise õppe osakaalu suurendamise ühe võimalusena näeb autor töökohapõhise õppe rakendamist, sest see võimaldab süsteemset praktilist õpet kõigil kvalifikatsioonitasemetel. Õppijate arvates ei puutu kõrgkoolis üliõpilased piisavalt kokku töömaailmaga, et omandatud teadmisi koheselt kinnistada ning kutsekoolis ei õpetata õppijate arvates juhtimisoskuseid. Sellest järeldab autor, et nende kahe õppevormi omavaheline lõimimine on otsene tööturu

vajadus, sest see tagab kiiremini ja efektiivsemalt akadeemilise taustaga kvalifitseeritud tööjõudu järelkasvu.

Uuringu tulemusena järeldab autor kokkuvõtlikult, et ühiskonna pidev muutumine tingib ka töömaailma vajaduste pideva muutumise. Tööandjate vajadus on saada kiiresti uuendustega sammupidavaid kompetentseid spetsialiste, kelle koolitamisel mängib suurt rolli tööandjate kaasatus õppe arendamisse. Kutseharidusel on oluline roll pinnase ettevalmistamisel ja kõrghariduse roll on sellele pinnasele akadeemilisi teadmisi ja oskusi külvata. Kutseharidus on ühiskonnas vähem populaarne ning kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimine aitab kutsehariduse mainekujundusele positiivselt kaasa.

Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise käigus võtavad erineva institutsiooni osapooled omaks teineteise kultuuri ja realiseerivad uuendusi koostöös. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe rakendamine võib korrastada haridussüsteemi ja suunata õppijad kutsehariduselt kõrgharidusele tänase trendi kõrghariduselt kutseharidusse asemel. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpe on jätkusuutlik ja väärtust pakkuv kõikidele osapooltele. Selles mudelis on olemas elemendid, millest uuringus osalejad senini haridussüsteemis puudust on tundnud. Töömaailmas on suur puudus kvalifitseeritud keskastme juhtidest ja uus õppemudel on osapoolte seas eelistatud, kuna õppekavade arendamisse on kaasatud töömaailma esindajad. Integreeritud õppe mudel välistab moodulite kattuvused õppes ning võimaldab laiahaardelist praktilist õpet koos lõimitud akadeemilise õppega.

Tuginedes teoreetilisele taustale ja uuringu tulemustele ning uuringu käigus kujunenud järeldustele ja tõlgendustele teeb autor järgnevad ettepanekud, mis jagunevad kolme plokki:

1. Regulatiivsel tasandil koordineerimise piiriületusest lähtuvalt:

- seadustada kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise mudel;
- seadustada kõrgkoolides tasulise õppe rakendamine;
- leida lisarahastuse võimalus ettevõttepoolsete praktikajuhendajate koolitamiseks ja tasustamiseks.

2. Kultuurilis-kognitiivsel tasandil reflektiivsest piiriületusest lähtuvalt:

- suurendada kutse- ja kõrghariduse vahelist koostööd;
- rakendada enam paindlikke õppevorme nagu töökohapõhine õpe, sessioonõpe, e-õpe, hübriidõpe;
- õppekavade arendusse kaasata enam tööandjaid;
- kutsekooli mainekujundamise raames nimetada kutsekool ümber rakenduslikuks kolledžiks;
- kolledži mainekujundamisel rõhutada selle seostamist ülikooli osana;
- luua paindlikud, efektiivsed ja tööturuvajadustest lähtuvad õppekavad;
- arendada ja võtta kasutusele uued õppemudelid;
- õppe korraldamisel lähtuda paindlikkusest.

3. Normatiivse tasandi ümberkujundavast piiriületusest tulenevalt:

- võimaldada õppijal integreeritud õppesse siseneda nii kutse- kui kõrgkoolist;
- võimaldada paindlikku VÕTA rakendamist;
- ühtlustada praktikate korraldus ja dokumentatsioon kutse- ja kõrgkooli tasemel;
- integreerida kutse- ja kõrgharidusõppe õpiväljundeid omavahel;
- ühtlustada kutse- ja kõrghariduse ainepunktid;
- võtta kasutusele ühtne õppeinfosüsteemi platvorm.

Kutse- ja kõrghariduse vaheline koostöö peaks väljenduma eelkõige ühiste ainekavade loomisel, kus on oskuslikult integreeritud mõlema haridusastme õpiväljundid. Vajalik on leida võimalus, kuidas ühildada kutse- ja kõrghariduse ainepunktide arvestus ja õppeinfosüsteemi ning VÕTA paindlik kasutamise võimalus.

Õppekavade arendusse on vajalik kaasata töömaailma esindajaid. Üheks võimaluseks on õppekavade arutelude regulaarsete ümarlaudade korraldamine. See annab võimaluse kuulata kõiki osapooli ja arendada õpet, mis on tasakaalus töömaailmaga.

Õppekavade loomisel tuleb lähtuda paindlikkusest, efektiivsusest ja tööturuvajadustest. Siinkohal on oluline lähtuda õppijast ja õppe korraldamisel arvestada töötavate ja pereinimestega, seega õppe toimumise ajad peaksid olema võimalikult paindlikud. Autor toob ettepanekuna näiteks sessioonõppe, hübriidõppe, e-õppe, õhtused õppeajad, nädalavahetused, loengute salvestamise ja järelvaatamise võimaluse.

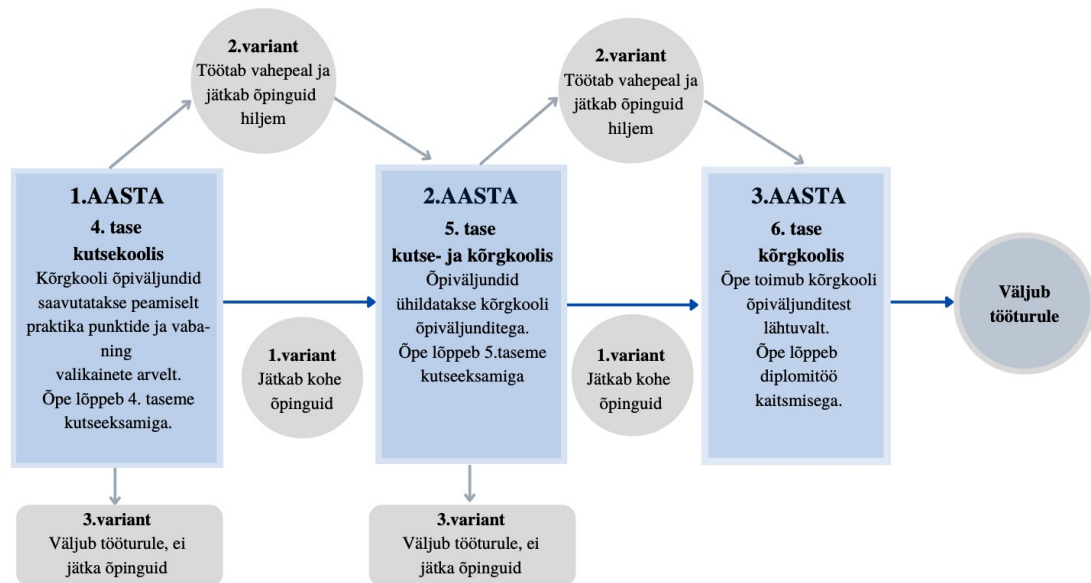
Kõrgkooli tasulise õppe rakendamise võimalus on oluline, kuna kõrgharidussüsteem on jõudnud alarahastuse tõttu kriisi ning kõrghariduse efektiivsemaks toimiseks on tekkinud vajadus leida uusi tasulise õppe võimalusi. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise ühe võimalusena on rakendada 3. õppeaasta ehk 6. taseme õpe tasu eest. Seetõttu on oluline seadustada kõrgkoolil tasulise õppe rakendamise võimalus. Edasise arenduse peale mõeldes on kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise mudel rakendatav ka mikrokvalifikatsiooni ja mikrokraadidena. Sel juhul oleks kogu õpe õppija jaoks tasuline. Alternatiivina pakub autor välja suurendada tööandjate toetuse osakaalu oma töötajate koolitamiseks. Näiteks tasuda töötaja õppimise eest õppemaks ja õpingute ajal maksta stipendiumi.

Praktiline õpe tuleks muuta paindlikumaks, et praktika sooritamise aeg vastaks ka tööandjate ootusele. Eriti turismisektoris on suur tööjõuvajadus suvisel perioodil. Traditsioonilise õppe järgi sel ajal õppijad aga puhkavad suvepuhkusel. Siinkohal tasuks kaaluda õppe alustamist erinevatel aastaaegadel. Näiteks sarnaselt töökohapõhisele õppele peaks olema võimalik õpet alustada neli korda aastas. Õppemeetodite arendamise osas tuleb uuringust lähtuvalt õppesse tuua võimalikult palju paindlikkust, sest õpiharjumused noorte seas on muutunud ja noor eelistab õppida endale sobival ajal. Seega, e-õppematerjalid on iseseisvaks õppeks toeks.

Käesoleva töö nii teoreetilises kui ka empiirilises osa käsitleti kutsehariduse maineküsimust ja uuringu tulemusena saab järeldada, et kutsekooli ümber nimetamine rakenduslikuks kolledžiks sarnaselt Tartu Kutsehariduskeskuse mainekujundusele aitaks kutsehariduse maine tõstmisele positiivselt kaasa.

Ettevõttepoolsete praktikajuhendajate koolitamise ja tasustamise üheks lisarahastuse võimaluseks töökohapõhises õppevormis on koolitada ESF projektidest ettevõttepoolseid praktikajuhendajaid. Kitsaskohana tasub tähelepanu juhtida asjaolule, et töökohapõhise õppe puhul kõrghariduses ei ole programmi poolt ette nähtud vahendeid praktikajuhendajate tasustamiseks. Ettevõttepoolse praktilise õppe osakaal võrreldes kutseharidusega on vähemalt 50%. Seega on oluline leida lisarahastuse võimalus ettevõttepoolsete praktikajuhendajate koolitamiseks ja tasustamiseks.

Autor teeb ettepaneku kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimisel lähtuda teoreetilises osas viidatud Austraalias rakendatud kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe mudelist (Hodge & Knight, 2021). Eeltoodule ja uuringu analüüsi tulemustele tuginedes on autor disaininud kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe mudeli (vt joonis 17) ning teeb ettepaneku seadustada kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppevorm:

Joonis 17. Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe mudel, autori koostatud

Mudeli koostamisel on autor lähtunud tänasest haridussüsteemist Eestis, mis ei võimalda sujuvat üleminekuvõimalust haridusastmete lõikes. Täiendavalt sai autor sisendi uuringu intervjuudest, milles toodi välja turismiõppe kattuvused kutse- ja kõrgkoolis. Täna ses haridussüsteemis võib näiteks turismivaldkonna õppija õppeperiood kokku kesta kuni 5 aastat, et saada praktilised teadmised ja oskused kutsekoolist ning juhile omased oskused kõrgkoolist. Õppija õpib 4. ja 5. taset kutsekoolis ning kui ta soovib ka selles valdkonnas kõrgharidust ehk 6. taset omandada, tuleb tal sellele täiendavalt õppida 3 aastat kõrgkoolis.

Integreeritud õppe mudel on disainitud gümnaasiumijärgsele õppijale. Mudelist tulenevalt lüheneb õpe kahe aasta võrra ja annab õppijale baasoskustest alates laiapõhjalise praktilise ettevalmistuse kutsehariduse poolelt ning teoreetilise ja uurimusliku poole põimumisega kõrghariduse suunalt, moodustades kokku kompaktse terviku. Integreeritud õpe kestab kokku 3 aastat, mis algab 4. taseme

õppega kutsekoolist. Seejärel järgneb sellele 5. tase lõimitud õppega kutse- ja kõrgkooli vahel ning lõpeb 6. taseme õppega kõrgkoolis. Iga taseme läbides väljastatakse õppijale vastava kutseeksami soorituse korral kutse andja poolt kutsetunnistus. Kõrgkooli eduka lõpetamise puhul väljastatakse õppijale kõrgkooli diplom. Mudelist lähtuvalt on õpe paindlik. Õppijal on peale iga kutsetaseme omandamist võimalik valida, kas ta soovib õpet koheselt jätkata või töötab mõnda aega töömaailmas ja vajaduse ning soovi korral jätkab õpinguid hiljem. Õppes on võimalik ka väljuda peale neljandat ja/või viiendat taset. Samuti on õppega võimalik liituda kõrghariduse omandanud õppijal 4. ja 5. taseme õppega kui tal selleks soov või vajadus peaks olema. Kui tavapärases õppes õppija suundub peale kutse omandamist töömaailma, siis on oht, et tema haridustee katkeb. Integreeritud õpe hoiab ära võimaluse õppijal kutsekoolijärgselt töömaailma ära kaduda, ilma et ta saaks tunnetuse kõrghariduse toetavast mõjust tema isiklikule ja professionaalsele arengule.

KOKKUVÕTE

Kiiresti arenev ühiskond ja pidevalt muutuv majandus on tekitanud kõrgharidusega ametite ja oskuste järsu kasvu. Samal ajal on tööturu muutumisest kutsehariduses kasvanud oskuste täiendamise vajadus. Täiendavalt on viimaste aastate maailmakriisid avaldanud mõju kogu inimkonnale, mistõttu on ümber kujunenud nii töö- kui ka õpiharjumused. Seega on tekkinud vajadus haridusuuenduste järgi, mis muudaksid õppija teekonna haridusmaastikul võimalikult kvaliteetseks, efektiivseks ja optimaalseks vastates samaaegselt nii indiviidide kui ka töömaailma trendidele ja vajadustele.

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise vajadused ja võimalused ning teha ettepanekuid kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe mudeli institutsionaliseerimiseks. Uuringu tulemusena on välja selgitatud huvigruppide vajadused ja võimalused kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimiseks. Autori hinnangul on leitud vastused püstitatud uurimiküsimustele ja töö eesmärgi täitmiseks esitatud uurimisülesannetele.

Magistritöö teoreetilises osas selgus, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimist on võimalik rakendada tuginedes institutsiooniteooria (normatiivne, kognitiivne, regulatiivne sammas), piiride ületuse teooria (identifitseerimine, koordineerimine, refleksioon, ümberkujundamine) ja motivatsiooniteooriale (sisemine ja väline motivatsioon). Normatiivne sammas ühendab nii refleksiooni kui ka identifitseerimise kaasates sisemise ja välise motivatsiooni muutusteks. Kognitiivne sammas hõlmab ümberkujundamist läbi sisemise ja välise motivatsiooni. Regulatiivne sammas seob koordineerimise ja sisemise ning välise motivatsiooni.

Empiirilises osas viidi läbi kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise uuring. Töö käigus leiti vastused püstitatud uurimisküsimustele, millised on õppijate vajadused, võimalused ja valmisolek kutse-

ja kõrghariduse integreeritud õppes osalemiseks ning kuidas disainida kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise mudel, mis on jätkusuutlik ja väärtust pakkuv erinevatele osapooltele. Uuringus osales kokku 19 osalejat, kellest moodustus kaks huvigruppi: haridusinstituutide eksperdid ja huvigrupid. Töös lähtuti kvalitatiivse uurimuse metoodikast ning andmekogumismeetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuusid ja kahte fookusgrupi intervjuud. Haridusinstituutide eksperdid, keda intervjueriti, olid Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrg- ja kutsehariduspoliitika esindaja, Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži hotelli- ja turismiettevõtluse osakonna ekspert, Pärnumaa Kutsehariduskeskuse teenindusõppeosakonna esindaja, Eesti Töandjate Keskkliidu haridusnõunik ja Pärnu aselinnapea. Intervjueritud huvigrupid olid Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži hotelli- ja turismiettevõtluse erialal õppivad üliõpilased, Pärnumaa Kutsehariduskeskuse gümnaasiumijärgselt turismikorraldust õppivad kutseõppijad, Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži õppejõud ja Pärnumaa Kutsehariduskeskuse õpetajad. Andmeanalüüsi meetodina kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsimeetodit.

Uuringu tulemusena selgus, et peamine takistus tänases haridussüsteemis on kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimiseks integreeritud õpet toetava seadusandluse puudumine. Uringust selgus, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimiseks on riigi tasandil võimalused muutusteks olemas, sest Haridus- ja Teadusministeerium on algust teinud kutsehariduse seadusloome protsessi revisjoniga. Ministeeriumipoolse eksperdi seisukoht on, et käesoleva uurimuse teema on tegelik päriseluline probleem. Ekspert tegi ettepaneku see probleem kohe Haridus- ja Teadusministeeriumile adresseerida, et töörühm saaks selle väljatöötamiskavatsuse raames päevakorda võtta. Selles osas on Pärnumaa Kutsehariduskeskuse ja Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži poolt initsiatiiv võetud ja vastav pöördumine Haridus- ja Teadusministeeriumile ametlikult edastatud. Sellest järeldab autor, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimiseks on regulatiivsel tasandil võimalus avanenud ja koostööd tuleb selles osas jätkata.

Käesoleva uuringu tulemus annab vastuse Haridus- ja Teadusministeeriumi varasemale vastuskirjale, milles viidati sihtrühma uurimise vajadusele. Uuringu käigus selgus, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimine on huvigruppide jaoks haridussüsteemis vajalik haridusuuendus. Sellele on otsene

vajadus, sestap integratsioon haridusastmete vahel seob praktilised teadmised ja oskused algtasemest alates kuni akadeemiliste teadmiste ja oskusteni välja ühtseks kompaktses tervikuks, andes õppijale seeläbi keskastme juhi kvalifikatsiooni, millest on käesoleva uuringu põhjal eriti just turismisektoris suur puudus. Ühtlasi aitab integreeritud õppe mudel silendada tööandjate rahulolematust, viies õppekavad vastavusse töömaailma vajadustega. Selleks on vajadus suurendada töömaailma esindajate osakaalu õppeprotsessi arendamisse. Täiendavalt loob kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimine kõrgkoolile võimaluse omatulu teenida, pakkudes 6. taseme õpet ehk integreeritud õppe mudelist tulenevalt kolmandat õppeaastat kõrgkoolis tasuta eest. Seda ettepanekut toetavad hariduspoliitikute poolt avaldatud seisukohad, et tulenevalt kõrghariduse kriisist ei ole senise tasuta mudeli järgi kõrgharidus jätkusuutlik. Seega on vajadus leida uusi lahendusi, sealhulgas ka tasulise õppe võimalusi kõrgharidusõppele. Õppijate arvates tasuline õpe õigustaks end sellisel juhul, kui see oleks taskukohane, kuid tasuline õppevorm peaks olema õppijatele teisiti serveeritud.

Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimine muudab klienditeekonda kasutajakesksemaks, vähendab õppe kestvust, moodulite kattuvusi ja suurendab efektiivsust. Suureks motivaatoriks integreeritud õppes osalemisel on laiahaardelise praktilise õppe vajadus baasoskustest alates kuni kõrghariduse taseme oskusteni välja ja kahtlemata ka kõrgkooli diplomi omistamise võimalus õppe eduka lõpetamise puhul. Uuringus osalejate arvates avab kõrgharidus ukse parematele võimalustele töömaailmas ja tõstab õppijate enesehinnangut ning eneseteostuse tunnet. Kutseõpetajate ja õppejõudude jaoks on integreeritud õpe väärtuslik ja arendav, sest see arendab õppimist kahe erineva õppeasutuse vahel ning aitab kogeda uusi õppimistehnikaid läbi piiriületuse mehhanismide. Siinkohal ei näe õpetajad ega õppejõud piire takistusena vaid pigem professionaalse arengu- ja õppimiskohana.

Täiendusena saab järeldada, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimine aitab kutsehariduse mainekujundusele positiivselt kaasa, sest see võimaldab õppijal sujuvalt liikuda haridustasemete ja haridusliikide vahel kuni kõrgharidusdiplomi omistamiseni välja. Lisaks aitab kutsehariduse mainet tõsta kutsehariduse ümber nimetamine sarnaselt Tartu Kutsehariduskeskusele rakenduslikuks kolledžiks. Selline termin liigitab kutsehariduse mõiste ümber

rakendusõppeks ja loomuliku jätkuna rakendusliku kõrghariduse struktuuri osaks. Õppijate arvates ei kõneta kutsekooli mõiste noori, vaid pigem eemaldab neid sellest haridustasemest, seega integreeritud õpe loob võimaluse tõsta kvalifitseeritud spetsialistide praktiliste oskuste osakaalu ja lähendab noori nii kutse- kui kõrgharidusõppega.

Tuginedes teoreetilisele taustale ja uuringu tulemustele ning uuringu käigus kujunenud järeldustele ja tõlgendustele formuleeris autor järgnevad ettepanekud.

1. Regulaatiivsel tasandil koordineerimise piiriületusest lähtuvalt:

- seadustada kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise mudel;
- seadustada kõrgkoolides tasulise õppe rakendamine;
- leida lisarahastuse võimalus ettevõttepoolsete praktikajuhendajate koolitamiseks ja tasustamiseks.

2. Kultuurilis-kognitiivsel tasandil reflektiivsest piiriületusest lähtuvalt:

- suurendada kutse- ja kõrghariduse vahelist koostööd;
- rakendada enam paindlikke õppevorme nagu töökohapõhine õpe, sessioonõpe, e-õpe, hübriidõpe;
- õppekavade arendusse kaasata enam tööandjaid;
- kutsekooli mainekujundamise raames nimetada kutsekool ümber rakenduslikuks kolledžiks;
- kolledži mainekujundamisel rõhutada selle seostamist ülikooli osana;
- luua paindlikud, efektiivsed ja tööturuvajadustest lähtuvad õppekavad;
- arendada ja võtta kasutusele uued õppemudelid;
- õppe korraldamisel lähtuda paindlikkusest.

3. Normatiivse tasandi ümberkujundavast piiriületusest tulenevalt:

- võimaldada õppijal integreeritud õppesse siseneda nii kutse- kui kõrgkoolist;
- võimaldada paindlikku VÕTA rakendamist;
- ühtlustada praktikate korraldus ja dokumentatsioon kutse- ja kõrgkooli tasemel;
- integreerida kutse- ja kõrgharidusõppe õpiväljundeid omavahel;
- ühtlustada kutse- ja kõrghariduse ainepunktid;
- võtta kasutusele ühtne õppeinfosüsteemi platvorm.

Uuringu tulemus on suunatud Haridus- ja Teadusministeeriumile, Tartu Ülikooli Pärnu Kolledžile, Pärnumaa Kutsehariduskeskusele ning teistele kutse- ja kõrgharidusvaldkonna sidusgruppidele. Ettepanekud on rakendatavad ka teistes kutse- ja kõrgkoolides. Edasistes uuringutes on võimalik teostada täiendavaid uuringuid kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise kohta teistel erialadel, võttes aluseks institutsiooniteooria, piiride ületuse teooria ja motivatsiooniteooria. Autor juhib tähelepanu asjaolule, et käesolev uuring on teostatud TÜ Pärnu Kolledži turismiõppe näitel, mis seab piirangu kaugeleulatuvate üldistavate järelduste tegemisele, seega eeldab käesolev uurimus uuringute jätkamist ja edasiarendamist, et saada antud teema kohta täpsem ülevaade.

VIIDATUD ALLIKAD

Aaviksoo, J. (2021). *Ülikoolid ja raha*. Riigikogu kõrghariduse toetusrühma raport. Kõrghariduse roll, kvaliteet ja rahastamise alused.

Akkerman, F.R., & Eijck, V.M. (2013). Re-theorising the student dialogically across and between boundaries of multiple communities. *British Educational Research Journal*. Vol. 39 (1), 60-72. DOI:10.1080/01411926.2011.613454

Akkerman, F.S., & Bakker, A. (2011). Boundary Crossing and Boundary Objects. *Review of Educational Research*. Vol. 81(2), 132-169. DOI:10.3102%2F0034654311404435

Ali, J, B., & Anwar, G. (2021). An Empirical Study of Employees' Motivation and its Influence Job Satisfaction. *International journal of Engineering, Business and Management*. Vol. 5, (2), 21-30. DOI: 10.22161/ijebm.5.2.3

Alvesson, M., & Jonsson, A. (2021). Organizational Dischronization: On Meaning and Meaninglessness, Sensemaking and Nonsensemaking. *Journal of Management Studies*. DOI: 10.1111/joms.12790

Autio, T., Kuurme, T., & Mikser, R. (2013). *Haridus*. Haridusleksikon. Eesti Keele Sihtasutus. AS Pakett Trükikoda.

Bachmann, D., & Holdsworth, P. (2016). *The new Skill Agenda for Europe*. Adult Education and Development. Education for Everyone. Worldwide. Lifelong. <https://bit.ly/3qvnhw8>

Bai, S., Hew, F. K., Sailer, M., & Jia, C. (2021). From top to bottom: How positions on different types of leaderboard may affect fully online student learning performance, intrinsic motivation, and course engagement. *Computers & Education*, Vol. 173. DOI: 10.1016/j.compedu.2021.104297

Bakhodirovna, S. J. (2021). Directions to improve the education quality in higher educational institutions. *European Journal of Reflection in Educational Science*. Vol. 9 (1), 47-50. <https://bit.ly/3IOHnZN>

Bandias, S. Fuller, D., & Pfitzner, D. (2011). Vocational and higher education in Australia: a need for closer collaboration. *Journal of Higher Education Policy and Management*. Vol. 33 (6), 583-594. DOI: 10.1080/1360080X.2011.621185

Berezovska, I. L., Kondratska, D. G., Zarytska, A. A., Volkova, S. K., & Matsevko, M. T. (2020). Introduction of New Forms of Education in Modern Higher and Vocational Education and Training. *International Journal of Higher Education*. Vol. 9 (7), 107-118. DOI:10.5430/ijhe.v9n7p107

Blomquist, T., Farashah, D.A., & Thomas, J. (2017). Feeling good, being good and looking good: Motivations for, and benefits from, project management certification. *International Journal of Project Management*. <https://bit.ly/3mmvRfF>

Caves, M, K., Baumann, S., & Renold, U. (2019). Getting there from here: a literature review on vocational education and training reform implementation. *Journal of Vocational Education & Training*. Vol. 73 (1), 95-126. DOI: 10.1080/13636820.2019.1698643

Clark, N.T. (1968). Institutionalization of Innovations in Higher Education: Four Models. *Sage Publications*. Vol. 13 (1), 1-25. <https://doi.org/10.2307/2391259>

Coccia, M. (2018). An Introduction to the Theories of Institutional Change. *Journal of Economics Library*. Vol. 5 (4) DOI:10.1453/jel.v5i4.1788.

Diaconescu, A., & Pitt, J. (2014). Holonic Institutions for Multi-scale Polycentric Self-governance. *Coordination, Organizations, Institutions, and Norms in Agent Systems X*. Springer. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-319-25420-3.pdf>

Entson, A. (2021). *Tööandjate vaade kõrgharidusele*. Riigikogu kõrghariduse toetusrühma raport. Kõrghariduse roll, kvaliteet ja rahastamise alused.

Ertl, H. (2020). Dual study programmes in Germany: blurring the boundaries between higher education and vocational training? *Oxford Review of Education*. Vol. 46 (1), 79-95. DOI:10.1080/03054985.2019.1687438

Estermann, T., & Kupriyanova, V. (2019). Efficiency, Effectiveness and Value for Money at Universities. A USTREAM Report. <https://bit.ly/3qGo5iX>

Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus. (2017). Eesti kutseharidus. Lühiülevaade. Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus. https://www.cedefop.europa.eu/files/4155_et.pdf

European Commission. (2021). *Eesti:Elukestva õppe strateegia*. Eurydice. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/lifelong-learning-strategy-24_et

Ferraro, G., & Iovanella, A. (2015). Organizing Collaboration in Inter-organizational Innovation Networks, from Orchestration to Choreography. *International Journal of Engineering Business Management*. DOI: 10.5772/61802

Glückler, J., Suddaby, R., & Lenz, R. (2018). On the Spatiality of Institutions and Knowledge. *Knowledge and Institutions. Knowledge and Space: Vol. 13*. (pp.1-29). Springer. DOI:10.1007/978-3-319-75328-7

Graf, L. (2013). The Hybridization of Vocational Training and Higher Education in Austria, Germany, and Switzerland. Budrich UniPress Ltd. DOI 10.3224/86388043

Graft, L. (2016). The rise of work-based academic education in Austria, Germany and Switzerland. *Journal of Vocational Education & Training. Vol. 68* (1), 1-16. DOI: 10.1080/13636820.2015.1107749

Haridus- ja Teadusministeerium. (2020). Eesti elukestva õppe strateegia 2020. <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>

Haridus- ja Teadusministeerium. (2020). *Kvalifikatsiooniraamistik*. <https://www.hm.ee/et/tegevused/kvalifikatsioonid/kvalifikatsiooniraamistik>

Haridus- ja Teadusministeerium. (2021). *Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035*. <https://bit.ly/3eFBwch>

Heidmets, M., & Mikser, R. (2013). *Kõrgharidus*. Haridusleksikon. Eesti Keele Sihtasutus. AS Pakett Trükikoda.

Hickling-Hudson, A., & Hepple, E. (2020). Crossing the boundaries of imagination: The role of a public library exhibition in global learning for student teachers and teacher educators. *Teaching and Teacher Education. Vol. 90*, DOI: 10.1016/j.tate.2019.102916.

Hippach-Schneider, U., Schneider, V., Menard, B., & Tritscher-Archan, S. (2017). The underestimated relevance and value of vocational education in tertiary education – making the invisible visible. *Journal of Vocational Education & Training. Vol. 69* (1), 28-46. DOI: 10.1080/13636820.2017.1281342

Hodge, S., & Knight, E. (2021). The best of both worlds? Integrating VET and higher education. *Research Report NCVER*. <https://bit.ly/3sEgoK5>

Jääskelä, P., Nykänen, S., & Tynjälä, P. (2018). Models for the development of generic skills in Finnish higher education. *Journal of Further and Higher Education. Vol. 42* (1), 130-142. DOI:10.1080/0309877X.2016.1206858

Karpen, O. I., & Kleinaltenkamp, M. (2019). *Coordinating Resource Integration and Value Cocreation through Institutional Arrangements: A Phenomenological Perspective*. The SAGE Handbook of Service-Dominant Logic. SAGE Publications Ltd.

Kim, S., & Bramwell, B. (2019). Boundaries and boundary crossing in tourism: A study of policy work for tourism and urban regeneration. *Tourism Management*. Vol. 75, 78-89. DOI: 10.1016/j.tourman.2019.04.019

Kingston, C., & Caballero, G. (2009). Comparing Theories of Institutional Change. *Journal of Institutional Economics*. Vol. 5 (2), 151-80. DOI:10.1017/S1744137409001283

Kleinaltenkamp, M. (2019). *Institutions and Institutionalization*. The SAGE Handbook of Service-Dominant Logic. SAGE Publications Ltd.

Kleinaltenkamp, M., Conduit, J., Plewa, C., Karpen, O.I., & Jaakkola, E. (2021). Engagement-driven institutionalization in market shaping: Synchronizing and stabilizing collective engagement. *Institutional Marketing Management*. Vol. 99, 69-78. DOI: 10.1016/j.indmarman.2021.09.010

Koskela-Huotari, K., & Vargo, L.S. (2019). *Why Service-Dominant Logic?* The SAGE Handbook of Service-Dominant Logic. SAGE Publications Ltd.

Kukemelk, H., & Heidmets, M. (2015). *Haridussüsteemid ja haridusjuhtimine*. Eesti Haridusteaduste Ajakiri, nr 3 (1). DOI:10.12697/eha.2015.3.1.01

Kutseõppeasutuse seadus. (2013). *Riigi Teataja I*, 8; *Riigi Teataja I*, 01.04.2022. <https://www.riigiteataja.ee/akt/116062020008>

Kuura, A., & Lundin, A.R. (2019). Process perspectives on entrepreneurship and projects. *International Journal of Managing Projects in Business*. Vol. 12 (1), 25-47. DOI: 10.1108/IJMPB-12-2017-0165

Kõrgharidusseadus. (2019). *Riigi Teataja I*, 12; *Riigi Teataja I*, 01.08.2020. <https://www.riigiteataja.ee/akt/116062020009>

Leppik, M. (2017). Kutse ja kõrghariduse 2005. - 2014. aastal lõpetanute edukus tööturul aastal 2015. Haridus- ja Teadusministeerium. https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/edukus_tooturul.pdf

Loogma, K. (2013). *Kutseharidus*. Haridusleksikon. Eesti Keele Sihtasutus. AS Pakett Trükikoda.

Lusch, F. R., & Vargo, L. S. (2019). *An Overview of Service-Dominant Logic*. The SAGE Handbook of Service-Dominant Logic. SAGE Publications Ltd.

Maital, S., & Seshadri, R. V. D. (2012). *Innovation Management. Strategies, Concepts and Tools for Growth and Profit*. SAGE Publications Inc.

Nariswari, A. (2019). *How Service Exchange Drives Market (Re)formation*. The SAGE Handbook of Service-Dominant Logic. SAGE Publications Ltd.

North, C. D. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Political Economy of Institutions and Decisions. Cambridge University Press.

Oja, B. (2022, 25 märts). *Tallinna Ülikool sulgeb õppekavasid ja loob juurde tasulisi kohti*. Eesti Rahvusringhääling. <https://www.err.ee/1608540568/tallinna-ulikool-sulgeb-oppekavasid-ja-loob-juurde-tasulisi-kohti>

Palmer, A. D., & Biggart, W. N. (2017). Organizational Institutions. *The Blackwell companion to organizations*. 257-280. DOI:10.1002/9781405164061.ch11

Palthe, J. (2014). Regulative, Normative, and Cognitive Elements of Organizations: Implications for Managing Change. *Management and Organizational Studies*. Vol. 1 (2), 59-66. DOI: 10.5430/mos.v1n2p59

Powell, W. J. J., & Solga, H. (2010). Analyzing the nexus of higher education and vocational training in Europe: a comparative-institutional framework. *Studies in Higher Education*. Vol. 35 (6), 705-721. DOI: 10.1080/03075070903295829

Powell, W. J. J., Bernhard, N., & Graf, L. (2012). The Emergent European Model in Skill Formation: Comparing Higher Education and Vocational Training in the Bologna and Copenhagen Processes. *Sociology of Education*. Vol. 85 (3), 240-258. DOI: 10.1177/0038040711427313

Powell, W. J. J., Graf, L., Bernhard, N., Coutrot, L., & Kieffer, A. (2012). The Shifting Relationship between Vocational and Higher Education in France and Germany: towards convergence? *European Journal of Education*. Vol. 47 (3). 405-423. <https://bit.ly/3l5NLlr>

Rektorite Nõukogu seisukohad kõrghariduse rahastamise küsimustes. (2022, 25 märts). <https://www.ern.ee/et/leht/rahastamine>

Rosenschöld, M. J. (2019). Inducing institutional change through projects? Three models of projectified governance. *Journal of Environmental Policy & Planning*. Vol. 21 (4). 333-344. DOI: 10.1080/1523908X.2019.1606702

Ryan, M. R., & Deci, L. E. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. *Contemporary Educational Psychology*. Vol. 61. DOI: 10.1016/j.cedpsych.2020.101860.

SA Innove. (2018). Kutsehariduse maine üldharidukoolide õpilaste, õpetajate ning lapsevanemate seas. <https://bit.ly/3J6JNmt>

Sansone, C., & Harackiewicz, M. J. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivation. The Search for Optimal Motivation and Performance. A Volume in the Educational Psychology Series. Academic Press.

Scott, R. (2014). Institutions and Organizations: Ideas, Interests, and Identities. Stanford University. Sage Publications, Inc.

Scott, R. W. (2008). Approaching adulthood: the maturing of institutional theory. *Theory and Society*. Vol, 37, 427- 442. <http://link.springer.com/10.1007/s11186-008-9067-z>

Scott, R. W. (2010). Reflections: The Past and Future of Research on Institutions and Institutional Change. *Journal of Change Management*. Vol. 10 (1), 5-21. DOI: 10.1080/14697010903549408

Scott, R.W. (2008). Lords of the Dance: Professionals as Institutional Agents. *Organization Studies*. Vol. 29 (02), 219-238. DOI: 10.1177/0270170840607088151

Sepp, J. (1997). *Institutsiooniökonomika*. Tartu Ülikooli Kirjastus.

Siltaloppi, J., & Wieland, H. (2019). *Institutional Change in Service Ecosystems*. The SAGE Handbook of Service-Dominant Logic. SAGE Publications Ltd.

Spöttl, G. (2013). Permeability between VET and higher education – a way of human resource development. *European Journal of Training and Development*. Vol. 37 (5), 454-471. DOI 10.1108/03090591311327286

Stepanov-McBride, M. (2021). Kõrghariduse puuduliku rahastuse tagajärjel kannatab kogu ühiskond. *Universitas Tartuensis*. Vol. 7. <https://www.ajakiri.ut.ee/artikkel/4088>

Tomlinson, M., McCafferty, H., Port, A., Maguire, N., Zabelski, A.E., Butnaru, A., Charles, M., & Kirby, S. (2021). Developing graduate employability for a challenging labour market: the validation of the graduate capital scale. *Journal of Applied Research in Higher Education*. DOI: 10.1108/JARHE-04-2021-0151

Tukiainen, S., & Granqvist, N. (2016). Temporary Organizing and Institutional Change. *Organization Studies*. Vol. 37 (12), 1819-1840. DOI: 10.1177/0170840616662683

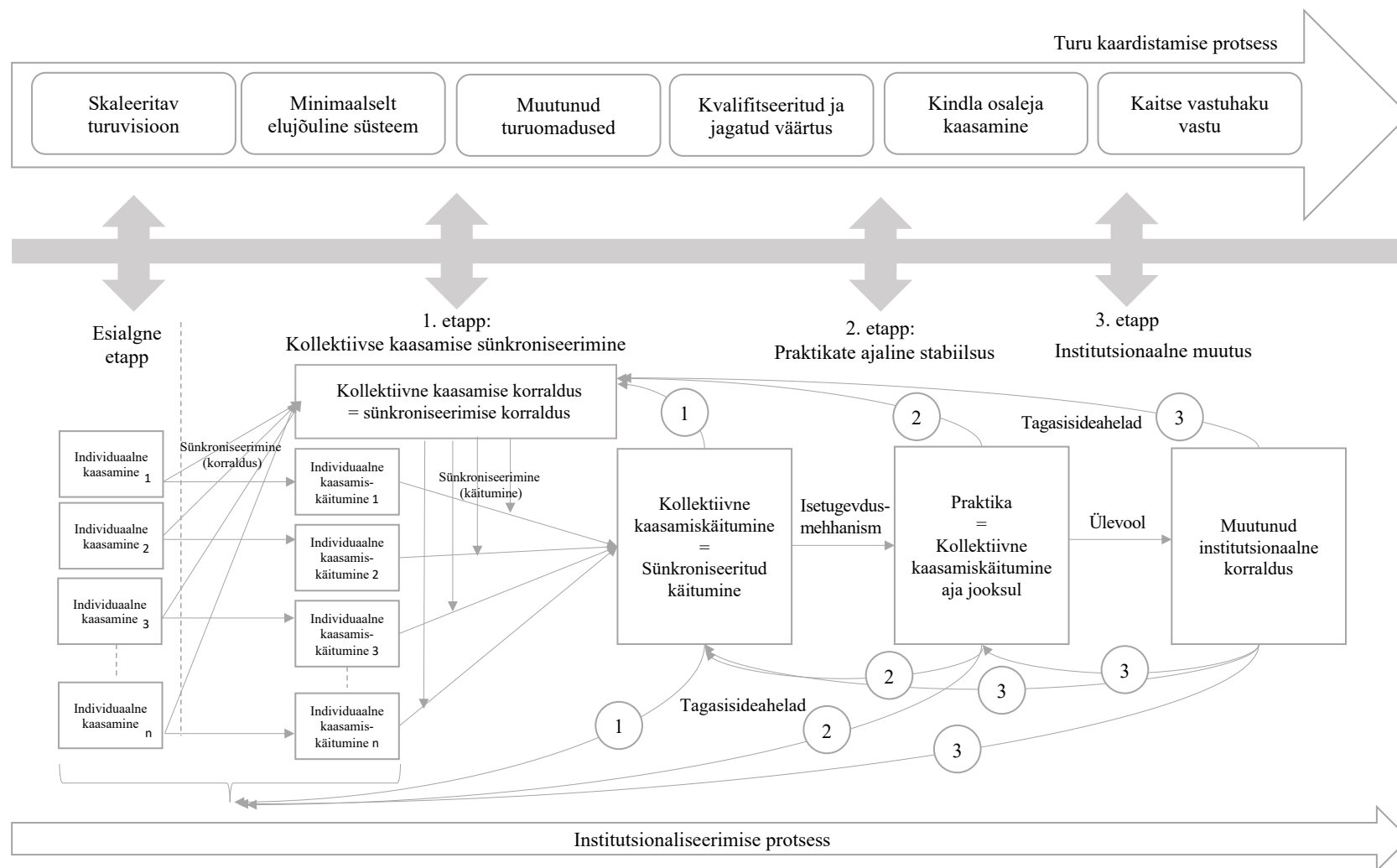
Wirtz, J., & Zeithaml, V. (2018). Cost-effective service excellence. *Journal of the Academy of Marketing Science* volume. Vol. 46, 59-80. DOI: 10.1007/s11747-017-0560-7

Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu Ülikool.

LISAD

Lisa 1. Kaasamisel põhinev institutsionaliseerimise mudel.

Allikas: Kleinaltenkamp *et al.*, 2021, lk 71.

Lisa 2. Tutvumine dokumentatsiooniga

Kasutatud dokumentide kogumise aeg ja valim	
Dokumendianalüüs ja internetiuuring ajavahemikul 01.12 – 15.12.2021	
Haridus- ja Teadusministeeriumi dokumendid - Haridus- ja Teadusministeeriumi vastuskiri TÜ Pärnu Kolledžile ja Pärnu Kutsehariduskeskuse ettepanekule. - Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035; - Haridusvaldkonna arengukava 2035 lisad; - Arengukava seletuskiri; - Ettepanekute kooskõlastustabel;	Muud dokumendid - 9.12 Riigikogu istung kõrghariduse rahastuse teemal. - Riigikogu kõrghariduse toetusrühma raport - SA Innove. Kutsehariduse maine üldhariduskoolide õpilaste, õpetajate ning lapsevanemate seas

Lisa 3. Intervjuu kava ja selle teoreetiline taust

Tere!

Minu nimi on Eleri Cortina. Olen Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži ettevõtlusosakonna tudeng ja koostan magistritööd teemal “Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise võimalused ja vajadused turismiõppe erialal Tü Pärnu Kolledži näitel”. Töö raames viin läbi uuringu, millele eesmärk on välja selgitada kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimise vajadused ja võimalused ning teha ettepanekuid integreeritud kutse- ja kõrgharidusõppe mudeli institutsionaliseerimiseks.

Intervjuuküsimused on koostatud tuginedes institutsiooniteooriale, piiride ületuse teooriale ja motivatsiooniteooriale.

Olen väga tänulik, et vastate ausalt ja läbimõeldult.

Lisa 4. Kutse- ja kõrghariduse ekspertintervjuu küsimustik.

Küsimus	Teoreetiline taust ja autorid
Regulatiivsel tasandil koordineerimise piiriületus	Institutsiooniteooria Scott, R. W. (2010). Reflections: The Past and Future of Research on Institutions and Institutional Change. Scott, R. W. (2008). Approaching adulthood: the maturing of institutional theory. Kleinaltenkamp, M. (2019). Institutions and Institutionalization.
Milliseid takistusi te näete üleminekuprotsessis kutsehariduselt kõrgharidusele?	
Millised seadused takistavad õppe koordineerimist integreeritud õppekava avamisel?	
Milline on teie kogemus VÕTA kasutamisel?	
Millised on erinevused õpiväljundites kutse- ja kõrghariduse tasemel?	
Kuidas teie meelest on töökohapõhine õpe reguleeritud? Kui hästi ta toimib? Kas praeguseid regulatsioone oleks vaja muuta?	
Kuidas hindate kutse- ja kõrghariduse ja ettevõtete vahelist koostööd täna? Kuivõrd oluliseks te seda peate?	
Kultuurilis-kognitiivsel tasandil reflektiivne piiriületus	
Kuidas hindate praegu kutseõppes saadud teadmisi ja oskusi (kõrghariduse vaatenurgast?) edasise õppimisvõimaluste suhtes?	
Milline oleks teie meelest vajadus kutse- ja kõrgkooli integreeritud õppekava avamiseks? Palun põhjendage!	Piiride ületuse teooria Akkerman, F.S., Bakker, A. (2011). Boundary Crossing and Boundary Objects. Motivatsiooniteooria Blomquist, T., Farashah, D.A., Thomas, J. (2017). Feeling good, being good and looking good: Motivations for, and benefits from, project management certification.
Millised on kutsehariduse tugevused ja nõrkused?	
Millised on kõrgkooli tugevused ja nõrkused?	
Kuidas integreeritud õppekava mõjutab kutsehariduse mainet?	
Milline on teie arvates kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe persoona? Millised on tema ootused ja vajadused, missugust haridust ta vajab?	
Normatiivsel tasandil ümberkujundav piiriületus	
Milliseid erisusi või sarnasusi saate välja tuua kutse- ja kõrghariduse õppes? Näiteks Pärnu KHK ja Tü Pärnu Kolledži näitel.	
Milliseid võimalusi näete kutsekoolis õpitu ümbermõtestamiseks kõrgkooliõpingutesse?	
Mis võiks olla suurimaks taksituseks teie jaoks õppimisel ja õpetamisel paralleelselt kutse- ja kõrgkoolis?	

Millised on olnud normid kutsekoolis, millised kõrgkoolis (näiteks praktikate korraldamisel, teadustöös jne)?	
Milliseid väärtuseid loob integreeritud õppekava haridussüsteemile ja ühiskonnale laiemalt?	
Kas antud teema kohta tahaksite midagi lisada. Midagi, mida intervjuus veel ei kaetud, ent on oluline teie jaoks?	

Lisa 5. Haridus- ja Teadusministeeriumi kutse- ja kõrghariduse osakonna esindaja ekspertintervjuu küsimustik

Küsimus	Teoreetiline taust ja autorid
Regulatiivsel tasandil koordineerimise piiriületus.	Institutsiooniteooria Scott, R. W. (2010). Reflections: The Past and Future of Research on Institutions and Institutional Change. Scott, R. W. (2008). Approaching adulthood: the maturing of institutional theory. Kleinaltenkamp, M. (2019). Institutions and Institutionalization. Piiride ületuse teooria Akkerman, F.S., Bakker, A. (2011). Boundary Crossing and Boundary Objects. Motivatsiooniteooria Blomquist, T., Farashah, D.A., Thomas, J. (2017). Feeling good, being good and looking good: Motivations for, and benefits from, project management certification.
Milliseid takistusi te näete praegu ülemineku protsessis kutsehariduselt kõrgharidusele?	
Millised seadused takistavad õppe koordineerimist integreeritud õppekava avamisel?	
Milliseid seaduse muudatusi on vaja rakendada, et kutse- ja kõrghariduse integreeritud õpet oleks võimalik ellu viia?	
Mida arvate VÕTA kasutamise võimalusest? Kuivõrd sujuv ja lihtsasti rakendatav on see teie arvates õppija/kooli seisukohalt?	
Millised võimalused on kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe rahastamiseks? Milliseid seaduse muudatusi selle elluviimine eeldaks?	
Kultuurilis-kognitiivsel tasandil reflektiivne piiriületus	
Kuidas hindate kutse- ja kõrghariduse koostööd täna? Kuivõrd oluliseks te seda peate?	
Milliseid haridusuuendusi vajab teie arvates kutse- ja kõrgharidussüsteem?	
Kuidas hindate praegu kutseõppes saadud teadmisi ja oskusi (kõrghariduse vaatenurgast?) edasise õppimisvõimaluste suhtes?	
Milline oleks teie meelest vajadus kutse- ja kõrgkooli integreeritud õppekava avamiseks? Palun põhjendage!	
Millised on kutsehariduse tugevused ja nõrkused?	
Millised on kõrgkooli tugevused ja nõrkused?	
Kuidas integreeritud õppekava mõjutab kutse- ja kõrghariduse mainet?	
Milline on teie arvates kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe persoona? Millised on tema ootused ja vajadused, missugust haridust ta vajab?	
Normatiivsel tasandil ümberkujundav piiriületus	
Milliseid erisusi või sarnasusi saate välja tuua kutse- ja kõrghariduse õppes?	
Milliseid võimalusi näete kutsekoolis õpitu ümbermõtestamiseks kõrgkooliõpingutesse?	
Mis võiks olla suurimaks taksituseks teie jaoks õppimisel ja õpetamisel paralleelselt kutse- ja kõrgkoolis?	
Kas antud teema kohta tahaksite midagi lisada. Midagi, mida intervjuus veel ei kaetud, ent on oluline teie jaoks?	

Lisa 6. Õppejõud/kutseõpetajad intervjuu küsimustik.

Küsimus	Teoreetiline taust ja autorid
Regulatiivsel tasandil koordineerimise piiriületus.	Institutsiooniteooria Scott, R. W. (2010). Reflections: The Past and Future of Research on Institutions and Institutional Change. Scott, R. W. (2008). Approaching adulthood: the maturing of institutional theory. Kleinaltenkamp, M. (2019). Institutions and Institutionalization. Piiride ületuse teooria Akkerman, F.S., Bakker, A. (2011). Boundary Crossing and Boundary Objects. Motivatsiooniteooria Blomquist, T., Farashah, D.A., Thomas, J. (2017). Feeling good, being good and looking good: Motivations for, and benefits from, project management certification.
Millised on teie arvates suurimad takistused regulatiivsel tasandil (seoses õppe koordineerimisega) kutsekoolist kõrgharidusse üleminekul?	
Milline on teie kogemus VÕTA kasutamisel?	
Kultuurilis-kognitiivsel tasandil reflektiivne piiriületus	
Kuidas hindate praegu kutseõppes saadud teadmisi ja oskusi kõrghariduse vaatenurgast?	
Milline on kutsehariduse maine teie silmis? Põhjendage!	
Millised on kutsehariduse tugevused ja nõrkused?	
Millised on kõrghariduse tugevused ja nõrkused?	
Missugune on teie valmisolek koostööks kutseõpetajatega/õppejõududega?	
Milline oleks teie meelest vajadus kutse- ja kõrgkooli integreeritud õppekava avamiseks?	
Milliseid muutusi peate vajalikuks integreeritud õppekava avamisel?	
Milline on teie arvates kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe persoon? Millised on tema ootused ja vajadused, missugust haridust ta vajab?	
Normatiivsel tasandil ümberkujundav piiriületus	
Milliseid võimalusi näete kutsekoolis õpitu ümbermõtestamiseks kõrgkooliõpingutesse?	
Milliseid erisusi või sarnasusi saate välja tuua kutse- ja kõrghariduse õppes?	
Mis võiks olla suurimaks takistuseks teie jaoks õpetamisel paralleelselt kutse- ja kõrgkoolis?	
Millised on normid kutsekoolis, millised kõrgkoolis (kuidas saaks ühtlustada praktikate korraldust, teadustööd jne)?	
Kas antud teema kohta tahaksite midagi lisada. Midagi, mida intervjuus veel ei kaetud, ent on oluline teie jaoks?	

Lisa 7. Üliõpilaste fookusgrupi intervjuu küsimustik

Küsimus	Teoreetiline taust ja autorid
Regulatiivsel tasandil koordineerimise piiriületus	Institutsiooniteooria Scott, R. W. (2010). Reflections: The Past and Future of Research on Institutions and Institutional Change. Scott, R. W. (2008). Approaching adulthood: the maturing of institutional theory. Kleinaltenkamp, M. (2019). Institutions and Institutionalization. Piiride ületuse teooria Akkerman, F.S., Bakker, A. (2011). Boundary Crossing and Boundary Objects. Motivatsiooniteooria Blomquist, T., Farashah, D.A., Thomas, J. (2017). Feeling good, being good and looking good: Motivations for, and benefits from, project management certification.
Milliseid takistusi näete praegu üleminekuprotsessis kutsehariduselt kõrgharidusele?	
Kuivõrd olete saanud kasutada VÕTA-t üleminekuprotsessis?	
Mida peaks sinu arvates tegema, et kutse- ja kõrgharidust paremini teineteisega siduda?	
Kultuurilis-kognitiivsel tasandil reflektiivne piiriületus	
Kuidas hindate praegu kutseõppes saadud teadmisi ja oskusi kõrghariduse vaatenurgast?	
Kuidas teie silmis väärtustatakse ühiskonnas kutseharidust? Mis ajendas teid edasi õppima?	
Milline oleks teie meelest vajadus kutse- ja kõrgkooli integreeritud õppekava avamiseks?	
Normatiivsel tasandil ümberkujundav piiriületus	
Kuidas olete kutsekoolis õpitut ümber mõtestanud seoses kõrgkooliõpingutega?	
Milliseid erisusi või sarnasusi saate välja tuua kutse- ja kõrghariduse õppes?	
Milline on õppimiskultuuri erinevus kutsekoolis ja kõrgkoolis?	
Millised normid muutusid kutsekoolist kõrgkooli üleminekul (näiteks praktikate korraldamisel, teadustöös jne)?	
Millised on kõrghariduse tugevused ja nõrkused?	
Millised on kutsehariduse tugevused ja nõrkused?	
Kas antud teema kohta tahaksite midagi lisada. Midagi, mida intervjuus veel ei kaetud, ent on oluline teie jaoks?	

Lisa 8. Kutsekooli õppijate fookusgrupi intervjuu küsimustik

Küsimus	Teoreetiline taust ja autorid
Regulatiivsel tasandil koordineerimise piiriületus	Institutsiooniteooria Scott, R. W. (2010). Reflections: The Past and Future of Research on Institutions and Institutional Change. Scott, R. W. (2008). Approaching adulthood: the maturing of institutional theory. Kleinaltenkamp, M. (2019). Institutions and Institutionalization. Piiride ületuse teooria Akkerman, F.S., Bakker, A. (2011). Boundary Crossing and Boundary Objects. Motivatsiooniteooria Blomquist, T., Farashah, D.A., Thomas, J. (2017). Feeling good, being good and looking good: Motivations for, and benefits from, project management certification.
Kirjeldage palun, kui lihtne oli teil käesolevasse õppesse pääseda?	
Millised takistusi näete praegu üleminekuprotsessis kutsehariduselt kõrgharidusele? Millised võimalused on jätkata samal erialal õpinguid kõrgkoolis?	
Kuivõrd olete saanud kasutada VÖTA-t üleminekuprotsessis?	
Kas teie arvates vajab Eesti haridussüsteem uuendust? Põhjendage!	
Kultuurilis-kognitiivsel tasandil reflektiivne piiriületus	
Miks osutus just kutsekool teie valikuks? Mis motiveeris teid selle õppega liituma?	
Kuidas hindate praegu kutseõppes saadud teadmisi ja oskusi?	
Kuidas teie arvates väärtustatakse ühiskonnas kutseharidust? Mis ajendaks teid edasi õppima?	
Milline on teie meelest vajadus kutse- ja kõrgkooli integreeritud õppekava avamiseks?	
Kas te oleksite motiveeritud omandama 3 aastaga nii kutse- kui kõrghariduse kvalifikatsiooni samal erialal, mida te täna õpite? Palun põhjendage!	
Kuivõrd on olemas teie valmisolek integreeritud õppes osalemiseks kui õpe kestab kokku 3 aastat, millest esimesed 2 aastat omandatakse 4. ja 5.tase kutseharidusõppes ja viimane 6.tase kõrgharidusõppes. Kas te oleksite nõus viimasel aastal oma õpingute eest ise tasuma?	
Normatiivsel tasandil ümberkujundav piiriületus	
Milliseid erisusi või sarnasusi saate välja tuua kutse- ja kõrghariduse õppes?	
Milline on õppimiskultuuri erinevus kutsekoolis ja kõrgkoolis?	
Millised on kõrghariduse tugevused ja nõrkused?	
Millised on kutsehariduse tugevused ja nõrkused?	
Kas antud teema kohta tahaksite midagi lisada. Midagi, mida intervjuus veel ei kaetud, ent on oluline teie jaoks?	

Lisa 9. Intervjuude läbiviimine

Jrk	Intervjuu vorm	Intervjuu aeg	Intervjuu kestus
1	Veebikohtumine. Kutse ja kõrghariduse ekspertintervjuu.	10.01.2022	45 min
2	Veebikohtumine. Pärnu Kutsehariduskeskuse ekspertintervjuu.	20.01.2022	74 min
3	Veebikohtumine. Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži ekspertintervjuu.	25.01.2022	57 min
4	Fookusgrupi veebiintervjuu Pärnu Kutsehariduskeskuse gümnaasiumijärgselt õppivate õppijatega (3 õppijat)	03.02.2022	55 min
5	Fookusgrupi veebiintervjuu TÜ Pärnu Kolledži üliõpilased, kes on eelnevalt lõpetanud kutsekooli. (7 üliõpilast)	17.02.2022	92 min
6	Veebiintervjuu Pärnu Kutsehariduskeskuse kutseõpetajaga.	02.03.2022	54 min
7	Veebiintervjuu TÜ Pärnu Kolledži õppejõuga.	04.03.2022	63 min
8	Intervjuu Tööandjate Keskliidu nõunikuga	08.03.2022	80 min
9	Intervjuu HTMi kõrg- ja kutsehariduspoliitika ekspertdiga	08.03.2022	68 min
10	Intervjuu TÜ Pärnu Kolledži õppejõuga	14.03.2022	53 min
11	Intervjuu Pärnu abilinnapeaga	17.03.2022	60 min

SUMMARY

NEEDS AND OPPORTUNITIES OF INSTITUTIONALIZATION OF INTEGRATED VOCATIONAL AND HIGHER EDUCATION ON THE EXAMPLE OF TOURISM STUDY AT UNIVERSITY OF TARTU PÄRNU COLLEGE

Eleri Cortina

The rapidly evolving society and ever-changing economy have led to a sharp increase in occupations and skills requiring higher education. At the same time, the need to improve skills in vocational education has increased due to changes in the labor market. In addition, the global crises of recent years have affected all of humanity, transforming both work and study habits. Thus, there is a need for educational innovations that would make the learner's journey in the educational landscape as high-quality, efficient, and optimal as possible while responding to the trends and needs of both individuals and the world of work.

The aim of this Master's thesis was to find out the needs and opportunities for the institutionalization of integrated learning in vocational and higher education and to make proposals for the institutionalization of the integrated learning model in vocational and higher education. As a result of the study, the needs and opportunities of stakeholders to institutionalize integrated learning in vocational and higher education have been identified. According to the author, answers have been found to the research questions and the research tasks presented to fulfill the aim of the thesis.

In the theoretical part of the Master's thesis, it became clear that the institutionalization of integrated learning in vocational and higher education can be applied based on institutional theory (normative, cognitive, regulatory pillar), border crossing theory (identification, coordination, reflection, transformation) and motivation theory (internal and external motivation). The normative pillar combines both reflection and identification, involving internal and external motivation for change. The cognitive pillar involves transformation through internal and external motivation. The regulatory pillar links coordination and internal and external motivation.

In the empirical part, a study on the institutionalization of integrated learning in vocational and higher education was conducted. In the course of the work, answers were found to the research questions about the needs, opportunities, and readiness of learners to participate in integrated learning in vocational and higher education and how to design a model for the institutionalization of integrated learning in vocational and higher education that is sustainable and offers value to different parties. A total of 19 participants participated in the study, which formed two interest groups: experts from educational institutions and interest groups. The work was based on the methodology of the qualitative study, and semi-structured interviews and two focus group interviews were used as the data collection method. The experts of the educational institutions interviewed were a representative of the higher and vocational education policy of the Ministry of Education and Research, an expert of the hotel and tourism business department of Pärnu College of the University of Tartu, a representative of the service-learning department of Pärnu County Vocational Education Center, education adviser to the Estonian Employers' Confederation and the Deputy Mayor of Pärnu. The interviewed interest groups were students studying hotel and tourism business at Pärnu College of the University of Tartu, vocational students studying tourism management after the gymnasium at the Vocational Education Center of Pärnu County, lecturers of Pärnu College of the University of Tartu, and teachers of the Vocational Education Center of Pärnu County. A qualitative content analysis method was used as the data analysis method.

The study revealed that the main obstacle in today's education system is the lack of legislation supporting integrated learning to institutionalize integrated learning in vocational and higher education. The study revealed that there are opportunities for change at the state level to institutionalize integrated learning in vocational and higher education, as the Ministry of Education and Research has begun a review of the legislative process for vocational education. The opinion of the expert from the Ministry is that the topic of this study is an actual real-life problem. The expert suggested that the issue be addressed immediately to the Ministry of Education and Research so that the working group could put it on the agenda as part of its intention to develop it. In this respect, the initiative has been taken by the Vocational Education Center of Pärnu County and the Pärnu College of the University of Tartu, and the respective address has been officially forwarded to the Ministry of Education and

Research. The author concludes that the opportunity to institutionalize integrated learning in vocational and higher education has been opened up at the regulatory level and that cooperation in this area must be continued.

The result of this study provides an answer to an earlier response letter from the Ministry of Education and Research, which referred to the need to investigate the target group. The study revealed that the institutionalization of integrated learning in vocational and higher education is a necessary educational innovation for stakeholders in the education system. There is a direct need for this, so integration between levels of education combines practical knowledge and skills from basic to academic knowledge and skills into a single compact whole, thus providing the learner with a middle management qualification, which, according to this study, is particularly lacking in the tourism sector. At the same time, the integrated learning model helps to smoothen the employers' dissatisfaction, adapting curricula to the needs of the world of work. To this end, there is a need to increase the role of the representatives of the world of work in the development of the learning process. In addition, the institutionalization of integrated learning in vocational and higher education creates an opportunity for the higher education institution to earn its own income by offering level 6 education, i.e., the third year of higher education for a fee due to the integrated learning model. This proposal is supported by the views expressed by education policymakers that, due to the crisis in higher education, higher education is not sustainable under the current free model. Thus, there is a need to find new solutions, including paid learning opportunities for higher education. According to students, paid education would be justified if it were affordable, but the form of paid education should be served to students differently.

The institutionalization of integrated learning in vocational and higher education makes the customer journey more user-centered, reduces the duration of learning and overlapping of modules, and increases efficiency. A major motivator for participating in integrated learning is the need for comprehensive practical learning from basic skills to higher education skills and, no doubt, the possibility of awarding a university degree on successful completion. According to the participants in the study, higher education opens the door to better opportunities in the world of work and raises students' self-esteem and sense of self-fulfillment. For VET teachers and lecturers,

integrated learning is valuable and developing, as it develops learning between two different institutions and helps them to experience new learning techniques through border crossing mechanisms. Here, teachers and lecturers do not see borders as an obstacle but rather as a place for professional development and learning.

In addition, it can be concluded that the institutionalization of integrated learning in vocational and higher education contributes positively to the image of vocational education, as it allows the learner to move smoothly between levels and types of education until the award of a higher education diploma. In addition, the renaming of vocational education as an applied college, similar to the Tartu Vocational Education Center, will help to raise the reputation of vocational education. Such a term reclassifies the concept of vocational education as applied training and, as a natural continuation, as part of the structure of applied higher education. According to the learners, the concept of vocational school does not speak to young people but rather removes them from this level of education, so integrated learning creates an opportunity to increase the share of practical skills of qualified professionals and brings young people closer to both vocational and higher education.

Based on the theoretical background and the results of the study, as well as the conclusions and interpretations formed during the study, the author formulated the following proposals.

1. At the regulatory level, based on the border crossing of coordination:
 - to legitimize the model of institutionalization of integrated learning in vocational and higher education;
 - to legalize the implementation of paid education in higher education institutions;
 - to find additional funding for the training and remuneration of in-company internship supervisors.
2. At the cultural-cognitive level, based on reflective border crossing:
 - to increase cooperation between vocational and higher education;
 - to implement more flexible forms of learning such as work-based learning, period learning, e-learning, and hybrid learning.
 - to involve more employers from both vocational and higher education institutions in the development of curricula.

- to rename the vocational school into an applied college as part of the image building of the vocational school;
 - as part of the image building of the college, to emphasize its role as part of the university;
 - to create flexible, efficient curricula based on labor market needs;
 - to develop and introduce new learning models;
 - to be based on flexibility in the organization of learning.
3. Due to the transformative border crossing at the normative level:
- to enable learners to enter integrated learning from both an institution of vocational and higher education;
 - to enable flexible implementation of RPL;
 - to harmonize the organization and documentation of internships at the vocational and higher education level;
 - to integrate the learning outcomes of vocational and higher education;
 - to harmonize credit points in vocational and higher education;
 - to introduce a single study information system platform.

The result of the study is aimed at the Ministry of Education and Research, Pärnu College of the University of Tartu, Vocational Education Center of Pärnu County, and other stakeholders in the field of vocational and higher education. The proposals are also applicable to other vocational and higher education institutions. In further research, it is possible to conduct further studies on the institutionalization of integrated learning in vocational and higher education in other specialties based on institutional theory, cross-border theory, and motivation theory. The author points out that this study has been conducted on the example of tourism studies of Pärnu College of the University of Tartu, which limits the drawing of far-reaching and generalizing conclusions due to the limited sample size, so this study requires further research and development to gain a broader overview on the issue.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Eleri Cortina,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose
„Kutse- ja kõrghariduse integreeritud õppe institutsionaliseerimine TÜ Pärnu
Kolledži turismiõppe näitel“,

mille juhendaja on Anne Roosipõld ning kaasjuhendaja Arvi Kuura,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi
DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele
kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace
kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile
viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua
tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse
lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi
ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Eleri Cortina

20.05.2022